Хүний Эрхийн Үндэсний Комисс

Хүүхдийн Төлөө Үндэсний Газар

Монголын хүүхдийн Эрхийн Төв

Хүүхдийн эрхийн төлөв байдлын судалгааны нэгдсэн тайлан дүгнэлт

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Улаанбаатар хот

2003 он

ХҮҮХДИЙН ЭРХИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН СУДАЛГААНЫ
ТАЙЛАНД ХИЙСЭН НЭГДСЭН ДҮГНЭЛТ САНАЛ

2003 оны 04.05

Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай Монгол улсын хуулийн хэрэгжилтийн байдалд үндэслэн Хүүхдийн эрхийн төлөв байдлын судалгааг ХЭҮК, ХТҮГ хамтран 2003 оны 2 дугаар сард үндэсний хэмжээнд явуулж дүгнэж байна.

Судалгаанд Орхоноос бусад аймаг, нийслэлийн тайлан нэгтгэгдсэн бөгөөд орон нутаг дахь ХЭҮК-ын төлөөлөгч, Хүүхдийн төлөө төв холбогдох байгууллагууд хамтран ажилласан болно.

ХТҮГазар аймаг, нийслэлийн тайланд дүн шинжилгээ хийхдээ хүүхдийн эрхийн тухай НҮБ-ын конвенцийн агуулгын дагуу хүүхдийн эрхийн асуудлыг үндсэн дөрвөн бүлэгт авч үзлээ. Үүнд:

- Хүүхдийн эсэн мэнд амьдрах эрх
- Хүүхдийн сурч боловсрох, хөгжих эрх
- Хүүхдийн хамгаалуулах эрх
- Хүүхдийн нийгмийн амьдралд оролцох, мэдээлэл хүртэх эрх

Дээрх чиглэлээр тайланд шинжилгээ хийхдээ ихэнхдээ орон нутагт байгаа тулгамдсан нийтлэг асуудал,шийдвэрлэхэд анхаарах зүйлийг илүү нэгтгэж аймаг бүрийн тайлан, онцлог үйл ажиллагааг сурч боловсрох эрхийн хэрэгжилтээс бусад хэсэгт дурдсангүй .

А. Хүүхдийн эсэн мэнд амьдрах эрхийн хэрэгжилтийн талаар:

Монгол Улсын Засгийн газар, ДЭМБ, НҮБ-ын Хүүхдийн сан, Хүн амын сан, болон хандивлагч, түншлэгч орнуудын олон талын дэмжлэгтэйгээр эх хүүхдийн эрүүл мэндийг хамгаалах, өвчлөл, эндэгдлийг бууруулах, эцэг эхийн эрүүл мэндийн тусламж хайх мэдлэг, чадварыг дээшлүүлэх, хүүхдийг дархлаажуулах, хөхүүлэх, хоол хүнсний хангамжийг сайжруулах олон талт арга хэмжээг хэрэгжүүлж байгаа нь хүүхэд, өсвөр үеийнхний эрүүл мэндийг сайжруулахад томоохон хувь нэмэр болж байна.

Эрүүл мэндийн бүртгэлзүйн мэдээгээр 10000 хүүхдэд ногдох өвчлөл нялхсын хувьд 48.5, нэгээс дөрөв хүртлэх насанд 72.3, тавaас арван таван насанд 126.7, арван зургаагаас арван есөн насанд 66,8 тохиолдож байна. Мөн ерөнхий боловсролын сургуулийн 1000 сурагч тутмаас 678,2 нь ямар нэг архаг өвчтэй, .Өсвөр насны охидын 9 хувь нь жирэмсэлсэн судалгааны дүн мэдээ байна.

Хүүхдийн эндэгдэл буурч байгаа ч ураг нярайн эндэгдэл Баян-Өлгий , Завхан , Дархан , Дорноговь , Ховд , Дорнод ,Баянхонгор аймагт; нялхсын эндэгдэл Дорнод , Баян-Өлгий , Өмнөговь, Ховд , Увс , Говь-Алтай , Завхан , Хэнтий аймаг ,Улаанбаатар хотод; тав хүртлэх насны хүүхдийн эндэгдэл Дорнод , Баянхонгор ,Ховд ,Увс , Дархан , Говь-Алтай , Хөвсгөл , Баян-Өлгий аймагт улсын дунджаас дээгүүр байна. Амьдралын түвшин доогуур өрхийн хүүхэд 2.5 дахин илүү өвчилж, 3 дахин илүү эмнэлэгт хэвтэж, мөн тэдий тоогоор эндэж байна.

Хүүхэд, өсвөр үеийнхэнд эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх байгууллагын орчин нөхцөл, технологийг сайжруулахад хүрэлцэхүйц хэмжээтэй хөрөнгө оруулалтыг шаардаж байна. Хүүхэд, өсвөр үеийнхэнд үзүүлж буй эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж шаардлагын түвшинд хүрч чадаагүй , хүүхдийн эмч бэлтгэх, мэргэшүүлэх бодлого алдагдсан байна.

UIH.MN СУДАЛГААНЫ САН

Сүүлийн арваад жилд хүүхдийн эмчийн тоо 3,5 дахин цөөрсөн төдийгүй нийт аймгийн дөнгөж 25 хувь нь хүүхэд, өсвөр үеийн эрүүл ахуйч эмчтэй байна.

Хүүхдийн эсэн мэнд амьдрахын үндэс болсон хоол хүнсний чанар, хүрэлцээ, хангамж ДЭМБ-ын зөвлөмжийн нийтлэг жишиг хэмжээнд хүрэхгүйгээс тав хүртлэх насны хүүхдэд тураал 12.5 хувь, өсөлтийн хоцрогдол 24.6 хувь, Д аминдэм дутлын рахит 32.1 хувь, цус багадалт 40.2 хувь тохиолдож байна. Мөн таваас дээш насны хүүхэд, өсвөр үеийнхний 16 хувь нь өсөлтийн хоцрогдолтой, 21.4 хувь нь иод дутлын эмгэгтэй байна.

Хүүхэд, өсвөр үеийнхэнд үйлчлэх байгууллагын орчин, тоног төхөөрөмж, ном сурах бичиг, хичээлийн хэрэгсэл эрүүл ахуйн жишиг шаардлагад нийцэхгүй байгаагаас тэдний эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлж, өвчин эмгэгт өртөх эрсдэлийг нэмэгдүүлж байна.

Байгалийн гамшиг, хүрээлэн буй орчны бохирдол, хүний ухамсарт үйлдлээс үүдсэн эрсдэлт байдлаас хүүхэд, өсвөр үеийнхний эрүүл мэнд, амь нас хохирох тохиолдол гарсаар байна. Өсвөр үеийнхний дунд тохиолдох осол гэмтэл, цочмог хордолт насанд хүрэгчдийнхээс 2 дахин илүү байна.

Хүний эрхийн Үндэсний Комисс, ХТҮГ-аас явуулсан Хүүхдийн эрхийн төлөв байдлын 2003 оны нэгдсэн судалгааны дүнгээс харахад: Судалгаанд оролцсон насанд хүрэгчдийн 25.2 хувь нь эрүүл мэндийн салбарт хүний эрх илүү зөрчигддөг гэхэд хүүхдүүдийн 19.7 хувь нь эрүүл мэндээ хамгаалуулах эрх зөрчигддөг гээд хүүхдэд төрөөс үзүүлэх эрүүл мэндийн үйлчилгээ ямар байгааг тэдний 41.8 хувь нь учир дутагдалтай, 24.2 хувь нь хангалтгүй , 30 гаруй хувь боломжийн гэж хариулжээ.

Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай хуулийн хэрэгжилтийн байдалд тулгуурлан хийсэн дээрх үйл ажиллагаанаас хүүхдийн эсэн мэнд амьдрах, эрүүл мэндээ хамгаалуулах эрхийг хэрэгжүүлэхэд анхаарах нийтлэг асуудал нь **:**

Хүүхдийн амьдрах орчинтой холбоотойгоор:

- Говийн аймаг сумдын ундны усны хатуулаг, эрдэсжилт их,
- Хөдөөд нарийн мэргэжлийн (хүүхэд, шүд зэрэг) эмчийн хүрэлцээ муу
- Хүүхдийн байгууллагын халаалтын систем муу анги танхим маш хүйтэн
- дотуур байр, халамжийн төвийн эрүүл ахуй ариун цэврийн хангамж муу,
- Хүүхдийн эрүүл мэнд, аюулгүй орчинд тавих эцэг эхийн анхаарал сул

Гэр бүл, нийгмийн сэтгэлзүйтэй холбоотойгоор:

- Хүүхдийн асуудалд бага анхаардаг, хойш тавьж цаг алддаг
- Хүүхдийг үл тоомсорлодог хандлага
- Хүүхдийн эрхийн тухай насанд хүрэгчдийн ойлголт хангалтгүй
- Хүүхдэд хандсан үйлчилгээний хүрээ бага, чанар хангалтгүй
- Эрүүл мэндийн салбарынхны хүнд суртал, авилгалд автсан байдал

Эдийн засгийн бэрхшээлтэй холбоотойгоор:

UFH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

- Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүдийн эмчилгээ сувиллын зардал өндөр, хүрээ хомс
- Хүүхдэд зориулсан хоол хүнсэнд бага цаг зарцуулдаг
- Бага насны хүүхдийг идэвхтэй хооллох арга дутмаг
- Сургуулийн хүүхдийн хоол хүнс хангалттай бус
- Гэнэтийн осол гэмтлээс урьдчилан сэргийлэх хандлага муу
- Хүүхдийг витамижуулах, вакцинжуулах ажил хоцордог

Мэдээллийн хүртээмжтэй холбоотойгоор:

- БЗХӨ-өөс сэргийлэх, нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн боловсрол олгох ажил хөдөө орон нутагт удаашралтай
- Орон нутгийн хүүхдийн зарим байгууллагын үйл ажиллагаанд тавих олон нийтийн хяналт сул
- Ажиллах боловсон хүчний бэлтгэгдсэн байдал хангалтгүй

байгаа зэрэг нь хүүхдийн эсэн мэнд амьдрах, эрүүл мэндээ хамгаалуулах эрхийн хэрэгжилтэнд сөргөөр нөлөөлж байна.

Б. Сурч боловсрох, хөгжих эрхийн хэрэгжилтийн талаар:

1. Архангай аймаг

Нэн ядуу өрхийн хүүхдэд зориулсан хичээлийн хэрэгслийн 4000 гаруй хүүхдэд олгож албан бус сургалтанд Японы Энхтайвны салхи байгууллагын дэмжлэгийг нэлээд авсан байна. Эмзэг бүлгийн хүүхдийг дотуур байранд авч сурах боломцоог дэмжихэд анхаардаг байна.

2. Баян-Өлгий

Тус аймагт амьдарч байгаа 50.0 мянга хүүхдээс Ерөнхий боловсролын 36 сургуульд 21567 хүүхэд, хүүхдийн 23 цэцэрлэгт 2020 хүүхэд хүмүүжиж байна. Энэ оны хичээлийн жилд сурч буй хүүхдүүдийн тоо өмнөх оныхоос 1268-аар нэмэгдсэн байна.

Жил бүрийн төсөв, төлөвлөгөөнд боловсролын салбарт шаардагдах хөрөгийг ахиу төлөвлөхийг зорьж дэвшүүлсэн зорилтуудаа дэс дараатайгаар хэрэгжүүлж байна.

2001-2002 онд Казахстан улсад хэвлэгдсэн 6400 сурах бичгийг Казахстан улс зардлыг нь хариуцаж аймагт хүргүүлж ирүүлсэн байна.
Үүнээс гадна ЕБС-ийн 6 сурах бичгийг БСШУЯ-ны хөрөнгөөр хэвлүүлж сургалтад ашиглаж байна. Сурах бичгүүдийг шинэчлэх, утга агуулгыг баяжуулах ажил жил бүр хийгдэж байна.

Сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагын материаллаг баазыг бэхжүүлэхэд анхаарч Английн хүүхдийг ивээх сангийн төслөөр бүрэн тоноглогдсон эсгий гэр цэцэрлэг 5, Боловсрол Соёлын Төвийн дэргэд "Сургуулийн өмнөх боловсрол" кабинет шинээр байгуулан арга зүйн сургалтад ашиглаж байна.

Сургуулиудын номын сангийн баяжилтад анхаарч 'Гэгээрэл ' төв байгуулж явуулын багш ажиллуулжээ.

Бичиг үсэггүй хүүхдийн тоо 2000 онд 2962, 2001 онд 1619, 2002 онд 1269 болж 1600 гаруй хүн бичиг үсэгтэй боллоо.

Цэцэрлэгт хамрагдсан хүүхдийн тоогоор улсын дунджаас доогуур байгаад дүгнэлт хийж салбар зөвлөл байгуулагдлаа.

3.Баянхонгор аймаг

UIH.MN

Аймгийн хэмжээнд 3-7 насны хүүхдийн 20 орчим хувь нь сургуулийн өмнөх боловсролд, 8-15 насны хүүхдүүдийн 82.3% нь сургуульд хамрагдаж байна. Сүүлийн жилүүдэд мал ихээр хорогдсонтой холбогдон сургууль завсардалтын хувь буурч байгаа хэдий ч олон жил сургууль завсардсан хүүхдүүд ерөнхий боловсролд хамрагдах нь муу байна.

Хэдийгээр малаа алдсан айд өрхүүдийн хүүхдүүд сургуульд суралцах тоо өсч байгаа ч анги танхимын хүрэлцээ муу, халаалт муугаас болж хичээлдээ гадуур хувцастай суух явдал гарч байна. Мөн биеийн тамрийн хичээл, секц дугуйланд орохдоо хүүхдүүд зориулалтын хувцасгүй, гадаа хичээллэж байна. Галуут сумын сургуульд 2 жилийн өмнө 11 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар халаалтын ёиётем суурилуулсан боловч үр дүнгүй болсон явдал гарлаа.

Засгийн газраас дотуур байрыг төлбөргүй болгох шийдвэр гаргасан нь сургууль завсардалтын тоог бууруулсан ч дотуур байрны ачаалал ихэслээ. Нэг жижиг өрөөнд 4-6 хүүхэд шахцалдан байрлаж байгаа бөгөөд зарим тохиолдолд нэг айлын 2 хүүхдийг нэг оронд хуваарилж байна. Мөн

Аймгийн төвд 1455 хүүхэд хэвлэл захиалж байгаа нь нийт хүүхдүүдийн дөнгөж 6.8% болж байна.

Нийгмийн эмзэг бүлгийн болон тусгай хэрэгцээт боловрол шаардлагатай хүүхдүүдийн 60 гаруй хувь нь боловсролын үйлчилгээнд хамрагдаж байгаа ч 2000 гаруй хүүхэд сургуулиас гадуур байна. МННХ, АХИС, ЮНИСЕФ, АЙФО зэрэг байгууллагуудын тусламжтайгаар боловсролын салбарт 12 төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлжээ.

2000 оноос АХИС-ийн дэмжлэгтэйгээр 9 суманд нүүдлийн гэр цэцэрлэгийг ажиллуулж эхлээд байна.

Хүүхдүүдэд чөлөөт цагаа өнгөрүүлэх газар бараг байхгүй бөгөөд хүүхдүүд ихэнх цагаа байрны подволд байрлах компьютер тоглоомын газар, киноны газруудад өнгөрүүлдэг болжээ.

Хүүхдүүдийн дунд хийсэн судалгаанаас сургуулийн зүгээс элдэв дарамт шахалт учруулдаг гэж гарсан бөгөөд нэг сургуулийн хэсэг хүүхдүүд сонирхлын бүлэг байгуулахаар сургуулийн захиргаандаа хандахад нь дээд албан тушаалын хүнээс зөвшөөрөл авч ирэхийг шаарджээ. Мөн нэгэн сургуульд амьтан судлалын багш нь тухайн ангитай зөрчилтэй байсан учраас 14 хоног өөрийнхөө оронд мэргэжлийн бус хүнээр хичээл заалгуулсан тохиолдол гарсан байна.

Насанд хүрэгчдийн дунд хийсэн судалгаанаас үзэхэд хүүхдийн эрхийн зөрчил хамгийн их газрын 2-рт 58%-иар боловсролын салбарын онцолжээ.

4. Булган аймаг

Аймгийн хэмжээнд сургуульд хамрагдалт 91%-тай байна. Мөн өнгөрсөн жилд аймгийн хэмжээнд багш дутагдалтай учир захиалгаар оюутан сургаж байна.

МСҮТ-д 9 мэргэжлээр 450 хүүхдийг суралцуулж байгаа бөгөөд тус төвийн дотуур байры зардал зарим ажилтны буруугаас 50% дутуу ирж хүндрэл учраад байна.

Хөдөөгийн хүүхдүүдэд зориулсан компьютер, мэдээллийн хүртээмж бага, сургуулийн номын сангийн фондод 80-90% нь хүрэлцээ муутай сурах бичиг, 10-20% нь хуучирсан номууд байна. Сурагчдын хувьд хичээлийн бус цагаар авъяас чадвараа хөгжүүлэх боломж муу байгаа бөгөөд багш нар аливаа дугуйлан хичээллүүлэхдээ заавал мөнгө авдаг гэжээ. Үүнд: тооны дугуйлан гэхэд 1000₮, бүжгийн дугуйлан 3000₮ гэх мэтээр төвийн дугуйлангуудад 5000₮ гэсэн жишиг ханш тогтоод байна.

Мөн элдэв баяр ёслол далимдуулан хүүхдүүдээс мөнгө, зүйлс татах нь ихсэж байгаа бөгөөд үсэглэлийн баярын үеэр 5000₮ хураалгаад дээр нь нэг жигнүүр бууз,

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

халуун сав цай авч очдог болжээ. Судалгаанаас үзэхэд мөнгө, эд зүйл хураадаг явдал байнга байдаг гэж 10% нь, хаяа байдаг гэж 68.5% нь хариулсан байна.

Багш нарын хүүхдүүдэд ялгавартай ханддаг эсэхэд судалгаанд оролцсон хүүхдүүдийн 65.3% нь ТИЙМ гэж хариулжээ.

Тус аймагт хүүхдүүдийн цагаа өнгөрүүлэх газар өдрөөс өдөрт багасан харин томчуудын баар цэнгээний газар нэмэгдсээр байна.

Багш нар хүүхдүүдийг доромжлох явдал байдаг бөгөөд зоддог багш нарч байна. Нэг ангид багш нь ижил цагаан цамц өмсөж ирэхийг шаарддаг бөгөөд нэгэн удаа цөөн хүүхэд өөр хувцастай ирэхэд бүх хүүхдүүдийг хувцасыг нь тайлуулан нүцгэн биеэр нь суулган хараад одоо ингээд жигдэрлээ гэж сэтгэл хангалуун болох тохиолдол гарчээ. Зарим тохиолдолд цагаан цамцгүй ирвэл 100₮-өөр торгох үе гардаг бөгөөд хичээлээс хоцорлоо гэж 500₮ авдаг байна.

Мөн ном хувилан тараагаад заавал авахыг тулгадаг бөгөөд авахгүй бол шалгалт шүүлэгт унагана гэдэг ажээ. Тус аймагт хүүхдийн эрхийг хамгийн их зөрчигчид багш нар гэж 45.3% нь үзсэн байна.

Дотуур байранд 1750 хүүхэд амьдарч байгаа бөгөөд дотуур байрны зөөлөн эдлэлийг шинэчлэхэд зориулан 4 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалт хийсэн боловч хүүхдийн ширээ сандал, аяга таваг, гал тогооны хэрэгсэл гэх мэт зүйлс дутагдалтай байсаар байна.

5. Говь-Алтай аймаг

Хүүхдүүд ядуу зүдүү байдлаас болж сургууль завсардах, шалтгаан их байна. Хичээлийн хэрэгсэл, хувцас муу, учраас үеийн хүүхдүүдээс ичиж хичээлээс хөндийрэх, зарим багш нарын хүүхдэд ялгавартай хандах байдлаас болж сургууль завсардах нь мөн их байна.

Нэн ядуу амьдралтай хүүхдүүдэд сурч боловсрох нөхцөлийг бий болгох үүдээс Есөнбулаг сумын Засаг даргын захирамжаар өнчин ядуу 157хүүхэдийг албан байгууллагуудад хариуцуулан өгсөн.

Сургуулийн хүүхдүүдэд тохиолдож буй бэрхшээлүүд /багш, сурагчдын дунд хийсэн бүлгийн ярилцлагын тэмдэглэлээс/:

- Хөдөөгийн хүүхдүүд мэдээллээр маш дутмаг байна.
- Тоног төхөөрөмж хангалтгүй.
- Сүүлийн үед хүүхдүүдэд элэгдэж хуучирсан, ашиглалтын хугацаа дууссан ном өгч байна.
- Өвлийн улиралд номын сан ажилладаггүй.
- Оройн цагаар цахилгаан ирдэг гэвч тэр үед нь олон ангит кино, реклам хоёр л гардаг.
- Манай сургуульд гэхэд Үндсэн хууль, хүүхдийн эрхийн хууль, гэрээ, конвенци байхгүй.
- Сургууль, гэрийн орчинд хөгжих боломж муу байдаг.
- Төвд уралдаан тэмцээн зохиогдох боллоо гэхэд удирдамж нь хоцорч эсвэл цаг тулган ирдэгээс оролцож чадахгүй тохиолдол гардаг.
- Багш нар хүүхдүүдийг загнаж, зодох дарамтлах явдал байдаг. /Сурлагадаа муу байна гэж доромжилж зоддог, анги төгсөх ахлах ангийхнийг багш нар архи авч өгөөд дүнгээ гаргуул гэдэг… /
- Дотуур байранд том хүмүүс орой ирж агсам тавьдаг. Энэ байдлаас болж зарим хүүхэд дотуур байранд байхаас татгалздаг.
- Сургууль завсардах хэд хэдэн шалтгаан байдаг. Амьдралын боломж муугаас хувцас, хэрэгсэл тааруу, багш нар хэл амаар доромжлох, үеийнхэндээ хэт их шоглуулах гэх мэт.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын сургуулийн хүрээнд доорхи зөрчлүүд гардаг байна. Үүнд:

1. Мөнгө, эд зүйл шаардах – 85.7%
2. Ямар нэгэн байдлаар хүүхдэд ялгавартай хандах – 35.7%
3. Дарамтлах – 60%
4. Хүч хэрэглэх – 22.5%

Хүүхдүүд чөлөөт цагаа зөв, зохистой өнгөрүүлэх нөхцөл боломжийн хувьд:
1. Сайн -13%   2. Дунд – 22%   3.Муу – 65% гэж гарчээ.

7.Дархан-Уул аймаг

Аймгийн хэмжээнд сургуулийн насны хүүхэд 22175, сургуулийн өмнөх насны хүүхэд 7434, сургууль завсардсан хүүхэд 59 байна. Гэвч аймгийн Хүүхдийн төлөө төв, Хүүхдийн эрхийн төвийн гаргасан сургууль завсардсан хүүхдийн тоо их зөрүүтэй байдаг бөгөөд нөгөө нэг тоо нь 827 юм байна.

Аймгийн Засаг дагын захирамжаар 2000 онд хүүхдийн урлаг соёлын асуудлыг дэмжихэд зориулан 1,650,000 төгрөг, 2001 онд 8,942,666 төгрөг, 2002 онд 77,791,800 төгрөгийн хөрөнгө оруулалт хийсэн байна.

2002 оны байдлаар ЕБС-ийн 1 хүүхдэд зарцуулагдаж байгаа жилийн зардал нь 102.8 мянган төгрөг, цэцэрлэгийн 1 хүүхдэд зарцуулагдаж байгаа жилийн зардал 179.1 мянган төгрөг байна.

8. Дорноговь аймаг

Аймгийн хэмжээн 0-7 насны 7985, 8-16 насны 11809 хүүхэд байна. Аймгийн ИТХ-ын тэргүүлэгчдийн 2002 оны 3-р хуралдаанаар "Өрхийн амжиргааны чадавхийг дэмжих хөтөлбөр"-ийн хүрээнд дараах арга хэмжээг авсан.

- Мэргэжлийн багш дутагдалтай байгаа сумдад мэргэжлий 38 багш гэрээгээр ажиллуулж багшийн хангалтыг 96.7%-д хүргэсэн байна.
- Сургууль завсардсан хүүхдүүдийг сургалтад хамруулах ажил 2001 онд 94.2%, 2002 оны жилийн эцсийн байдлаар 94.6%-тай байна.
- Нэн ядуу болон ядуу өрхийн хүүхдүүдийг халамжийн бүлэгт хамруулах ажлын хүрээд 2001 онд 150, 2002 онд 180 хүүхдүүдийг тус тус оруулжээ.
- 2001 онд эмзэг бүлгийн 716 хүүхдэд, 2002 онд 1300 хүүхдэд хичээлийн хэрэгсэл олгосон байна.
- Сургуулийн өмнөх боловсролын хөтөлбөр хэрэгжиж эхэлснээр 2000 онд аймгийн цэцэрлэгт хамрагдалт 22%-тай байсан бол өдгөө 32.6%-д хүрч, сургуулийн өмнөх боловсролд хамрагдалт 45.6%-д хүрсэн байна.
- Замын-Үүд суманд орон нутгийн хөрөнгө оруулалтаар /115 сая төг/ 100 хүүхдийн хүчин чадал бүхий цэцэрлэгийн барилга барьж ашиглалтад оруулсан нь сургуулийн өмнөх боловсролд хамрагдалтыг нэмэгдүүлэхэд дөхөм болсон.

Хүүхдийн боловсролын талаар зарим эгэн судалгааны дүнгээс харахад сургуулийн өмнөх болон ЕБС-н хүрээнд мөнгө, эд зүйл шаарддаг шаарддаг гэж 54,5% нь хэлсэн байна.

UIH.MN СУДАЛГААНЫ САН

9. Дорнод

ерөнхий боловсролын сургуулийн хамран сургалт 89.8%- тай байна.

Сургуулийн дотуур байрны хүрэлцээг сайжруулах арга хэмжээ авсанаар энэ жил 855 хүүхэд байрлаж байгаа нь өгөрсөн жилийнхээс 22.3%-иар нэмэгдсэн байна.

Сумдын ерөнхий боловсролын сургуулиуды материаллаг бааз, барилга, түүний дотоод орчин, тоног төхөөрөмж зэрэг муудсан нь сургалтын чанарт нөлөөлж байна.

Сургуулийн хүчин чадал хүрэхгүй байна гэсэн шалтгаанаар 9-р ангид элсэн суралцах хүүхдийн тоог хязгаарлах, бусад сургуулиас шилжин ирж байгаа хүүхдийг авахгүй байх хандлага байдаг бөгөөд үүнд доорх арга хэмжээг аван зохицуулжээ.

Дорнод аймгийн хүүхдүүдийн дунд хийсэн судалгаанаас үзэхэд 46.9% нь сурч боловсроход ямар нэгэн бэрхшээл байна гэж үзжээ. Мөн багш нар сурагчдад ялгавартай ханддаг гэж нийт судалгаанд оролцогчдын 53.5% нь үзсэн байна.

10. Дундговь

Дундговь аймгийн хувьд хүүхдийн хөгжих эрхийг дараах шалтгаанаар зөрчигдөж байна гэж үзжээ. Үүнд:

- Багш нар хүүхдийг дарамталдаг
- Сурах бичиг байдаггүй
- Хүүхдийн авяас чадварыг төрөөс дэмждэггүй
- Номын фонд байдаггүй
- Хүүхдэд зориулсан тусгай сургууль байдаггүй
- Оюуны хомсдолтой, тахир дутуу, саажилттай хүүхдүүд ЕБС-д сурах боломжгүй
- Хүүхдий сурах орчин муу
- Сургуульд санхүү төсөв мжж учир хүүхдүүд өөрсдөө их зүйлийг хийдэг
- Багш нарын сургалт муу, мэргэжлийн багш нар цөөн
- Багш ар мөнгө, эд зүйл их авдаг гэх мэтийг тоочжээ.

Мөн хүүхдийн хөгжих эрхийн зөрчил тус аймагт 82.5% байна гэж үзжээ.

Судалгаанаас үзэхд тус аймагт хүүхдийн эсрэг хүчирхийлэлийг багш нар үйлддэг гэж 81.3% нь үзсэн бөгөөд хамгийн их хүчирхийлэлтэй салбар нь 81.3% нь сургууль, 6.9% нь цэцэрлэг гэжээ.

Судалгаанд оруулснаар хүүхдийн сургууль завсардалт 46.5% нь эдийн засгийн, 17.4% нь эцэг эхийн хандлагаас, 13.9% нь эрүүл мэндээс, 11.60% нь багшийн хандлагаас, 10.4% нь цаг зуурын хүндрэлээс шалтгаалдаг гэжээ.

11. Завхан аймаг

Аймгийн хэмжээнд сургуулийн насны нийт хүүхдийн 94% нь сургуульд хамрагдаж байна.

Судалгаанаас үзэхэд хүүхдийн эрхийн зөрчил хамгийн их байдаг салбарын 2-рт боловсролын салбар бичигджээ.

12. Орхон аймаг

Тайлан ирээгүй.

13. Өвөрхангай

2002 он байдлаар сургуулийн насны 23608 хүүхэд байгаагаас 19008 хүүхэд сургуульд суралцаж 4600 хүүхэд сургууль завсардсан байна. Сургууль завсардса хүүхдүүдийн 1667 нь огт суралцаагүй, 2933 нь суралцаж байгаад завсардсан хүүхдүүд ажээ.

Сургууль суралцахад хүүхдүүдэд тулгардаг бэрхшээлүүд нь:

- Сурах орчны хувьд хөдөөгийн сургууль бүү хэл, аймгийн төвийн сургуулий байдал тун хэцүү.
- 1-р ангид нэг ширээнд 4-үүлээ шахцалдан сууж, ном сурах бичгээ дундаа хэрэглэдэг.
- Анги танхим хүрэлцээгүйгээс хичээлийн бус цагаар чөлөөт цагаа өнгөрүүлэх ая тухтай орчин байдаггүй.

Мөн ядуу өрхийн хүүхдүүдийн хувьд хувцас, хэрэгсэл муугаас болж сургууль завсардахад хүрдэг бөгөөд хүүхдүүдийн сургууль завсардах бас нэгэн шалтгаан нь сургуулийн зүгээс баяр, ёслол, анги танхим гэж мөнгө, эд зүйл нэхэх явдал ажээ.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Сургуулийн зүгээс мөнгө, эд зүйл шаардах явдалд 13,4% нь ТИЙМ гэж, 69,0% нь ХААЯА хэмээн хариулжээ.

14. Өмнөговь

Аймгийн хүүхдийн төлөө төв нь “Малчин хүүхдийн боловсрол” төслийг 6 дахь жилдээ хэрэгжүүлж зөвхөн 2002 онд 8.9 сая төгрөг зарцуулсан болсон.

Сургуулийн орчинд дараах зөрчлүүд ажиглагджээ. Үүнд:

- Сургуулийн ангийн засварт зориулан эцэг эхээс жил бүр мөнгө хуримтлуулдаг.
- Сурагчдын дунд зохиогдох ихэнх тэмцээн уралдааны урамшуулалыг ихэнхдээ бооцоо мэтээр хуримтлуулдаг
- Хүрмэн сумын сургууль дээр суралцагчдын хичээл тасалсан болон хичээлээс чөлөө авсны төлбөрийг сурагчид, эцэг эхчүүдээс авч байсан нь илэрсэн учир холбогдох эрх бүхий байгууллагад мэдэгдэж арга хэмжээ авахуулсан болно.
- Улирал дуусах жилийн эцсийн дүн гарах үед сурагчид үнэлгээ авах ба үнэлгээ ахиулах зорилгоор багшийн бэлтгэх материалыг олшруулах,хийх мөн үр дүн муутай рефератыг шивэх, олшруулах зэрэг нь сурагчдыг эдийн засгийн хүндрэлд оруулж тэдний эрхийг ноцтойгоор зөрчиж байгаа байдал ихэнх сургуульд ажиглагдаж байна.

15. Сүхбаатар аймаг

Насанд хүрэгчдийн дунд хийсэн судалгаанаас үзэхэд хүүхдийн эрх хамгийн ихээр зөрчигддөг газарт сургууль 29.0%-иар орсон бөгөөд ерөнхий боловсролын сургуулийн хүрээнд 40.3% нь мөгө эд зүйл нэхдэг гэжээ.

Мөн хүүхдэд зориулсан уран зохиол, урлагийн бүтээлийг 15% нь дэмждэггүй гэж хариулсан байхад 18.6% нь дэмждэг, 48% нь хаяа дэмждэг гэж хариулсан байна.

Тус аймаг тулгамдаж байгаа асуудлын нэг нь хүүхдүүдийг сурлага муутайгаар нь ялгаварлан гадуурхах, анги дэвшүүлэхгүй байх зэргээр хөгжих нөхцөл бололцоогүй болгож байгаа явдал ажээ.

Хүүхдүүд хичээл давтах, өөрийгөө боловсруулах, тоглож наадах, сонирхолоо хөгжүүлэх боломжоо алдагдуулан мөнгөтэй болох хүсэлд ихээр хөтлөгдөх болсон байна.

16. Сэлэнгэ аймаг

Ерөнхий боловсролын сургуулийн хүүхдэд чөлөөт цагаа өнгөрөөх байр боломж муу учраас ихэнх цагийн сургууль дээрээ өнжин өнгөрүүлдэг.

17. Төв аймаг

Төв аймгийн хэмжээнд сургуульд суралцдаг 18384, сургууль завсардсан 867 хүүхэд бүртгэлтэй байна.

Албан бус боловсролын асуудал аймаг илүү их анхаарал тавьж байгаа бөгөөд 97 хүүхдэд суурь боловсрол олгон, 825 хүүхдийн боловсрол нөхөн олгох сургалтд хамруулжээ.

Бүлгийн ярилцлагын үеэр багагүй хүүхдүүд гадаад хэл, компьютерийн сургалтад хамрагдах хүсэлтэй боловч курс дамжаа байдаггүй, байгаа курс дамжаа нь өдөр үнэтэй байдаг, мөн сургуулиас гадуур соёл хүмүүжлийн ажил зохиогддоггүй, үүнд багш нар идэвхи санаачлага муутай байдаг, анги тахимаа төлбөртэй ашиглуулдаг гэжээ. Үүнээс шалтгаалан сургуулийн хүүхдүүд архи, тамхи хэрэглэх, баар цэнгээний газраар чөлөөт цагаа өнгөрүүлэх болсон тухай дурьджээ.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Түүчлэн хөдөө орон нутагт мэргэжлийн багш, сургуулийн тоног төхөөрөмж дутагдалтай байдгийг онцолсон байна. Алслагдсан сумдын хувьд энэ байдал маш их байдаг ажээ.

18. Увс аймаг

Аймгийн хэмжээнд 2002 оны байдлаар 480 сургууль завсардсан хүүхэд байгаа ажээ.

Хамгийн их гардаг зөрчлийн хувьд сургуулийн өмнөх боловсрол, боловсролын асуудлууд Увс аймгийн хувьд жагсаалтын 8, 9-д тус тус бичигджээ.

19.Ховд аймаг

Аймгийн хэмжээнд сургууль завсардсан хүүхдийн тоо буурахгүй байна. Цэцэрлэгийн хамралт 26.85%- байна.

20.Хөвсгөл аймаг

2001 оны байдлаар аймгийн хэмжээнд 2-7 насны 20% нь цэцэрлэгт, 8-15 насны хүүхдийн 88.3% нь сургуульд байна.

Аймгийн төвийн сургуулиудын анги дүүргэлт их, ээлжийн коэффицент 2-оос дээш байна. Хөрөнгө санхүүгийн хомсдлоос шалтгаалан дотуур байранд хамрагдвал зохих хүүхдийн 81% нь байранд байна.

аймгийн хэмжээнд 30 орчим багш мэргэжлийн багш дутуу байна.

21. Хэнтий аймаг

2001-2002 онд 1165 хүүхдэд суурь боловсрол олгож, сургууль завсардсан 1058 хүүхдээс 696 хүүхэд сургалтад хамрагдаж байгаа нь сургууль завсардсан хүүхдүүдийн 65.7% нь болж байна. БСШУЯ-ны дэмжлэгтэйгээр аймагтаа "Сургууль дундын Интернет мэдээллийн төв"-тэй болоод байна. Мөн ерөнхий боловсролын сургуулийг компьютержүүлэх зорилгоор шат дараалан арга хэмжээ авсны үр дүнд 32 компьютер шинээр нийлүүлээд байна.

Хэнтий аймгийн хувьд боловсролын салбарт байгаа бэрхшээлүүд:

- Галшар суманд дотуур байр нь зориулалтын бус байранд байдаг
- 4 хүүхдийн өрөөнд ор давхарлан 8 хүүхэд байдаг.
- Баян-Овоо сумын сургууль нь 1989 онд ашиглалтад орсон барилга нь чанаргүй баригдсаны улмаас суулт өгч дээд давхрыг ашиглах боломжгүй болсон.
- Биеийн тамрын хичээлийг гадаа ордог
- Сургууль хүйтэн учраас гадуур хувцастайгаа хичээллэдэг
- Монгол хэлний сурах бичиг байдаггүй бөгөөд 6-р ангийн 1 бүлгийн 32 хүүхдийн дунд 5 түүхийн сурах бичиг ашигладаг гэм мэтийг оруулсан байна.

22. Улаанбаатар хот

2002 оны эхний хагас жилийн байдлаар нийслэлийн төсвийн 45,5 хувийг боловсролын салбарт зарцуулсан байна.

- Нийслэлийн Засаг даргын сонгуулийн бүрэн эрхийн хугацаанд хэрэгжүүлэх мөрийн хөтөлбөрт тодорхой зорилтууд тавьсан байна.

2001, 2002 онд жил дараалан сургууль завсардалт 50 хувь буурсны зэрэгцээ олон хүүхэд нь сургуульд сурдаг , орлого багатай өрхийн 1500 гаруй сурагчдад 210 сая төгрөгийн хичээлийн хэрэглэлийг үнэ төлбөргүй олгосон .Хөдөөнөөс шилжин ирээд сургууль завсадаж байсан 400 гаруй хүүхдийг зуны сургалтанд хамруулжээ.

Дүүргийн албан бус боловсролын төвүүд 5-12 сая төгрөгийн төсөвтэй ажиллаж жилд 500 гаруй хүүхдийг ЕБС-д шилжүүлсэн байна.

Япон улсын засгийн газрын буцалтгүй тусламжаар 16 сургуулийн хичээлийн байрны өргөтгөл барих ажил явагдаж байна.

Нийслэлийн 9 дүүргийн 112 хороодод Нийслэлийн Засаг Даргын захирамжаар орон тооны нийгмийн ажилтуудыг ажиллуулж байна.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Нийслэлийн төсвөөс 2000 онд нийт төсвийн 48,0 хувийг 2001 онд 43,7 хувийг , 2002 онд 42,0 хувийг боловсролын салбарт тус тус зарцуулж 2002 оны байдлаар төрийн өмчийн 93, хувийн 64 сургуульд 166090 хүүхэд суралцаж , 5500 багш ажиллаж байна.

Төрийн өмчийн ЕБС-ийн нэг багшид дунджаар 29 , хувийн хэвшлийн бага сургуулийн нэг багшид 17 сурагч ноогдож байна.

Ерөнхий боловсролын сургуулийн 6 дотуур байранд 747 хүүхэд сууж байна.

Нийслэлийн хэмжээнд мэргэжлийн боловсролын сургууль 84, хүүхдийн цэцэрлэг 154, цэцэрлэгт 30,5 мянган хүүхэд байна.

Улаанбаатар хотод 2000 онд 8-15 насны завсардсан 6096 хүүхдийн 63.3% эрэгтэй хүүхэд байна. Сургуульд хамрагдалтын хувь 12 наснаас эхлэн буурч, 15 насны бүрэн бус дунд боловсрол эзэмших насанд 90.1% хүртлээ буурсны дотор эрэгтэй хүүхдүүдийн эзлэх хувь их байв.

Нийслэлийн Засаг Даргын Тамгын газрын нийгмийн хөгжлийн бодлогын хэлтсээс 2003 онд гаргасан сургууль завсардалтын судалгаанаас үзэхэд 200-2001 онд 960, 2001-2002 онд 840, 2002-2003 онд 602 хүүхэд сургууль завсардсан байна.

B. Хүүхдийн хамгаалуулах эрхийн хэрэгжилтийн талаар:

1. Хүүхдийн эрх зєрчигддєг гол газар бол 1-рт гэр бїлийн хїрээнд, 2-р сургуулийн орчинд гэж гарсан нь тун ноцтой їзїїлэлт байна. Тухайлбал гэр бїл салалт, эцэг эх нь ажилгїй байх асуудал хїїхдийн амьдралд сєргєєр нєлєєлж байна. Жишээ нь зарим алтны уурхайтай аймагт хїїхэд нь эцэг эхээ тэжээж хїїхдийнхээ олсон мєнгєєр архи уучихаад, хїїхдийнхээ ирээдїйг бодох нь битгий хэл хїїхдээ зодож суудаг эцэг эх ч байдаг байна.
2. Мєн ядуу амьдрал, амьжиргааны тївшингээс шалтгаалж хїїхдийн эрх зєрчигдєж байна.Тухайлбал: амьдралын байдлаар нь багш нар болон їе тэнгийн хїїхдїїд нь ялгаварлаж хандах, бие биеэ дээрэлхэх, доромжлох, мєнгє татах, байнгын дарамтанд байлгах хувийн нууцад нь халдах їзэгдэл аймаг бїрт байна.
3. Хєдєє орон нутагт хараа хяналтгїй, тэнэмэл хїїхэд харьцангуй бага, зарим аймагт харьцангуй бага гэх болович амьдралын шаардлагаар айлын мал маллаж хєлсєєр нь идэх хоол, ємсєх хувцасаа залгуулдаг, хїнд хїчир хєдєлмєр эрхэлж єчїїхэн бага хєлс авах, зарим тохиолдолд амь насаа алдах зэрэг хїїхдийн эрхийг ноцтойгоор зєрчих явдал нийтлэг байна. Жишээлбэл: Дорнод аймагт 2001 оноос їйл ажиллагаа явуулж ирсэн БНХАУ-ын 100%-ийн хєрєнгє оруулалттай даавууны Шинхуа ХХК-д 17-18 насны охид, хєвгїїдийг эрїїл ахуйн шаардлага хангаагїй, агааржуулалт муутай байранд 25-30 мян.тєг-ийн цалинтай ажиллуулдаг, шєнийн ээлжинд гаргаж, їйлдвэрийн удирдлагын зїгээс дарамт шахалт їзїїлдэг, Баянхонгор аймагт 1 тн ачааг 500 тєг-єєр буулгадаг боловч зарим тохиолдолд хєлсийг нь єгєхгїй байх, Хэнтий аймагт бага насны хїїхдийг морины уралдаанд оролцуулснаар мориноосоо унаж бэртэх, амь насаа алдсан зэрэг тохиолдол байна. Мєн уурхайд ажиллаж байгаа хїїхдїїд нь ямар ч хамгаалалтгїй маш хїнд хєдєлмєр эрхэлж олсон мєнгийг нь эцэг эх авч архи уух, хїїхдээрээ тэжээлгэж байгаа нь нууц биш байна. Тїїнчлэн Тєв аймагт хийсэн судалгаанаас хїїхэд хєдєлмєр эрхлэх явдал нь хэвийн їзэгдэл гэж судалгаанд хамрагдагсдын дийлэнхи олонхи (67.6%) нь їзсэн байна. Хєдєлмєрийн хэлбэр нь: мал маллах, алтны, нїїрсний уурхайд ажиллах, хог тїїх, хїнс барааны захад ачаа зєєх, жижиг худалдаа наймаа хийх, ногоо хураах, гутал зєєх г.м (Хавсралт 1) байна. Їїнээс харахад хїїхдїїд ажиллах байгууллага, хїнтэй гэрээ байгуулах боломжгїйгээс хїїхдийн хєдєлмєрийг їнэлэх хэмжїїр їнэлгээ, тэдний эрхийг хамгаалах тогтолцоо байхгїй байгаа нь харагдаж байна.

4. Байгалийн гамшиг зуд, гангаас болж малгїй болсон айл єрх олширч, аймгийн тєв бараадан хїїхдїїд нь ажил, сургуульгїй учир гэмт хэрэг зєрчилд холбогдох, дэмий тэнэх, орон гэрээсээ дайжих, гадуур хоноглох, бусдын нєлєєнд автагдах, архидах зэрэг сєрєг їзэгдэл гарсаар байна. Тухайлбал: гэмт хэрэгт холбогдсон нийт хїїхдийн 80-90% нь хулгайн хэрэг їйлдсэн байдаг ба 90 орчим хувь нь ядуу, нэн ядуу амьдралтай айлын хїїхдїїд байна. Улаанбаатар, Дархан, Сэлэнгэ аймаг дэд бїтэц сайтай тул галт тэргээр єєр аймаг хотоос орон гэрээсээ дайжсан, хараа хяналтгїй, тэнэмэл хїїхдїїд олноор ирж гэмт хэрэг, эрх зїйн зєрчилд холбогдох, тэр ч байтугай єєрсдєє амиа алдах тохиолдол ч гарсан байна. Жишээ нь:Дорнод аймагт уурын зууханд хонодог хїїхэд тїлэгдсэн тохиолдол гарчээ. Эндээс їзэхэд хїїхдийг гэнэтийн ослын болон бусад даатгалд хамруулах талаар ажил зохиох шаардлага зїй ёсоор гарч ирж байна. Гэмт хэргийн улмаас эрх ашиг нь зєрчигдсєн хїїхэд (Завханд 9, Ємнєговьд 19, Баянхонгорт 1) цєєнгїй байна.
5. Їндэсний хэмжээнд халамж асрамжийн 41 тєвд 1571 (Зарим аймаг ороогїй) гаруй хїїхэд хїмїїжиж байна. Эдгээр хїїхдїїдэд їзїїлсэн нийгмийн їйлчилгээний чанар хїртээмж шаардлагын тївшинд хїрэхгїй байгаа нь (Жишээ нь Хэнтий аймгийн НХЇТ хїмїїжиж байгаа хїїхдїїд ариун цэврийн хангамж маш муу: 14 хоногт 1 удаа 100 Ґ-ийн шампунь єгдєг г.м) зохион байгуулсан ажил, їзїїлсэн тусламж їйлчилгээ, зарцуулсан хєрєнгє мєнгєнєєс тодорхой харагдаж байна. (зєвхєн 1 удаагийн тусламж єгєєд болдог). Гэхдээ зарим нэг талаар амжилттай ажиллаж байгаа тал байна. Жишээлбэл:
    - Орон нутаг бїр гэмт хэрэгт єртєж болзошгїй, хорихоос суллагдсан, хорихоос єєр тєрлийн ял шийтгэлтэй хїїхдїїдийн судалгааг нарийвчлан гаргаж байнгын хяналтанд авч, дахин гэмт хэрэг їйлдэхгїй байх талаар эцэг эх, цагдаа нартай хамран ажиллах талаар анхаардаг болжээ.
    - Мєн хїїхдийн эрх зєрчигдєх їндсэн гол тулгуур асуудлыг судалгаа, янз бїрийн тївшинд хїмїїстэй ярилцсан байдлаас дїгнэлт хийж, тулгадсан асуудлаа гарган ирж холбогдох арга хэмжээг (тєр болон ТББ, ОУБ-уудтай хамтарч) зохион байгуулсан байдал ажиглагдаж байна.
    - Аймгийн шїїхээр гэр бїл цуцлуулсан практикаас харахад хїїхдїїдэд оноож євлїїлсэн хєрєнгє байдаггїй, 1996-2001 онд гэр бїл цуцлалтаас хїїхдїїдийн 90% эхийн асрамжид їлдэж 65% нь тэтгэлэг тогтоолгосон боловч ШШБ албаны ажилтнууд сумдад ажилладаггїйгээс хєдєє амьдардаг эмэгтэйчїїдийн ихэнхи нь тогтоогдсон тэтгэврийг авч чаддагїй гэсэн дїгїэлт Баянхонгор аймагт гарсан байна.

Г. Хүүхдийн нийгмийн амьдралд оролцох, мэдээлэл хүртэх эрхийн хэрэгжилтийн талаар:

Хүүхдийн эрхийн төлөв байдлан талаарх судалгаанд оролцогчдын хариултаас дараах зүйлс анхаарал татаж байна. Үүнд:

- ХЭК-ийг хүүхдүүдэд хүрэлцээтэй сурталчлах
- Хүүхдүүд хэвлэл мэдээллийн хэрэгслийг мэдээллийн гол эх сурвалж гэж үздэг
- Хүүхдүүдийн 4/1 нь хүүхдийн олон нийтйин үйл ажиллагаанд огт оролцдоггүй
- Насанд хүрэгчид хүүхдийн санаа бодлыг үл ойшоох нь сэтгэл түгшээх гол зүйл гэж үздэг байна.
- Хүүхдэд зориулсан мэдээллийн цагийг оролцогчдын 52.7 хувь нь бага
- Хүүхдийн оролцоог хүндэтгэн сүүлийн үед тодорхой зорилго тавьсныг дэжмиж байна.
- Нийгмийн ажилтны туслалцаа , хэрэгцээ их нэмэгдэж байгааг мэдрэхийг хүсч байна.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

- Хүүхдүүдийн хувьд хувийн болон захидал харилцааны нууцаа хамгаалах эрхээ 20,3 %, үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх эрхээ 15,1 %-ийн эрх илүү зөрчигддөг гэж үзсэн байна.

Хөдөө, орон нутагт амьдарч байгаа хүүхдүүд чөлөөт цагаа зүй зохистой өнгөрөөх, мэдээлэл авах боломж хомс бөгөөд жилд хүүхдэд зориулсан теле нэвтрүүлгийн цаг 20, радио нэвтрүүлгийн цаг 14 байгаа жишээ байна. Хүүхдүүд подвалд байрласан тоглоомын газар болон видео кино гаргадаг цэгээр ихэнх цагийг өнгөрөөж байна. Судалгаанд оролцогчдын 58 % нь хүүхэд мэдээллээр дутагддаг,мөн эцэг эхчүүд хүүхдийн бодол санааг үл тоомсорлох, ойлгохгүй сонирхлыг нь хязгаарлах зэргээр хүүхдийн эрхийг зөрчдөг гэжээ.

Хүүхдийн санал бодлыг хүлээн авах, тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэхэд туслах нийгмийн үйлчилгээ хомс байна. Сургуулиудын удирдлага хүүхдүүдийн санал, санаачилгын сонсоод эрх бүхий байгууллага, этгээдийн зөвшөөрөл авахыг шаарддаг.

Аймгийн Шүүхээр шийдвэрлэдэг гэр бүл цуцлалтын практикаас харахад хүүхдүүдэд оноосон, өвлүүлсэн хөрөнгө байдаггүй. Энэ нь хүүхдийн тэтгэврийн асуудал, өмчийн маргаан зэргийг шийдэхэд хүндрэл учруулдаг юм. 1996-2001 онд гэр бүл цуцлалтаас хүүхдүүдийн 90 % нь эхийн асрамжинд үлдэж, 65 % нь тэтгэлэг тогтоолгосон боловч ШШБ албаны ажилтнууд сумдад байхгүйгээс эмэгтэйчүүдийн ихэнх хувь хүүхдийн тэтгэвэрээ авч чадахгүй байна.

Хүүхэд нийгмийн амьдралд оролцох боломж дунд зэрэг гэж олонхи буюу 64,9 % нь, мөн хүүхэд ажил хөдөлмөр эрхлэх нь хэвийн явдал гэж дийлэнхи буюу 67,6 % нь хариулсан байна.

Хөдөө орон нутаг, нийслэлд хүүхдүүдийн дунд доорх байгууллага илүү үйл ажиллагаа явуулж байна. Үүнд:

- “Шинэ зууны элч” хүүхдийн зөвлөл
- Скаутын холбоо
- Өсвөрийн Улаанзагалмай
- Өсвөрийн сэргийлэгчид
- Дэлхийн Зөн байгууллагын дэргэдэх Хүүхдийн өөрийн удирдлагатай зөвлөл
- Миний паспорт аяны хүрээнд зохион байгуулагдсан сумдын болон ЕБС-ийн бүлгүүд байдаг.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

ХҮНИЙ ЭРХИЙН ҮНДЭСНИЙ КОМИСС

ХҮҮХДИЙН ТӨЛӨӨ ҮНДЭСНИЙ ГАЗАР

МОНГОЛЫН ХҮҮХДИЙН ЭРХИЙН ТӨВ

Судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийг насны хувьд авч үзвэл :

- 14-өөс доош насны хүүхэд 103 буюу 35,4%
- 15-16 насны хүүхэд 132 буюу 45.0%
- 17-18 насны хүүхэд 55 буюу 18.9 хувь байна.

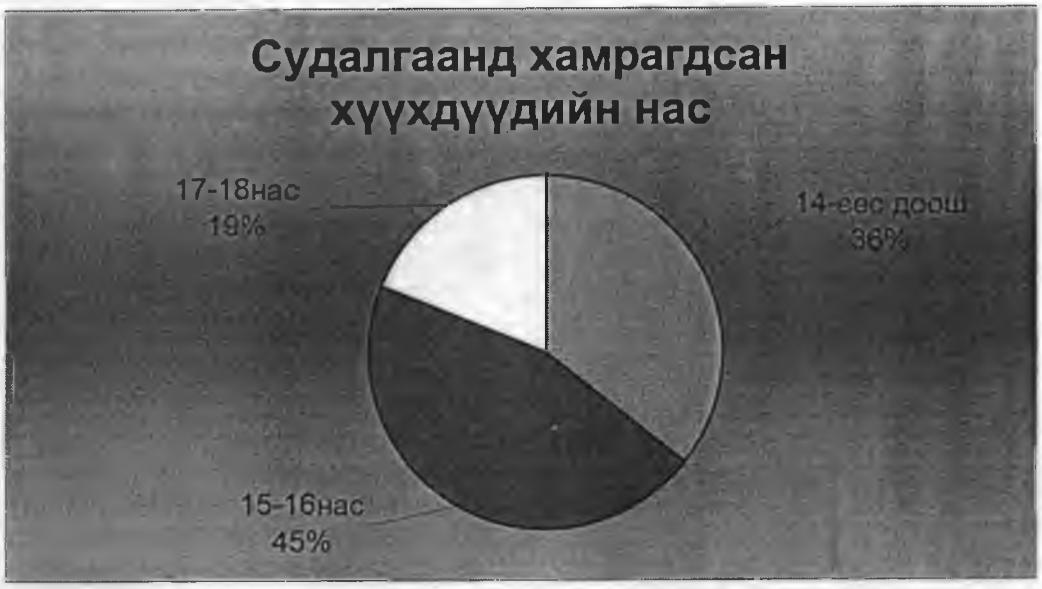

Судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн ам бүлийн байдлыг авч үзвэл :

1-3 ам бүлтэй – 37 буюу 12.7%, 4-6 ам бүлтэй – 213 буюу 73.2%, 7-дээш ам бүлтэй 41 буюу 14.0% байна.

Судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн эцэг эхийн боловсролыг нарийвчлан гаргаж үзвэл:

Эцгийн боловсрол:

- Дээд боловсролтой 139 буюу 47.8%
- Тусгай дунд боловсролтой 38 буюу 13.1%
- Бүрэн дунд боловсролтой 75 буюу 25.8%
- Бүрэн бус дунд боловсролтой 20 буюу 6.9%
- Бага боловсролтой 4 буюу 1.4%
- Боловсролгүй 2 буюу .7%
- Бөглөгдөөгүй /эцэггүй/ гэж 12 хүүхэд буюу судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн 4.1% нь хариулсан байна.

Эхийн боловсрол:

- Дээд боловсролтой 129 буюу 44.3%
- Тусгай дунд боловсролтой 34 буюу 11.7%
- Бүрэн дунд боловсролтой 92 буюу 31.6%
- Бүрэн бус дунд боловсролтой 27 буюу 9.3%
- Бага боловсролтой 4 буюу 1.4%
- Боловсролгүй гэж 4 буюу 1.4% нь хариулжээ.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

“Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай Монгол улсын хуулийн хэрэгжилтийн үнэлгээ, хүүхдийн эрхийн төлөв байдал” судалгааны мөрөөр хүүхдээс авсан санал асуулгын тайлан.

Судалгаа авах хэрэгцээ: Монгол улсад 2000 оны байдлаар хүн амын 46.6%-ийг18 хүртэлх насны хүүхэд эзэлж байна. Манай улс 1989 онд “Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай” НҮБ-ын конвенцид нэгдэж орсон 5 дахь орон болж, 1996 онд “Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай хууль”-ийг батлан хэрэгжүүлж эхэлснээс хойш 7 жил боллоо. Хүүхдийн эрх ашигтай холбоотой нийгмийн харилцааг үндэсний 60 шахам хуулиар зохицуулж байгаа ч нийгмийн амьдралын бүх хүрээнд хүүхдийн язгуур эрх ашгийг хамгаалах, тэднийг үл ялгаварлах, эсэн мэнд амьдрах ба хөгжих, үзэл бодлыг нь хүндэтгэх үндсэн эрхүүд зөрчигдөж, хүүхэд хүнд хөдөлмөр эрхлэх, сургууль завсардах, улмаар гэр орноосоо дайжих гэмт хэрэгт өртсөөр байна. Иймд хүүхдийн эрхийн зөрчлийн шалтгааныг илрүүлэхэд олон нийтийн санаа бодол сонсох тэр дундаа хүүхдийн үгийг сонсох, санаа бодлыг нь судалж, цаашид хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаагаа тодорхойлох шаардлагатай байгааг харгалзан 2003 оны 02 сарын 15-наас 03 сарын 25-ныг хүртэлх хугацаанд Хүний Эрхийн Үндэсний комисс, Монголын Хүүхдийн эрхийн Төв, Хүүхэд залуучуудын хөгжлийн газар, УБИС-ийн Түүх нийгмийн тэнхимийн судалаач багш Түмэндэлгэр нарын бүрэлдэхүүнтэйгээр судалгааг нийслэлийн хүрээнд явууллаа.

Судалгааны зорилго: Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай Монгол улсын хуулийн хэрэгжилтэд үнэлгээ өгч, хүүхдийн эрхийн төлөв байдлыг тодорхойлох.

Судалгааны зорилт:

- Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай хуулийн хэрэгжилтийг судлах
- Хүүхдийн эрхийн төлөв байдал ямар байгааг асуулгын аргаар судлах
- Хүүхдийн эрхийн зөрчлийн үндсэн шалтгаан, түүнээс сэргийлэх арга замын талаар хүүхдийн санаа бодлыг судлах
- Хүүхдийн эрх нийгмийн аль хэсэгт, ямар шалтгаанаар зөрчигдөж байгааг нарийвчлан гаргах
- Цаашид хүүхдийн эрх ашгийг хамгаалах талаар хэрэгжүүлэх арга хэмжээний чиглэлийг гаргах

Судалгааны хамрагдсан хүрээ:

Судалгаанд нийслэлийн ЕБС-иудын нийт 290 хүүхэд хамрагдсан бөгөөд хамрагдсан хүүхдүүдийн 143 буюу 49,1% нь эрэгтэй хүүхэд,147 буюу 50.5% нь эмэгтэй хүүхэд байгаа нь судалгааны дүгнэлтийг гаргахад эрэгтэй хүүхдэд тулгамдсан асуудал, эмэгтэй хүүхдүүдэд тулгарсан бэрхшээл, түүнд нөлөөлсөн асуудлыг гаргахад бодит дүгнэлт өгөхөд нөлөөлсөн гэж бодож байна.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Мөн судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн эцэг эхийнх нь эдийн засгийн идэвхийн байдлыг авч үзвэл: 110 буюу 37.8% төсвийн байгууллагад ажилладаг, 57 буюу 19.6% нь хувийн секторт ажилладаг, 25 буюу 8.6% нь төрийн бус байгууллагад, 64 буюу 22.0% нь хувиараа хөдөлмөр эрхэлдэг, 14 буюу 4.8% нь тэтэгэвэр тэтгэмж авдаг, 19 буюу 6.5% нь ажилгүй, 1 буюу .3% нь бусад дурьдаагүй газарт ажилладаг гэсэн хариултыг өгсөн бөгөөд эдгээр судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн гэр бүлийнх нь өрхийн гол эх үүсвэрийг авч үзвэл: 178 буюу 61.2% нь цалин, 8 буюу 2.7% нь тэтэгэвэр, 4 буюу 1.4% нь тэтгэмж, 80 буюу 27.5%хувиараа хөдөлмөр эрхэлж, 13 буюу 4.5% нь жижиг худалдаа, наймаа, 2 буюу 7% нь буцалтгүй тусламж, 5 буюу 1.7% нь бусад өөр төрлөөр гэсэн хариултыг өгчээ.. Асуултанд 290 хүүхэд бүгд хариулсан.

Сарын орлогын дундаж хэмжээ нь :

- 1000000-с дээш 5 1.7%
- 500-999 мянга 9 3.1%
- 150-499 мянга 55 18.9%
- 50-149 мянга 178 61.2%
- 49-хүртэл 43 14.8%

Амьдардаг байр сууцыг төрлөөр нь авч үзвэл:

- Орон сууцад амьдардаг 146 хүүхэд буюу 50.2%
- Галладаг сууц 73 25.1%
- Гэрт 48 16.5%
- Нийтийн байранд амьдардаг 4 1.4%
- Халамжийн төвд 17 5.8%
- Бусад 2 .7%

Бүгд 290 хүүхэд буюу 99.7% асуултанд хариулсан.

Хүүхдийн эрхийн төлөв байдлын талаар хүүхдүүдээс авсан асуулгын дүн :

Хүүхдийн эрхийн тухай конвенци хуулийн талаар мэдэх үү? гэсэн асуултанд судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн 75 буюу 25.8% нь мэднэ, 147 хүүхэд буюу 50.5% нь муухан мэднэ, 32 хүүхэд буюу 11.0% нь нэрийг нь дуулснаас цаашгүй гэж хариулсан бөгөөд, мэдэхгүй гэсэн хариултыг 36 хүүхэд буюу судалгаанд оролцсон хүүхдүүдийн 12.4% нь хариулсан байна. Энэ асуултанд нийт 290 хүүхэд 99.7% хариулсан.

Танд хүүхдийн эрхийн тухай хичээл заадаг уу? гэсэн асуултанд

- Заадаг гэж хариулсан 153 хүүхэд 52.6%
- Маш бага заадаг 64 буюу 22.0%
- Заадаггүй 56 буюу 19.2%
- Мэдэхгүй гэсэн хариултыг 17 хүүхэд буюу 5.8% нь өгчээ..

Та эрхийнхээ тухай хаанаас олж мэддэг вэ? Гэсэн асуултанд судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн 31 буюу 9.6% нь сонин хэвлэлээс, 80 хүүхэд буюу 27.5%нь телевизээс, 157 буюу 54.0% нь багш, нийгмийн ажилтан нараас, 12 хүүхэд буюу 4.1% нь эцэг эх, гэр бүлийнхнээсээ сонссон гэжээ. Мөн өөр дурьдагдаагүй газраас сонссон гэсэн хариултыг 10 хүүхэд буюу 3.4%нь өгсөн байна.

2. Багш, ажилтнууд сурагчдад ялгавартай ханддаг уу? Гэсэн асуултанд

- Тийм 164 буюу 56.4%
- Үгүй гэж 126 буюу 43.3% нь хариулсан бөгөөд хэрэв ялгаварлах

хандлага байдаг бол ямар байдлаар ялгаварладаг вэ?гэсэн нарийвчилсан асуултанд

Эцэг эхийн албан тушаалын байдлаар	29	9.6%
Зүс царайгаар	39	13.4%
Хүйсээр	11	3.8%
Амьдардаг орчноор	15	5.2%
Өмссөн хувцасаар	55	18.9%

- Хөрөнгө чинээний байдлаар ялгаварладаг гэж 84 хүүхэд хариулсан бөгөөд энэ нь бусад хариултын хамгийн их хувь буюу 28.9%-ийг эзэлж байна.
- Мөн өөр хэлбэрээр ялгаварладаг гэсэн хариултыг 14 хүүхэд буюу 4.8% нь хариулсан байна. Дээрх хариултуудыг графикаар харьцуулж үзвэл :

UIH.MN СУДАЛГААНЫ САН

Таныг сурч боловсроход тань ямар нэгэн бэрхшээл байдаг уу? гэж асуухад тийм байдаг гэсэн 110 хүүхэд буюу 37.6%, үгүй байдаггүй гэсэн хариултыг 180 хүүхэд буюу 61.4% нь өгсөн байна.

Таныг сурч боловсроход мөнгө, эд зүйл шаарддаг уу? Гэсэн асуултанд

Байнга шаарддаг гэж 67 хүүхэд буюу 23.0%, хааяа шаарддаг гэсэн 170 хүүхэд буюу 58.4%нь хариулсан байхад үгүй шаарддаггүй гэж 53 хүүхэд буюу 18.2% нь хариулжээ.

Хүүхдийг сурч, хөгжиж, амьдрахад ямар зүйлс хэр хэмжээгээр дутагдаж, гачигдаж байгааг тодруулж асуухад :

Хоол хүнсээр гэж 10 хүүхэд буюу судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн 3.4% нь , өмсөх зүүхээр 15 хүүхэд 5.2%,орон сууцаар 7 хүүхэд буюу 2.4%нь, сургалтын техник тоног төхөөрөмжөөр 46 хүүхэд буюу 15.8%, сурах бичиг ном материалаар гэж 39 хүүхэд буюу 13.4% нь, чөлөөт цагаа өнгөрөөх нөхцөл боломжоор 30хүүхэд буюу 10.3%, үзэл бодлоо илэрхийлэх боломжоор дутагддаг гэж 30 хүүхэд буюу 10.3% нь, мэдээллээр 39 хүүхэд 13.4% нь, нас биендээ тохирсон тоглох тоглоомоор дутагддаг гэж 8 хүүхэд буюу 2.7% нь, бусад зүйлээр дутагддаг гэсэн хариултыг 32 хүүхэд буюу 11.0% нь өгсөн байна. Мөн энэ асуултанд 11.7% нь буюу 34 хүүхэд хариулсангүй. Эдгээр хүүхдүүдэд дутагдаж гачигдаж буй зүйлийг графикаар үзүүлбэл :

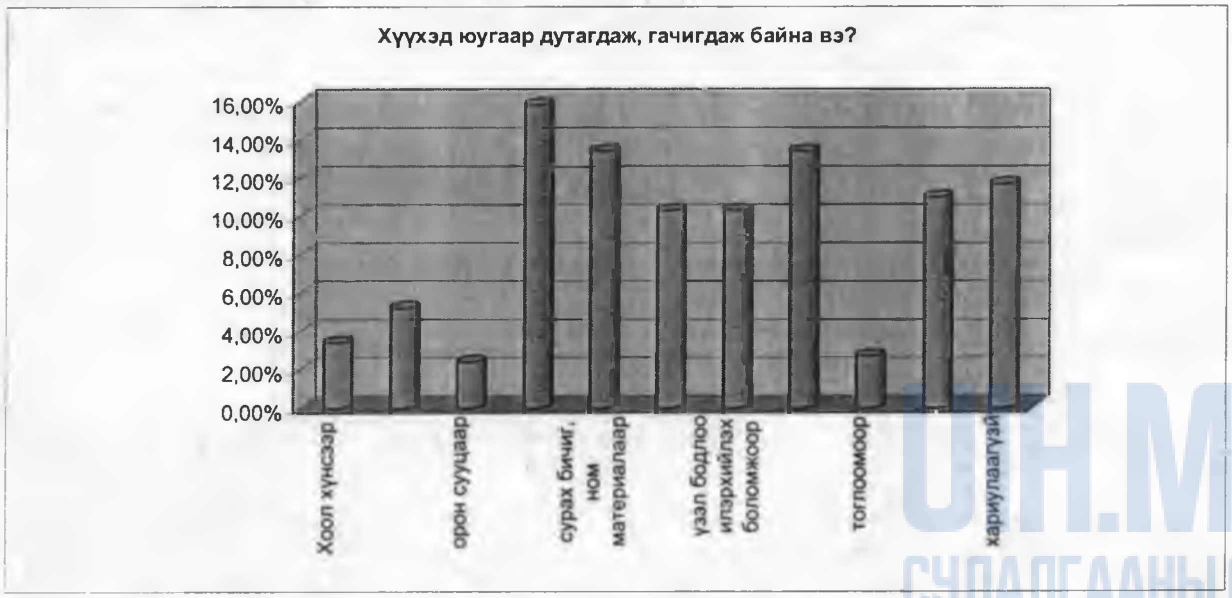

Дээрх графикаас харахад хүүхэд сургалтын техник тоног төхөөрөмжөөр дутагдаж байна гэж хамгийн их хувь гарсныг зохих мэргэжлийн хүмүүс анхааралдаа авах нь зүйтэй болов уу. Мөн энд дурьдаж хэлэхэд хүүхдүүд чөлөөт цагаа өнгөрөөх боломж муутай, гэртээ найзуудтайгаа уулзъя гэхээр ээж аав нь загнадаг, сургууль дээр цугларна гэхээр жижүүр хөөдөг, баарапд орохоор заавал архи юм уу пиво ав гэдэг, Мөн баарапд суухаар янз бүрийн хүмүүс ирдэг ингээд л ихэнх хүүхдүүд буруу замруугаа орох үүд тавигддаг, телевизээр гарч буй японы, америкийн кино үзээд ээж аав нь мөнгө өгөхгүй бол бие үнэлж мөнгө олж болох юм байна гэсэн бодол төрдөг гэсэн 10-р ангийн хэсэг охидуудын яриаг толилуулах нь зүйтэй болов уу

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

3. Таны эрхийг хэн нь илүү зөрчдөг вэ? гэсэн асуултанд хариулсан 290 хүүхдээс **Үе тэнгийхэн** гэж 138 хүүхэд буюу 47.4%хариулсан нь хамгийн их оноог эзэлж байна. Бусад хувилбаруудыг авч үзвэл :

- Эцэг эх 26 8.9%
- Асран хамгаалагчид 20 6.9%
- Багш нар 57 19.6%
- Хуулийн байгууллагын ажилтнууд 23 7.9%
- Бусад хүмүүс 93 32.0%

Судалгааны явцад хүүхдүүдтэй ярилцаж байхад хүүхдүүд эрх үүргийнхээ талаар мэддэг болович яаж эрхээ эдлэх вэ гэдгийг төдийлөн сайн ойлгоогүй нь харагдаж байсан бөгөөд Багш харилцааны доголдолтой, хичээл орж байна гэж ихэнх цагийг хэрүүл хийж өнгөрөөдөг, эсвэл номны тэд дүгээр хуудаснаас дасгал ажил гэж үүрэг өгчихөөд гараад явцихдаг, мөн эцэг эхчүүд хүүхдээ сайн хүн болгож хүмүүжүүлж байна гээд хэт их үглэж, цагдаж хоридог талаар хүүхдүүд гомдоллон ярьж байсныг энд дурдах нь зүйтэй болов уу. / Нийслэлийн 33-р сургуулийн хэсэг сурагчидтай хийсэн ярилцлаганаас .../

Хүүхдийн эрх зөрчигдөж байгаа эсэх. Чухам ямар эрх зөрчигдөж байгааг судлахад:

Сурч боловсрох эрх зөчигдөж байна гэж 9 хүүхэд буюу 3.1%, Эрүүл мэндээ хамгаалуулах эрх зөрчигддөг гэсэн 29 хүүхэд 10.0%, Аюулгүй орчинд амьдрах эрх зөрчигддөг гэж 66 хүүхэд буюу 22.7% нь, Хувийн болон захидал харилцааны нууцаа хамгаалах гэж 59 хүүхэд 20.3%, Чөлөөтэй бодож сэтгэх, мэдээлэл хайх 42 хүүхэд буюу 14.4%, Хүчирхийллээс ангид байх эрх зөрчигдөж байна гэж 32 хүүхэд буюу 11.0%, Үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх эрх зөрчигддөг гэсэн 44 хүүхэд буюу 15.1% нь, Эвлэлдэн нэгдэх, оролцооны эрх зүөрчигдөж байна гэсэн хариултыг 33 хүүхэд буюу 11.3% нь, бусад дээр дурьдагдаагүй асуудал зөрчигдөж байна гэж 3 хүүхэд буюу 1.0% нь хариулжээ.

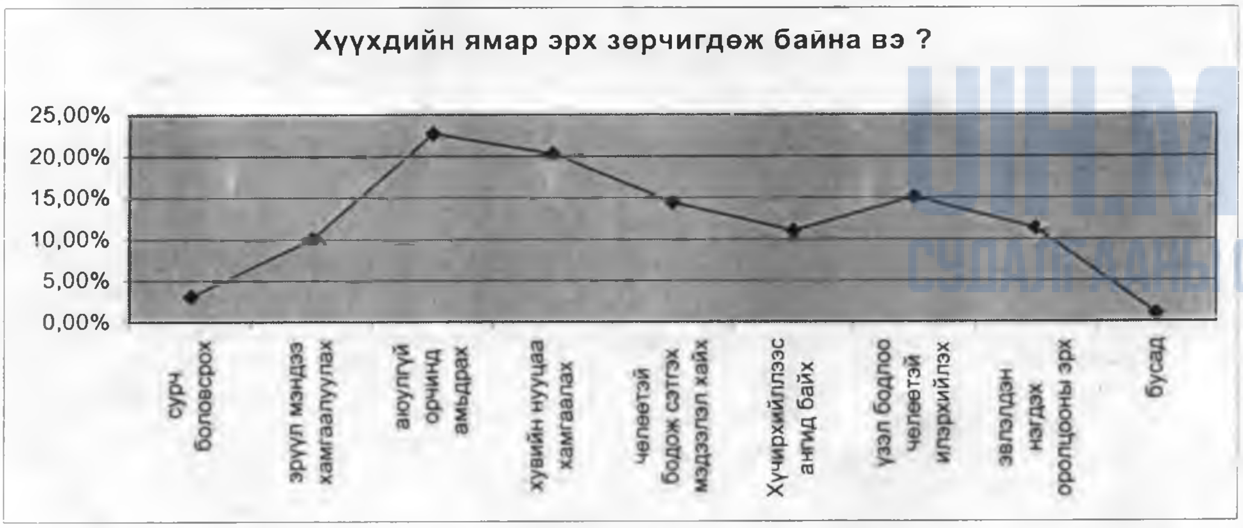

Дээрх графикаас харахад аюулгүй орчинд амьдрах эрх буюу **хүүхдийн хамгаалуулах эрх** илүүтэй зөрчигдөж байна.

Хүүхдийн төлөө үйл ажиллагаагаа явуулдаг олон төрийн болон төрийн бус байгууллагууд байдаг. Одоогоор Улаанбаатар хотод хүүхдийн төлөө үйл ажиллагаа явуулдаг төрийн болон төрийн бус нийлээд 163 гаруй байгууллагууд ажиллаж байна. Харин хүүхдээс хүүхдийн эрхийг хамгаалах байгууллагуудыг мэддэг үү? Гэсэн асуултанд

- Мэднэ гэсэн хариултыг 110 хүүхэд буюу 37.8%
- Мэдэхгүй гэсэн хариултыг 177 хүүхэд буюу 62.2% нь өгчээ.

Мэддэг гэж хариулснаас ихэнх нь UNECEF, Хүүхдийн төлөө Үндэсний хороо, Монголын хүүхдийн эрхийн төв, Скаутын холбоо зэрэг хүүхдийн байгууллагуудыг нэрлэсэн байв.

Хүүхдийн нийгэмд оролцох идэвхи оролцоог судлах зорилгоор **Та хүүхдийн олон нийтийн байгууллагын үйл ажиллагаанд оролцдог уу?** Гэсэн асуултанд

Оролцдог	38	13.1%
Хааяа	85	29.2%
Үгүй	167	57.3%

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Хүүхдийг буруу хэрэг хийснийх нь төлөө эцэг эх болон бусад насанд хүрэгчид ихэвчлэн ямар хэлбэрээр шийтгэдэг вэ? Гэсэн асуултанд 14 хүүхэд буюу 4.8% нь ажил хөдөлмөр хийлгэдэг, 10 хүүхэд буюу 3.4% нь айлган сүрдүүлдэг, 19 хүүхэд буюу судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн 6.5% нь зоддог, 111 хүүхэд буюу 38.1% нь үглэдэг, 121 хүүхэд буюу 41.6% нь ярилцдаг гэсэн байхад бусад хэлбэрээ шийтгэдэг гэсэн хариултыг 15 хүүхэд буюу 5.2% өгчээ.

Графикаар харьцуулж үзвэл:

Хүүхдүүд насанд хүрэгчдийн зүгээс ихэвчлэн ямар хэлбэрийн хүчирхийлэлд илүүтэй өртдөг вэ ? гэсэн асуултанд :

Загнах	76	26.1%
Зодох	44	15.1%
Доромжлох	42	14.4%
Гүтгэх, дарамтлах	21	7.2%
Бусад	17	5.8% нь хариулсан байна.

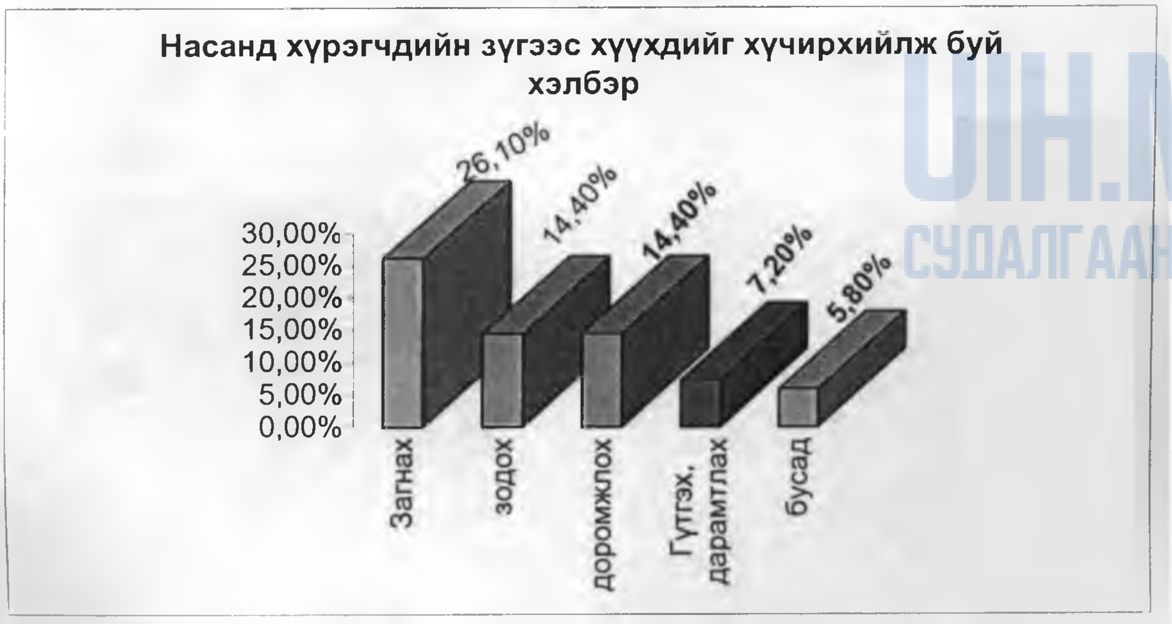

UIH.MN СУДАЛГААНЫ САН

Судалгааг солбилцлын хүснэгтээр нарийвчлан гаргаж үзвэл :

Багш, ажилтнууд хүүхдэд ялгавартай ханддаг уу? гэсэн асуултанд судалгаанд хамрагдсан 290 хүүхдүүдээс 164 буюу 56.6% нь үгүй ялгаварладаггүй, 126 хүүхэд буюу 43.4% нь ялгавартай ханддаг гэж үзсэн.

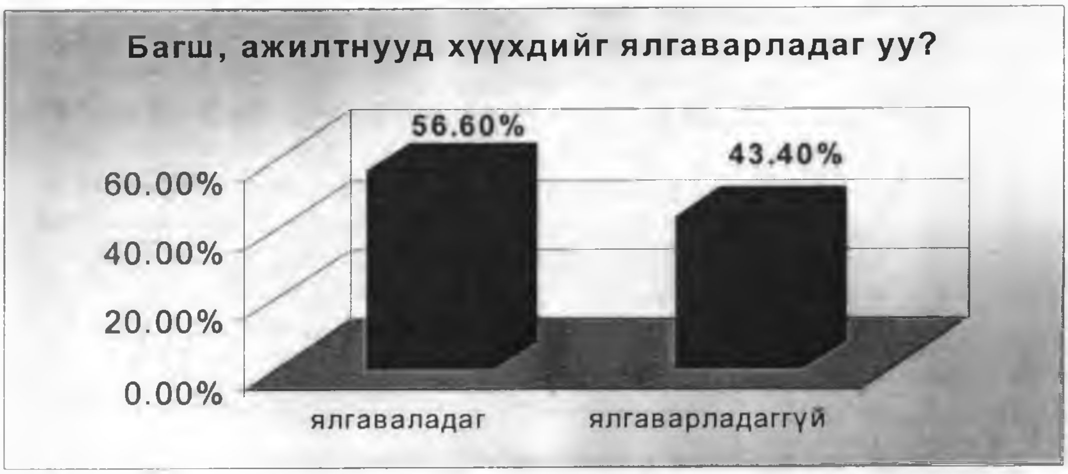

Асуултанд хариулсан байдлыг хүйсээр нь ангилан авч үзвэл: эрэгтэй143 хүүхдээс ялгаварлал байдаггүй гэж үзсэн 93, тийм ялгавартай ханддаг гэж хариулсан 50 хүүхэд буюу 35% байна. Энэ нь нийт ялгаварлал байдаг гэж хариулсан хүмүүсийн 39.7% нь эрэгтэй хүүхэд байлаа.

Судалгаанд оролцсон эмэгтэй 147 хүүхдүүдийн 71 нь буюу 48.3% нь үгүй, 76 нь буюу 51.7% нь тийм ялгаварлал байдаг гэж хариулжээ. Ялгаварлал байдаг гэж хариулсан хүмүүсийн 60.3% нь эмэгтэй хүүхэд бөгөөд энэ нь нийт судалгаанд оролцогсдын дунд эмэгтэй бөгөөд ялгаварлал бий гэж хариулсан 26.2% байна.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Ялгаварлал байдаг гэж хариулсан хүүхдүүдийг насны байдлаар нь авч үзвэл:

- 14-өөс доош насны 103 хүүхдээс 40 хүүхэд буюу 38.8% нь ялгаварлал байдаг гэж үзсэн. Энэ нь нийт ялгаварлал байдаг гэж үзсэн хүүмүүсийн 31.7%-ийг эзэлж байна. Нийт судалгаанд оролцогсдын дунд 14-өөс доош насны бөгөөд ялгаварлал байдаг гэж хариулсан 13.8% байна.
- 15-16 насны 131 хүүхэд оролцсноос 71 хүүхэд буюу 54.2% нь ялгаварлал байдаггүй, 60 хүүхэд буюу 45.8% нь ялгаварлал байдаг гэж хариулсан. Нийт судалгаанд оролсогсдын дунд 15-16 насны бөгөөд ялгаварлал бий гэж хариулсан 20.8% байна.
- 17-18 насны нийт 55 хүүхэд судалгаанд хамрагдснаас ялгаварлал байдаггүй гэж хариулсан 29 буюу 52.7%, ялгаварлал байдаг гэж хариулсан 26 хүүхэд буюу 47.3% нь байна. Энэ нь ялгаварлал байдаг гэж хариулсан хүмүүсийн 20.6% нь 17-18 насны хүүхэд байлаа. Нийт судалгаанд оролцогсдын дунд 17-18 насны бөгөөд ялгаварлал бий гэж хариулсан 9.0% байжээ.

Багш, ажилтнууд хүүхдэд ялгавартай ханддаг уу?

Энэхүү асуултанд ялгавартай ханддаг гэж хариулсан хүүхдүүдийн эцгийнх нь боловсролын түвшинг тусгайлан авч үзье.

Судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн 39.8% нь эцэг нь дээд боловсролтой, 33.3% нь тусгай дунд, 33.3% нь бүрэн дунд боловсролтой гэж хариулсан байна.

Ялгаварлал байдаг гэж үзсэн хүүхдүүдийн өрхийн орлогын дундаж түвшинг авч үзвэл: 0.8% нь 1000000-аас дээш төгрөгний орлоготой айлын хүүхэд, 1.6% нь 500-999 мянган төгрөгний орлоготой, 19.8% нь 150-499 мянган төгрөгний орлоготой, 59.5% нь 50-149 мянга, 18.3% нь 49 мянга хүртэлх төгрөгний орлоготой өрхийн хүүхдүүд байна. Үүнээс үзэхэд

UIH.MN СУДАЛГААНЫ САН

ялгаварлаж хандах хандлага нь орлогын түвшингээс хамаарах бага зэрэг ажиглагдаж байна.

Судалгаанд оролцсон хүүхдүүдийн 39.7% нь орон сууцанд, 31.0% нь галладаг сууцанд, 18.3% нь гэрт, 2.4% нь нийтийн байранд, 7.9% нь халамжийн төвд,.8% нь бусад гэж хариулсан.

Хүүхдийн ямар эрх зөрчигдөж байгааг тодруулж асуухад:

Сурч боловсрох эрх зөрчигддөг гэж хариулсан хүүхдүүдийн 33.3% нь 14-өөс доош насны хүүхэд, 66.7% нь 15-16 насны, 19% нь 17-18 насны хүүхэд. Эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах эрх зөрчигддөг гэж үзсэн хүүхдүүдийн 24.2% 14-доош насны хүүхдүүд, 42.4% нь 5-16 насны, 33.2% нь 17-18 насны хүүхдүүд байна. Хувийн болон захидал харилцааны нууцаа хамгаалуулах эрх зөрчигддөг гэж хариулсан хүүхдүүдийн 28.8% нь 14-өөс доош насны, 50.8% нь 15-16 насны, 20.3 % нь 17-18 насны хүүхдүүд. Чөлөөтэй бодож сэтгэх, мэдээлэл хайх эрх зөрчигдсөн гэж үзсэн хүүхдүүдийн 31.0% нь 14-өөс доош насны, 50.0% нь 15-16 насны, 19.0% нь 17-18 насны, хүчирхийллээс ангид байх эрх зөрчигддөг гэж хариулсан хүүхдүүдийн 28.1% нь 14-өөс доош насны, 53.1% нь 15-16 насны, 18.8% нь 17-18 насны хүүхдүүд, үзэл бодол, саналаа чөлөөтэй илэрхийлэх эрх зөрчигддөг гэж 27.3% нь 14-өөс доош насны, 40.9% 15-16 насны, 31.8% нь 17-18 насны, эвлэлдэн нэгдэх, тодорхой байгууллагын үйл ажиллагаанд оролцох эрх зөрчигддөг гэж 24.2 нь 14-өөс доош насны, 51.5% нь 15-16 насны, 24.2% нь 17-18 насны хүүхдүүд байлаа.

Сурч боловсрох эрх нь зөрчигддөг гэж хариулсан хүүхдүүдийн 11% нь эцэг нь дээд боловсролтой, 22.2% нь тусгай дунд боловсролтой, 33.3% нь бүрэн дунд боловсролтой, 22.0% нь бүрэн бус дунд, 11.1% нь эцэг нь боловсролгүй. Эрүүл мэндээ хамгаалуулах эрх зөрчигддөг гэж үзсэн

хүүхдүүдийн 31.0% нь дээд, 17.2% нь тусгай дунд, 34.5% нь бүрэн дунд, 13.8% нь бүрэн бус дунд боловсролтой эцэгтэй хүүхдүүд, эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах эрх зөрчигддөг гэж хариулсан хүүхдүүдийн 48.4% нь дээд, 12.5% нь тусгай дунд, 32.8% нь бүрэн дунд, 3.1% нь бага боловсролтой эцэгтэй хүүхдүүд, хувийн болон захидал харилцааны нууцаа хамгаалуулах эрх зөрчигдсөн гэж үзсэн хүүхдүүдийн 52.6% нь дээд, 19.3% нь тусгай дунд, 21.1% нь бүрэн дунд, 7.0% нь бүрэн бус боловсролтой эцэгтэй, чөлөөтэй бодож сэтгэх, мэдээлэл хайх эрх зөрчигдсөн гэж үзсэн хүүхдүүдийн 33.3% нь дээд, 12.8% нь тусгай дунд, 30.38% нь бүрэн дунд, 15.4% нь бүрэн бус дунд, 2.6% нь эцэгтэй хүүхдүүд, хүчирхийллээс ангид байх эрх зөрчигддөг гэж хариулсан хүүхдүүдийн 45.2% нь дээд, 6.5% нь тусгай дунд, 32.3% нь бүрэн дунд, 9.7% нь бүрэн бус дунд, 6.5% нь бага боловсролтой эцэгтэй хүүхдүүд. Үзэл бодол, саналаа чөлөөтэй илэрхийлэх эрх зөрчигддөг гэж 47.6% нь дээд, 16.7% нь тусгай дунд, 31.0% нь бүрэн дунд, 4.8% нь бүрэн бус боловсролтой эцэгтэй хүүхдүүд. Эвлэлдэн нэгдэх, тодорхой байгууллагын үйл ажиллагаанд оролцох эрх зөрчигддөг гэж 55.2% нь дээд, 24.1% нь тусгай дунд, 10.3% нь бүрэн дунд, 10.3% нь эцгийн боловсрол нь бүрэн бус дунд байна.Бусад дээр дурьдагдаагүй эрх зөрчигдөж байна гэсэн хариултыг өгсөн хүүхдүүдийн эцгийн боловсролыг авч үзвэл: 33.7% нь дээд, тусгай дунд 0%, бүрэн дунд 0%, бүрэн бус дунд боловсролтой 66.7%, бага 0%, боловсролгүй 0% байна.

Эрх нь зөрчигдөж байна гэж хариулсан хүүхдүүдийн сарын орлогын дундаж түвшинг авч үзвэл:

Сурч боловсрох эрх зөрчигдөж байна гэж үзсэн 1000000-дээш орлоготой өрхийн хүүхэд 0%, 500-999 мянган төгрөгний орлоготой 0%, 150-499 мянган төгрөгний орлоготой 0%, 50-149 мянган төгрөгний орлоготой 44.4%, 49 хүртэлх төгрөгний орлоготой 55.6%.

Эрүүл мэндээ хамгаалуулах эрх нь зөрчигдөж байна гэж үзсэн 1000000-дээш төгрөгний орлоготой айлын хүүхэд 0%, 500-999 мянга 0%, 150-499 мянган төгрөгний орлоготой 24.1%, 50-149 мянган төгрөгний орлоготой 55.2%, 49 хүртэлх төгрөгний орлоготой 20.7%,

Эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах эрх нь зөрчигдсөн гэж үзсэн 1000000-дээш төгрөгний орлоготой 0%, 500-999 мянган төгрөгний орлоготой 4.5%, 150-499 мянган төгрөг 21.2%, 50-149 мянга 54.5%, 49 хүртэлх төгрөгний орлоготой 19.7% .

Хувийн болон захидал харилцааны нууцаа хамгаалах эрх нь зөрчигдсөн: 1000000 –дээш төгрөгний орлоготой 1.7%, 500-999 мянган төгрөгний орлоготой 5.1%, 150-499 мянган төгрөгний орлоготой 20.3%, 50-149 мянга 59.3%, 49 мянга хүртэлх 13.6%

Чөлөөтэй бодож сэтгэх мэдээлэл хайх: 1000000- дээш 0%, 500-999 мянган төгрөг 0%, 150-499 мянган төгрөг 11.9%, 50-149 мянган төгрөг 61.9%, 49 хүртэлх мянган төгрөгний орлоготой 26.2%

Хүчирхийллээс ангид байх эрх зөрчигдсөн гэж хариулсан 1000000-дээш төгрөгний орлоготой өрхийн хүүхэд 0%, 500-999 мянган төгрөгний орлоготой өрхийн хүүхэд 6.3%, 150-499 мянган төгрөг 12.5%, 50-149 мянган

төгрөгний орлоготой 71.9%, 49 хүртэлх мянган төгрөгний орлоготой 9.4% байна.

Үзэл бодол, саналаа чөлөөтэй илэрхийлэх эрх зөрчигдсөн гэж үзсэн 1000000-дээш төгрөгний орлоготой өрхийн хүүхэд 0%, 500-999 мянган төгрөгний орлоготой 0%, 150-499 мянган төгрөг 20.5%, 50-149 мянган төгрөг 63.6%, 49 хүртэлх мянган төгрөгний орлоготойөрхий хүүхэд 15.9% байна.

Эвлэлдэн нэгдэх, тодорхой байгууллагын үйл ажиллагаанд оролцох эрх зөрчигдсөн гэж үзсэн 1000000-дээш төгрөгний орлоготой 0%, 500-999 мянган төгрөгний орлоготой өрхийн хүүхэд 3.0%, 150-499 мянган төгрөгний орлоготой 18.2%, 50-149 мянган төгрөг 48.5%, 49 хүртэлх мянган төгрөгний орлоготой өрхийн хүүхэд 30.3% байна.

Бусад дээр дурьдагдаагүй эрх зөрчигдсөн гэж үзсэн 1000000-аас дээш төгрөгний орлоготой айлын хүүхэд 0%, 500-999 мянган төгрөг 0%, 150-499 мянган төгрөгний орлоготой 0%, 50-149 мянган төгрөгний орлоготой өрхийн хүүхэд 100% байна.

Эрх нь зөрчигдсөн гэж үзсэн хүүхдүүдийг амьдардаг байр сууцаар нь төрөлжүүлэн авч үзвэл:

Сурч боловсрох эрх зөрчигдөж байна гэж үзсэн хүүхдүүдийн 33.3% нь орон сууцанд амьдардаг, 11.1% нь галладаг сууцанд амьдардаг, 33.3% нь гэрт амьдардаг, 22.2% нь нийтийн байранд амьдардаг. Харин халамжийн төвд амьдардаг 0%.

Эрүүл мэндээ хамгаалуулах эрх нь зөрчигдөж байна гэж үзсэн 41.4% нь орон сууцанд амьдардаг, 31.0% нь галладаг сууцанд амьдардаг, 24.1% нь гэрт амьдардаг, 3.4%нь нийтийн байранд амьдардаг, халамжийн төвд амьдардаг 0% байна..

Эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах эрх нь зөрчигдсөн хүүхдүүдийн 48.5% нь орон сууцанд амьдардаг, 15.2% нь галладаг сууцанд 30.3%% нь гэрт амьдардаг, 0%нь нийтийн байранд амьдардаг, 4.5% нь халамжийн төвд амьдардаг.

Хувийн болон захидал харилцааны нууцаа хамгаалах эрх нь зөрчигдсөн гэж хариулсан хүүхдүүдийн 35.6% нь орон сууцанд, 37.3% нь галладаг сууцанд, 18.6% нь гэрт амьдардаг, 1.7%нь нийтийн байранд, 6.8% нь халамжийн төвд амьдардаг.

Чөлөөтэй бодож сэтгэх мэдээлэл хайх эрх нь зөрчигдсөн хүүхдүүдийн 35.7% нь орон сууцанд амьдардаг, 23.8% нь галладаг сууцанд, 19.0% нь гэрт амьдардаг, 4.8%нь нийтийн байранд, 14.3% нь халамжийн төвд амьдардаг, 2.4% нь бусад дурьдаагүй газар амьдардаг байна.

Хүчирхийллээс ангид байх эрх зөрчигдсөн гэж хариулсан хүүхдүүдийн 46.9% нь орон сууцанд амьдардаг, 31.3% нь галладаг сууцанд амьдардаг, 21.9% нь гэрт амьдардаг, 0%нь нийтийн байранд амьдардаг, 0% нь халамжийн төвд амьдардаг.

Үзэл бодол, саналаа чөлөөтэй илэрхийлэх эрх зөрчигдсөн гэж үзсэн 50.0% нь орон сууцанд амьдардаг, 25.0% нь галладаг сууцанд амьдардаг, 20.5% нь гэрт амьдардаг, 0%нь нийтийн байранд амьдардаг, 4.5% нь халамжийн төвд амьдардаг.

UILMN
ЦАХИМ НОМЫН САН

Эвлэлдэн нэгдэх, тодорхой байгууллагын үйл ажиллагаанд оролцох эрх нь зөрчигдсөн гэж үзсэн хүүхдүүдийн 36.4% нь орон сууцанд амьдардаг, 33.3% нь галладаг сууцанд амьдардаг, 15.2% нь гэрт амьдардаг, нийтийн байранд амьдардаг 0%, 15.2% нь халамжийн төвд амьдардаг байна.

Судалгаанаас үзэхэд хүүхдүүдийн амьдардаг байршил нь тэр болгон хүүхдийн эрх зөрчигдөхөд нөлөөлдөггүй гэдэг нь харагдаж байгаа бөгөөд хамгийн гол нь хүүдүүдэд өөрийгөө хөгжүүлэх, бусдад өөрийгөө нээж илэрхийлэх, таниулах чадварт суралцуулах хэрэгтэй болов уу гэж бодогдож байна.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

"ХҮҮХДИЙН ЭРХИЙГ ХАМГААЛАХ ТУХАЙ МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙН ҮНЭЛГЭЭ, ХҮҮХДИЙН ЭРХИЙН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ" СУДАЛГААНЫ НАСАНД ХҮРЭГЧДЭЭС АВСАН САНАЛ АСУУЛГЫН ДҮНГИЙН ИЛТГЭХ ХУУДАС

2003.03.30 Улаанбаатар хот

Монгол улс Хүүхдийн эрхийн Конвенцид 1990 онд нэгдэн орсноос хойш даруй 13 жил болох хугацаанд Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай хуультай болж Монголын хүүхдүүд эрхээ бүрэн эдлэх хуулиар хамгаалуулах болсон билээ.

Хэдийгээр хүүхдүүд эрхээ хамгаалуулах хуультай болсон хэдий ч Монгол улсын төвлөрсөн төлөвлөгөөт эдийн засгийн нийгмээс зах зээлийн нийгэмд шилжих шилжилтийн үеэс эхлэн хүүхдийг нийгмийн үйлчилгээнд хамруулах, эрүүл амьдрах, сурч боловсрох бүхий л эрхээ эдлэж чадахгүй байгаа үзэгдэл газар авсаар байгаа юм.

Иймээс 1996 онд баталсан Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай хуулиар хүүхэд нийгмийн амьдралд оролцох, хөгжих, хамгаалуулах, аюулгүй, эрүүл саруул амьдрах эрхийг хангах хуулийн баталгаа тогтоож өгсөн.
Энэ хуулиар хүүхэд өөрийн гэсэн нэртэй, Монгол улсын иргэн байх, боловсрол үнэ төлбөргүй эзэмших, эрүүл саруул аж төрөх нөхцлөөр бүрэн хангагдахаар болсон байна.

Хүүхдийн эрхийг насанд хүрэгчид илүү их зөрчдөгтэй холбогдуулан "Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай Монгол улсын хуулийн хэрэгжилтийн үнэлгээ, хүүхдийн эрхийн төлөв байдал" судалгааг насанд хүрэгчдийн дунд явуулж, хүүхдийн эрхийн төлөв байдал болон хүүхдийн эрхийн тухай насанд хүрэгчдийн ойголт, мэдлэгийн түвшинг судлах хэрэгцээ дээр тулгуурлав.

Энэхүү судалгааг Хүний Эрхийн Үндэсний Комисс, Монголын Хүүхдийн Эрхийн төв, УБИС-ийн Түүх, Нийгмийн Ухааны тэнхимтэй хамтран явуулав

Судалгаанд Нийслэлийн 6 дүүргийн янз бүрийн салбарын 18-60 насны 149 насанд хүрэгчид хамрагдсан байна.

Судалгааны дүнгээс үзэхэд судалгаанд хамрагдсан нийт хүний 34.2% нь эмэгтэй, 65.8% нь эрэгтэй байсан ба тэдний 30.2% нь 25 хүртэлх

UIH.MN СУДАЛГААНЫ САН

настай, 33.6% нь 26-35 настай, 16.8% нь 36-45 настай, 12.1% нь 46-55 настай, 7.1% нь 55-аас дээш настай хүмүүс байв.

Судалгаанд хамрагдагсдын ам бүлийн байдлыг авч үзвэл: 28.9% нь 1-3 уулаа, 60.4% нь 4-6 уулаа, 10 7% нь 7-оос дээш ам бүлтэй амьдарч байна.

Судалгаанд хамрагдагсдын боловсролын байдлыг судлаж үзэхэд 47.7% нь дээд, 14.8% нь тусгай дунд, 30.2% нь бүрэн дунд, 6.0% нь бүрэн бус дунд, 6.0% нь бага, 0.7% нь боловсролгүй хүмүүс байлаа

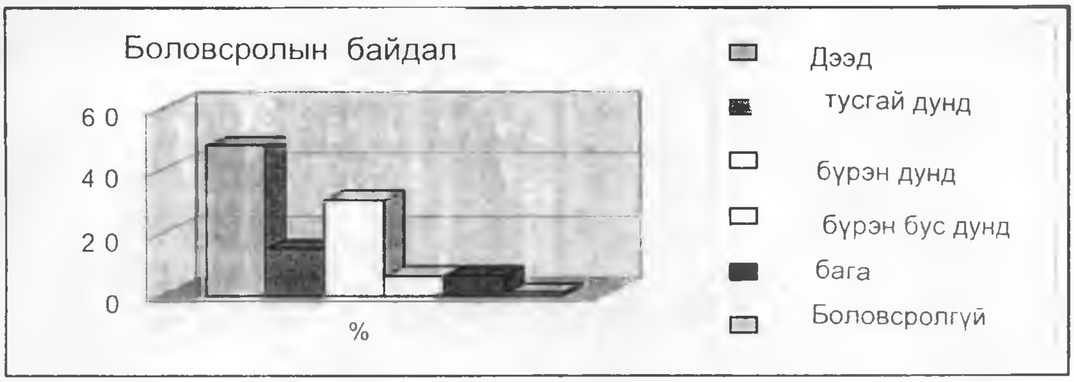

Судалгаанд хамрагдсан хүмүүсийн эдийн засгийн идэвхийн байдлыг судлаж үзэхэд 49.7% нь төсвийн байгууллагад, 5.4% нь хувийн секторт. 8.1% нь төрийн бус байгууллагад, 5.4% нь хувиараа хөдөлмөр эрхэлдэг, 5.4% нь тэтгэвэр, тэтгэмжээр амьдардаг, 13.4% нь ажилгүй, 12.8% нь өөр бусад төрлийн ажил эрхэлж амьдардаг байна.

Судалгаанд оролцогчдын өрхийн орлогын эх үүсвэрийг судалахад нь цалингаар. 6.0% нь тэтгэвэр, 2.0% нь тэтгэмжээр 13.4% нь хувиараа хөдөлмөр эрхэлж 2.7% нь жижиг худалдаа наймаа эрхэлж, 1.3% нь буцалтгүй тусламжаар, 2.7% нь бусад гэж хариулжээ.

Судалгаанд хамрагдагсдын сарын дундаж орлогын хэмжээг судлахад 2.7% нь 1.000 000 төгрөг, 3.4% нь 500.000-999.000 төгрөг, 14 8% нь 150.000-499 000 төгрөг, 60 4% нь 50.000-149 000 төгрөг, 18.8% нь 49 000-аас доош төгрөгийн орлоготой гэж хариулжээ.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

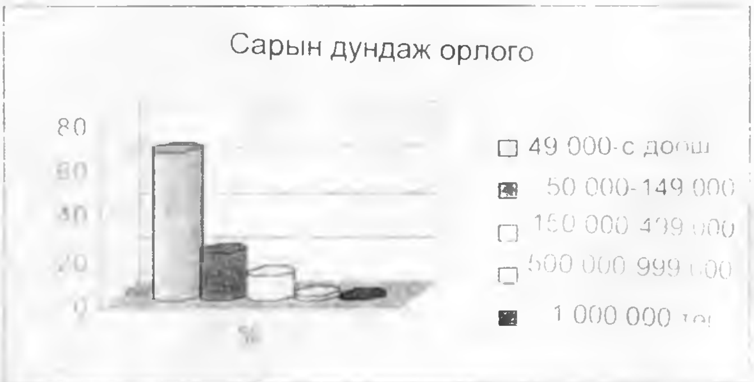

Мөн тэдний амьдардаг байр, сууцыг судлахад 65.8% нь орон сууцанд, 20.8% нь галладаг сууцанд, 10.7% нь гэрт, 2.0% нь нийтийн байранд, 0.7% нь бусад гэж хариулжээ.

<u>Судалгаанд оролцогчдын хүүхдийн эрхийн төлөв байдал, санаа бодлын талаар:</u>

Судалгаанд хамрагдсан хүмүүсээс Та хүүхдийн эрхийн тухай конвенц, хуулийн талаар мэдэх үү? гэсэн асуултанд 51.0% нь мэднэ, 36.9% нь муухан мэднэ, 7.4% нь сонссоноос цаашгүй, 4.7% нь мэдэхгүй гэж хариулжээ.

“Хүүхэд гэж хэн бэ?” гэсэн асуултанд 45.0% нь 16 нас хүрээгүй хүн, 16.1% нь аав ээжийн асрамжинд байгаа хүн, 34.9% нь 18 нас хүрээгүй хүн, 4 0% нь мэдэхгүй гэж хариулжээ.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

“Та хүүхдийн эрх зөрчигддөг гэж үздэг үү?” гэсэн асуултанд 73.8% нь зөрчигддөг, 18 1% нь бага зэрэг, 4 7% нь зөрчигддөггүй. 3 4% нь мэдэхгүй гэж хариулт өгсөн байна

“Таныхаар хүүхдийн эрхийн зөрчил нийгмийн аль салбарт илүү их гардаг вэ?” гэсэн асуултанд 28 9% нь боловсролын салбарт 16 8% нь эрүүл мэндийн салбарт. 25 5% нь нийгмийн хангамжийн салбарт. 49 0% нь гэр

бүлийн хүрээнд, 15.4% нь хууль хяналтын байгууллагын хүрээнд, 2.7% нь бусад гэж хариулжээ.

"Сургуулийн өмнөх болон ЕБС-ийн хүрээнд доорхи зөрчлүүд байдаг уу?" гэсэн хаалттай асуулганд 57.7% нь мөнгө, эд зүйлс шаардах, 47.7% нь ямар нэгэн байдлаар хүүхдэд ялгавартай хандах, 20.1% нь дарамтлах, 10.1% нь хүч хэрэглэх, 20.1% нь доромжлох 34.9% нь сургалтын орчин, хэрэглэгдэхүүн хангахгүй байх, 12.8% нь сургууль болон багшаа сонгохгүй байх гэж хариулжээ.

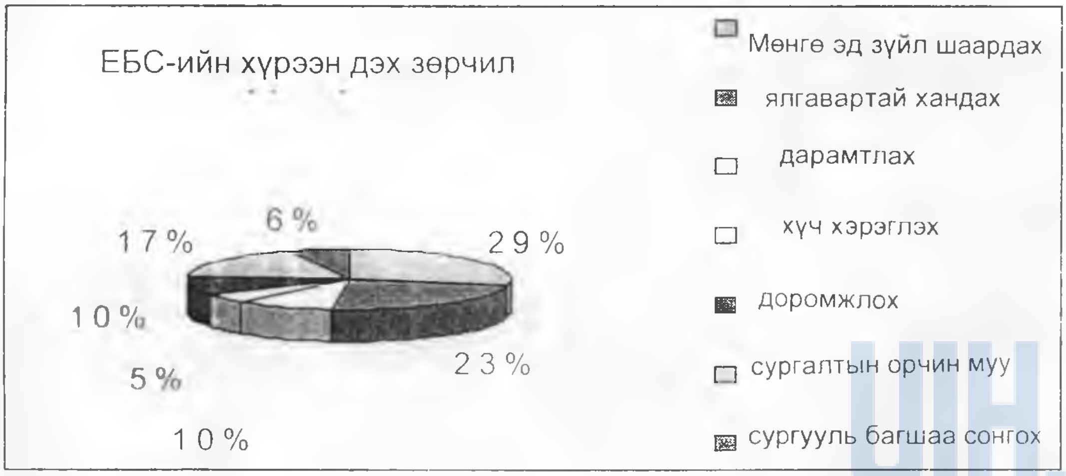

"Таныг сурч боловсроход тань ямар нэгэн бэрхшээл байдаг уу?" гэсэн асуулганд 55.7% нь бэрхшээлтэй, 44.3% нь бэрхшээлгүй гэж хариулт өгсөн байна.

"Хүүхдийн эрхийн хүчирхийлэл доорх салбаруудын алинд нь илүүтэй гардаг вэ?" гэсэн асуулганд 15.5% нь боловсролын салбарт, 47.7% нь гэр бүлийн хүрээнд, 4.0% нь хууль хяналтын байгууллагад, 13.4% нь гудамж талбайд, 12.1% нь үйлчилгээний байгууллагад, 3.4% нь бусад гэсэн байхад 4.0% нь асуултанд хариулаагүй байна

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

"Таны хүүхэд дор дурьдсан зүйлсээс гачигдаж дутагддаг уу?" гэсэн асуулганд 4.0% нь хоол хүнсээр, 8.1% нь өмсөх зүүхээр, 13.4% нь орон сууцаар, 30.2% нь сургалтын техник тоног төхөөрөмжөөр, 10.1% нь сурах бичиг, ном материалаар, 36.2% нь чөлөөт цагаа өнгөрөөх нөхцөл боломжоор, 12.1% нь үзэл бодол, санал хүсэлт, илэрхийлэх боломжоор, 12.8% нь мэдээлэлээр, 1.3% нь тоглоомоор, 2.7% нь бусад зүйлээр гэж хариулжээ.

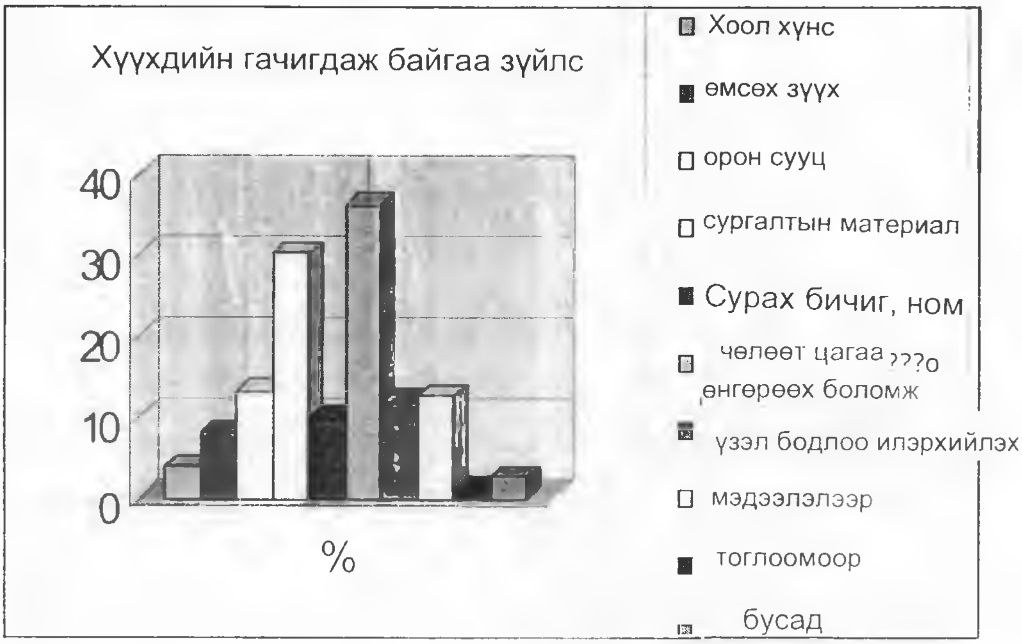

"Хүүхдэд төрөөс үзүүлэх эрүүл мэндийн үйлчилгээ ямар байна вэ?" гэсэн асуултанд 38.3% нь боломжийн, 26.2% нь учир дутагдалтай, 27.5% нь хангалтгүй, 7.4% мэдэхгүй гэхэд 0 7% нь хариулаагүй байна.

Учир дутагдалтай гэж хариулсан бол чухам ямар үйлчилгээ нь илүү бэрхшээлтэй байдаг вэ? гэхэд учир дутагдалтай гэсэн 83 хүнээс 4.8% нь урьдчилан сэргийлэх үйлчилгээ, 3 6% нь эмч нарын мэдлэг муу, 4.8% нь ЕБС дээр эмч ажиллуулан, үйлчлэх, 13.3% нь эмнэлэгт хэвтэж, эмчлүүлэх үйлчилгээ муу, 2.4% нь өрхийн эмч нарын байнгын хяналт муу, 2.4% чийрэгжүүлэлт муу гэж хариулсан байхад 68.7% нь хариулаагүй байна.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

"Хүүхэд амралт, чөлөөт цагаа өнгөрөөх нөхцөл боломж ямар байна вэ?" гэсэн асуултанд 12.1% нь сайн, 53.0% нь дунд, 32.2% нь муу, 2.7% нь мэдэхгүй гэж хариулжээ.

"Хүүхдэд зориулсан урлаг, уран зохиол, уран сайхны бүтээлүүдийг төрөөс хэрхэн дэмждэг вэ?" гэсэн асуулгaнд 12.8% нь сайн 51.7% нь дунд, 18 1% нь муу, 17.4% нь мэдэхгүй гэжээ

"Телевиз радио зэрэг мэдээллийн хэрэгслийн хүүхдэд зориулсан нэвтрүүлгийн цаг ямар байна гэж та үздэг вэ?" гэсэн асуултанд 2.7% нь их, 51.0% нь боломжийн, 38.9% нь бага, 7.3% нь мэдэхгүй гэжээ.

"Та хүүхдийн эрхийн талаарх мэдээллийг хаанаас олж авдаг вэ?" гэсэн асуултанд 30.9% нь сонин хэвлэлээс, 55.7% нь телевизээс, 6.0% нь хүүхдээсээ, 4.7% нь найз нөхдөөсөө, 23.5% нь гарын авлага ухуулга, сурталчилгаанаас, 0.7% нь бусад гэжээ.

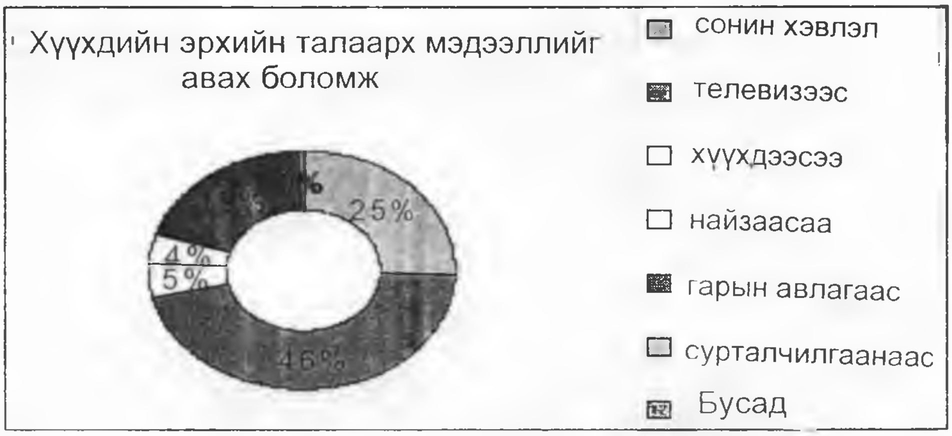

"Хүүхэд насанд хүрэгчдийн нэгэн адил нийгмийн амьдралд оролцох үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх ёстой гэдгийг та юу гэж үздэг вэ?" гэсэн асуултанд 71.8% нь зөв, 16.1% нь хэрэгжих боломжгүй, 2.0% нь угаасаа буруу, 6.0% нь мэдэхгүй, 4.0% нь хариулаагүй байна

"Гэмт хэрэг анх удаа үйлдсэн хүүхдэд ямар шийтгэл оноохыг зөв гэж үздэг вэ?" 0.7% нь насанд хүрэгчдийн адил шийтгэх буюу хорих, 20.1% нь хорих ял оноож эдлэлтийг нь болзолтойгоор түтгэлзүүлэх, 69.1% нь хорихоос өөр төрлийн, 6.7% нь мэдэхгүй, 3.4% нь хариулаагүй байна.

"Та хүүхдийн ажил ба хөдөлмөрийг юу гэж ойлгодог вэ?" гэсэн асуултанд 2.7% нь хүүхдийн ажил, хөдөлмөр ялгаагүй, 75.8% нь хүүхдийн ажил нь хэвийн нас, бие бялдарт нь тохирсон байх, 15.4% нь хүүхдийн хөдөлмөр нь хүүхдийн нас, бие бялдарт нь муугаар нөлөөлдөггүй 6.0% нь хариулаагүй байна.

UIH.MN СУДАЛГААНЫ САН

"Таныг буруу хэрэг хийсний төлөө эцэг эх болон бусад насанд хүрэгчид ихэвчлэн ямар хэлбэрээр шийтгэдэг вэ?" гэсэн асуултанд 10.1% нь ажил хөдөлмөр хийлгэх, 2.0% нь айлган сүрдүүлдэг, 6.7% нь зоддог, 39.6% нь үглэж загнадаг, 35.6% нь ярилцаж ойлгуулдаг, 4.7% нь өөр бусад гэсэн байхад 1.3% нь асуултанд хариулаагүй байна.

ДҮГНЭЛТ

Судалгаанд хамрагдсан 149 хүний 34.2% нь эмэгтэй, 65.8% нь эрэгтэй хүмүүс ээзлж байгаагийн ихэнх нь аав нар болон 4-6-уулаа амьдардаг гэр бүлийн хүмүүс хамрагдсан байна. Мөн судалгаанд хамрагдсан хүмүүсийн 47.7% нь дээд боловсролтой ба 49.7% нь төсвийн байгууллагад ажилладаг нийгмийн идэвхи сайтай хүмүүс оролцсон байгааг үзэхэд судалгааны асуулгыг үнэн зөв, идэвхи зүтгэлтэй бөглөсөн нь харагдаж байна.

Та хүүхдийн эрхийн конвенци, хуулийн талаар мэдэх үү гэсэн асуултанд судалгаанд оролцогчдын 51% нь мэднэ, 36.9% нь муухан мэднэ гэж хариулсныг шалгаж үзэхээр "Хүүхэд гэж хэн бэ?" гэсэн тестийн асуулганд 34.9% нь үнэн зөв бөглөсөн байгааг харахад олон нийт хүүхдийн эрхийн конвенц, хуулийн талаар нэрийг нь мэдэх төдий ба тэдний мэдлэг тааруухан байна гэсэн дүгнэлт гаргахаар байна.

Судалгаанд оролцогчдын 73.8% нь хүүхдийн эрхийг зөрчиж байна, үүнээс 49.0% нь хүүхдийн эрхийг гэр бүл, 28.9% нь боловсролын салбарт зөрчиж байна гэж хариулсан нь эцэг эхчүүд хүүхдийн эрхийг гэр бүл, хамаатан садан, багш сурган хүмүүжүүлэгч нь илүү зөрчиж байна гэсэн ерөнхий ойлголттой явдаг байна.

Дээрх асуулгын дүгнэлтийг батгаж үзэхэд 57.7% нь хүүхдээс мөнгө, эд зүйлс шаардаж хүүхдийг дарамталдаг гэж хариулсан нь дүгнэлт үнэн байх магадлалтай байна.

"Таны хүүхэд дор дурьдсан зүйлсээс гачигдаж дутагддаг уу?" гэсэн асуултын ихэнх хувь буюу 36.2%--ийг хүүхэд чөлөөт цагаа өнгөрөөх нөхцөл боломжоор дутагдаж байна гэж хариулсан нь эцэг эхчүүд хүүхдийнхээ хөгжих, нийгмийн амьдралд оролцох эрхийг хангах талаар нэлээд их санаа зовж явдагийг харуулж байна.

"Телевиз радио зэрэг мэдээллийн хэрэгслийн хүүхдэд зориулсан нэвтрүүлгийн цаг ямар байна гэж та үздэг вэ?" гэсэн асуултанд 51.0% нь боломжийн гэж хариулж байгаа нь хүүхдүүд чөлөөт цагаа телевиз, радио сонсож өнгөрөөдөг юм байна дүгнэж болохоор байна

Хүүхдийн ажил, хөдөлмөрийн тухай олон нийтийн ойлголт ямар байдаг талаар судлах зорилготой асуулганд нийт судалгаанд оролцогчдын 75.8% нь зөв хариулт буюу хүүхдийн ажил нь хэвийн нас, бие бялдарт нь муугаар нөлөөлдөггүй, өөрт нь тохирсон байх хэрэгтэй гэж хариулсан байгаа нь энэ асуудлаарх олон нийтийн ойлголт сайн байна гэж дүгнэхээр байна.

UIH.MN СУДАЛГААНЫ САН

ХҮҮХДИЙН АСРАМЖ, ХАЛАМЖИЙН ТӨВҮҮДИЙН СУДАЛГАА

2003.02.28

№	Аймаг, нийслэл	Төвийн тоо	Хүмүүжиж байгаа хүүхдийн тоо	эр	эм	1-6	7-13	14-18	Бүх өнчин хүүхэд	Эцэг, эх нь ял эдэлж байгаа	Хагас өнчин хүүхэд	Эцэг, эх нь байгаа боловч хамт амьдрах хүсэлгүй хүүхэд	Хойд эцэг, эхтэйгээ таарамжгүй хүүхэд	Бусад
1	Дорноговь	2	40	16	24						10			30
2	Сэлэнгэ	1												
3	Хэнтий	1	18	7	11	3	5	10	10	4	1	3		18
4	Увс	1	10	5	5		2	8			5	5		
5	Дархан-Уул	5	100	60	40	2	47	12	13	38	1	2	1	44
6	Төв	2	56	32	27	3	31	24	4	30	11	6	11	6
7	Улаанбаатар	27	1262	664	585	360	484	397	242	55	436	144	107	196
8	Эрдэнэт	1	120						5	3	20	11	5	75
10	Дүн	40	1606	784	692	368	569	451	274	130	484	171	124	369

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

ЕБС-ын сурагчдын дунд явуулсан асуулгын товчоон

д/д	Асуулга	Тоо													Дүн
		Өмнөговь	Дорноговь	Төв	Булган	Дундговь	Увс	Дархан-уул	Баянөлгий	Сүхбаатар	Архангай	Завхан	Дорнод	Ховд	
	Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцийн талаар мэдэх үү?														
	Мэднэ	21	25		21		24	1	73	22	22	30	136	42	418
1	Муухан мэднэ	80	62		79		64	38	44	132	53	70	220	43	886
	Нэрийг нь дуулсан	28	22		18		41	12	44	65	16	31	86	6	369
	Мэдэхгүй	13	10		11		30	21	117	78	8	16	113	22	440
	Танд хүүхдийн эрхийн тухай сэдвээр хичээл заадаг уу?								0					0	
	Заадаг	58	40		31		75	33	136	106	37	49	264	76	905
2	Заадаггүй	52	35		44		44	24	41	115	24	47	96	11	533
	Маш бага заадаг	30	44		54		49	34	103	74	36	52	302	37	815
	Та эрхийнхээ тухай хаанаас олж мэддэг вэ?								0					0	
	Сонин хэвлэлээс	44	40		47		67	28	63	65	27	46	224	32	683
3	Радио телевизээс	83	66		97		94	52	66	152	79	93	423	38	1243
	Багш нийгмийн ажилтнаас	76	73		81		101	51	146	121	54	91	253	70	1117
	Өөр бусдаас	23	31		24		26	17	4	38	13	27	55	13	271
	Багш ажилтнууд сурагчдад ялгавартай ханддаг уу?								0					0	
	Тийм	77	66		88		74	59	90	154	51	65	333	56	1113
4	Үгүй	63	53		44		78	32	189	142	44	84	212	53	995
	Дор дурьдсан зүйлүүд дээр ялгавартай ханддаг уу?								0					0	
5	Эх эцгийн албан тушаалын байдлаар	36	42		59		67	46	134	109	44	59	215	48	860
	Хөрөнгө чинээний байдлаар	66	70		87		63	59	82	151	55	71	278	30	1012
	Зүс царайгаар	54	38		47		50	33	32	85	48	57	117	33	595
	Хүйсээр	11	12		12		34	22	30	9	8	17	17	14	186
	Таныг сурч боловсроход ямар нэгэн бэрхшээл байдаг уу?								0					0	
6	Байна	60	41		66		49	38	123	113	40	60	292	40	922
	Байхгүй	82	78		64		106	53	156	182	56	94	294	67	1232
	Сургуулийн захиргаа багш нарын зүгээс мөнгө эд зүйл шаарддаг уу?								0					0	
	Тийм	35	13		14		18	36	25	16	3	22	78	17	277
7	Хааяа	95	81		92		93	48	108	217	46	94	245	72	1190
	Үгүй	8	25		26		45	7	146	65	44	43	218	35	662
	Дор дурьдсан зүйлүүдээр гачигдаж дутагддаг уу?								0					0	
	Хоол хүнсээр	3	3		3,8		14	12	7		2	1	38	11	95
	Хувцас хэрэглэлээр	11	7		7,1		15	19	7			17	102	6	191
8	Орон байраар		6		1,6		18	15	5		3	4	84	4	141
	Сургалтын техник төхөөрөмжөөр	44	57		78		65	45	62	70	61	86	389	40	998
	Сурах бичгээр	78	52		64		84	35	95	56	48	65	210	44	831
	Чөлөөт цагаа өнгөрөөх нөхцөл боломжоор	46	37		69		66	43	67	85	55	72	247	45	832
	Мэдээллээр	66	54		96		65	53	36	136	46	66	244	55	917
	Таны эрхийг хэн зөрчдөг вэ?								0					0	
9	Эцэг эх	13	11		18		35	36	56	29	9	17	61	24	309
	Багш сурган хүмүүжүүлэгчид	18	22		61		27	53	25	42	20	24	95	19	405
	Хуулийн ажилтнууд	9			11		19	10	45		3	8	31	12	148
	Үе тэнгийнхэн	92	72		92		73	44	60	137	35	66	237	51	960
	Бусад хүмүүс	45	49		48		74	39	88	111	46	74	148	40	763
	Таны дор дурдсан эрхүүд зөрчигддөг үү?								0					0	
10	Сурч боловсрох	5	22		11		31	10	30		13	12	54	11	198
	Эрүүл мэндээ хамгаалуулах	9	10		25		41	13	96	54	24	37	185	22	517

UH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

ЕБС-ын сурагчдын дунд явуулсан асуулгын товчоон

д/д	Асуулга	Тоо													Дүн
		Өмнөговь	Дорноговь	Төв	Булган	Дундговь	Увс	Дархан-уу	Баянөлгий	Сүхбаатар	Архангай	Завхан	Дорнод	Ховд	
	Эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах	33	26		35		49	41	47	51	33	40	139	28	522
	Хувийн болон захидал харилцааны нууцаа хадгалах	45	32		45		45	36	30	49	42	40	225	43	632
	Чөлөөтэй бодож сэтгэх, мэдээлэл хай	39	37		37		41	32	57	65	32	28	149	27	544
	Хүчирхийллээс ангид байх	18	23		31		26	36	20	16	12	10	114	38	344
	Та хүүхдийн эрхийг хамгаалах байгууллагын талаар мэдэх үү?								0					0	
11	Мэднэ	70	58		73		61	51	113	86	35	70	318	67	1001
	Мэдэхгүй	71	61		58		84	40	166	189	57	76	241	41	1085
	Та хүүхдийн олон нийтийн байгууллагын үйл ажиллагаанд оролцдог уу?								0					0	
12	Оролцдог	36	20		42		36	27	65	54	19	39	97	31	466
	Хааяа оролцдог	59	52		54		72	42	133	106	41	66	133	44	
	Оролцдоггүй	46	47		32		44	22	81	135	43	49	240	38	778
	Өөрийг чинь хүсээгүй байхад аливаа шашны номлолд оролцуулахаар ятгах, тулгах явдал гардаг уу?								0					0	
13	Гардаг	15	18		21			17	19	35	9	8	26	17	185
	Гардаггүй	127	101		108			74	260	261	82	136	568	80	1797

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

“Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай” Монгол улсын хуулийн хэрэгжилтийн үнэлгээ, хүүхдийн эрхийн төлөв байдал судалгааны мөрөөр хүүхдээс авсан санал асуулгын тайлан.

Улаанбаатар хот. 2003 он

Судалгаа авах хэрэгцээ: 2000 оны байдлаар Монгол улсын хүн амын 46.6%-ийг18 хүртэлх насны хүүхэд эзэлж байна. Монгол улс “Хүүхдийн эрхийн тухай” НҮБ-ын конвенцид 1990 онд нэгдэж орсон 5 дахь орон болж, 1996 онд Монгол Улсын Их Хурал “Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай хууль”-ийг батлан гаргаснаас хойш 7 жил болж байна. Хүүхдийн эрх ашигтай холбоотой нийгмийн харилцааг үндэсний 60 шахам хуулиар зохицуулж байгаа ч нийгмийн амьдралын бүх хүрээнд хүүхдийн язгуур эрх ашгийг хамгаалах, тэднийг үл ялгаварлах, эсэн мэнд амьдрах ба хөгжих, үзэл бодлыг нь хүндэтгэх үндсэн эрхүүд тодорхой хэмжээгээр зөрчигдөж, хүүхэд хүнд хөдөлмөр эрхлэх, сургууль завсардах, улмаар гэр орноосоо дайжих гэмт хэрэгт өртсөөр байна. Иймд хүүхдийн эрхийн зөрчлийн шалтгааныг илрүүлэхэд олон нийтийн санаа бодол сонсох тэр дундаа хүүхдийн үгийг сонсох, санаа бодлыг нь судалж, цаашид хэрэгжүүлэх арга хэмжээг тодорхойлох шаардлагатай байгааг харгалзан 2003 оны 02 сарын 15-наас 03 сарын 25-ныг хүртэлх хугацаанд Хүний Эрхийн Үндэсний комисс, Монголын Хүүхдийн эрхийн Төв, Хүүхэд залуучуудын хөгжлийн газар, УБИС-ийн Түүх нийгмийн тэнхимийн судалаач багш Түмэндэлгэр нарын бүрэлдэхүүнтэйгээр судалгааг нийслэлийн хүрээнд явууллаа.

Судалгааны зорилго: “Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай” Монгол улсын хуулийн хэрэгжилтэд үнэлгээ өгч, хүүхдийн эрхийн төлөв байдлыг тодорхойлох.

Судалгааны зорилт:

- Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай хуулийн хэрэгжилт нийслэлийн хүрээнд ямар байгааг асуулгын аргаар судлах
- Хүүхдийн эрхийн зөрчлийн үндсэн шалтгаан, түүнээс сэргийлэх арга замын талаар хүүхдийн санаа бодлыг судлах
- Хүүхдийн эрх нийгмийн аль хэсэгт, хэн, ямар шалтгаанаар зөрчиж байгааг нарийвчлан гаргах
- Цаашид хүүхдийн эрх ашгийг хамгаалах талаар хэрэгжүүлэх арга хэмжээний чиглэлийг гаргах

Судалгаа авсан талаар :

Судалгаанд нийслэлийн ЕБС-иудын нийт 290 хүүхэд хамрагдсан бөгөөд хамрагдсан хүүхдүүдийн 49,1% нь эрэгтэй хүүхэд,50.5% нь эмэгтэй хүүхэд байгаа нь судалгааны дүгнэлтийг гаргахад эрэгтэй, эмэгтэй хүүхдүүдэд тулгарсан бэрхшээл, түүнд нөлөөлсөн асуудлыг гаргах, үүнд бодит дүгнэлт өгөхөд нөлөөлсөн гэж бодож байна.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийг насны хувьд авч үзвэл :

- 14-өөс доош насны хүүхэд 35.4%
- 15-16 насны хүүхэд 45.0%
- 17-18 насны хүүхэд 18.9 хувь байна.

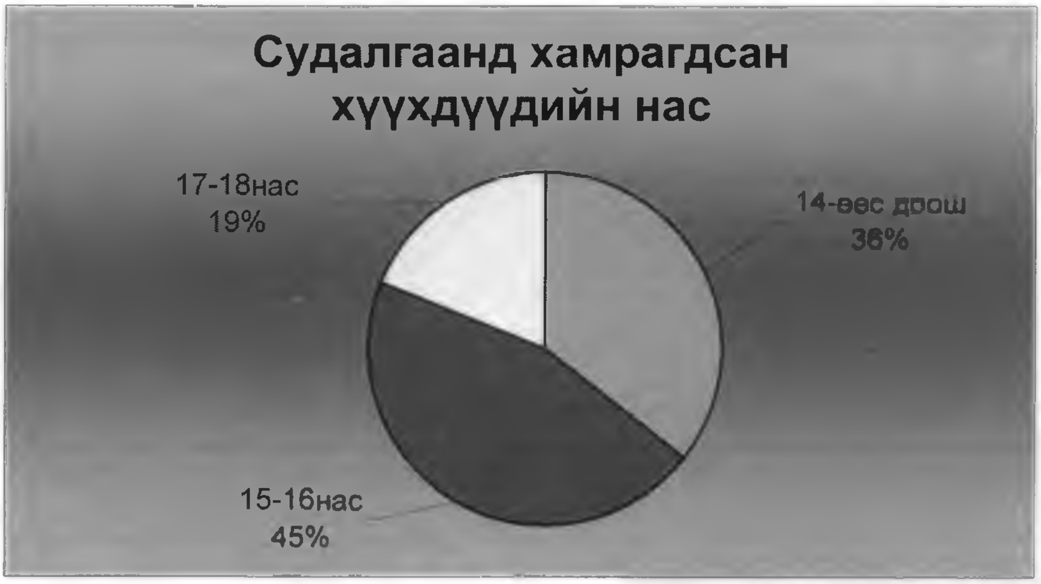

Судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн ам бүлийн байдлыг авч үзвэл :

1-3 ам бүлтэй – 12.7%, 4-6 ам бүлтэй – 73.2%, 7-дээш ам бүлтэй 14.0% байна.

Судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн эцэг эхийнх нь боловсролын байдлыг нарийвчлан гаргаж үзэхэд:

Эцгийн боловсрол:

- Дээд боловсролтой 47.8%
- Тусгай дунд боловсролтой 13.1%
- Бүрэн дунд боловсролтой 25.8%
- Бүрэн бус дунд боловсролтой 6.9%
- Бага боловсролтой 1.4%
- Боловсролгүй .7%
- Бөглөгдөөгүй /эцэггүй/ гэж судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн 4.1% нь хариулсан байна.

Эхийн боловсрол:

- Дээд боловсролтой 44.3%
- Тусгай дунд боловсролтой 11.7%
- Бүрэн дунд боловсролтой 31.6%
- Бүрэн бус дунд боловсролтой 9.3%
- Бага боловсролтой 1.4%
- Боловсролгүй 1.4% .

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн эцэг эхийнх нь эдийн засгийн идэвхийн байдлыг судалж үзэхэд: 37.8% төсвийн байгууллагад ажилладаг, 19.6% нь хувийн секторт, 8.6% нь төрийн бус байгууллагад, 22.0% нь хувиараа хөдөлмөр эрхэлдэг, 4.8% нь тэтгэвэр тэтгэмж авдаг, 6.5% нь ажилгүй, .3% нь бусад дурьдаагүй газарт ажилладаг гэсэн хариултыг өгсөн бөгөөд эдгээр судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн гэр бүлийнх нь өрхийн гол эх үүсвэрийг авч үзвэл: 61.2% нь цалин, 2.7% нь тэтгэвэр, 1.4% нь тэтгэмж, 27.5%хувиараа хөдөлмөр эрхэлж, 4.5% нь жижиг худалдаа, наймаа, 7% нь буцалтгүй тусламж, 1.7% нь бусад өөр төрлөөр гэсэн хариултыг өгчээ.

Судалгаанд хамрагдагсдын өрхийн сарын орлогын дундаж хэмжээ нь :

- 1000000-с дээш 1.7%
- 500-999 мянга 3.1%
- 150-499 мянга 18.9%
- 50-149 мянга 61.2%
- 49-хүртэлх мянган төгрөгний орлоготой гэж 14.8% нь хариулсан байлаа.

Судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийг амьдардаг байр сууцыг төрлөөр нь авч үзвэл: 50.2% нь орон сууцад амьдардаг, 25.1%нь галладаг сууцанд, 16.5% нь гэрт, 1.4% нь нийтийн байранд, 5.8% нь халамжийн төвд, .7% нь бусад газарт амьдардаг байна.

Хүүхдийн эрхийн төлөв байдлын талаар хүүхдүүд доорхи хариултуудыг өгч байна:

1. Хүүхдийн эрхийн тухай конвенци хуулийн талаар мэдэх үү? гэсэн асуултанд судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн 25.8% нь мэднэ, 50.5% нь муухан мэднэ, 11.0% нь нэрийг нь дуулснаас цаашгүй гэж хариулсан бөгөөд, мэдэхгүй гэсэн хариултыг судалгаанд оролцсон хүүхдүүдийн 12.4% нь хариулсан байна.

2. Танд хүүхдийн эрхийн тухай хичээл заадаг уу? гэсэн асуултанд

   - Заадаг гэсэн 52.6%
   - Маш бага заадаг 22.0%
   - Заадаггүй 19.2%
   - Мэдэхгүй гэсэн хариултыг 5.8% нь өгчээ.

Та эрхийнхээ тухай хаанаас олж мэддэг вэ? гэсэн асуултанд судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн 9.6% нь сонин хэвлэлээс, 27.5%нь телевизээс, 54.0% нь багш, нийгмийн ажилтан нараас, 4.1% нь эцэг эх, гэр бүлийнхнээсээ сонссон гэж хариулсан бөгөөд өөр дурьдагдаагүй газраас сонссон гэсэн хариултыг 3.4%нь өгсөн байна. Дээрх үзүүлэлтүүдээс үзэхэд хүүхдүүдэд ХЭХ-ийн талаар сургалт явуулдаг бөгөөд хүүхдүүдийн ихэнх хувь нь эрхээ мэддэг байна.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

3. Багш, ажилтнууд сурагчдад ялгавартай ханддаг уу? Гэсэн асуултанд

- ❖ Тийм 56.4%
- ❖ Үгүй гэж 43.3% нь хариулсан бөгөөд хэрэв ялгаварлах

хандлага байдаг бол ямар байдлаар ялгаварладаг вэ?гэсэн нарийвчилсан асуултанд

- ❖ Эцэг эхийн албан тушаалын байдлаар 9.6%
- ❖ Зүс царайгаар 13.4%
- ❖ Хүйсээр 3.8%
- ❖ Амьдардаг орчноор 5.2%
- ❖ Өмссөн хувцасаар 18.9%
- ❖ Хөрөнгө чинээний байдлаар ялгаварладаг гэж 28.9% нь хариулсан бөгөөд энэ нь бусад хариултын хамгийн их хувийг эзэлж байна.
- ❖ Мөн өөр хэлбэрээр ялгаварладаг гэсэн хариултыг 4.8% нь хариулсан байна. Дээрх хариултуудыг графикаар харьцуулж үзвэл :

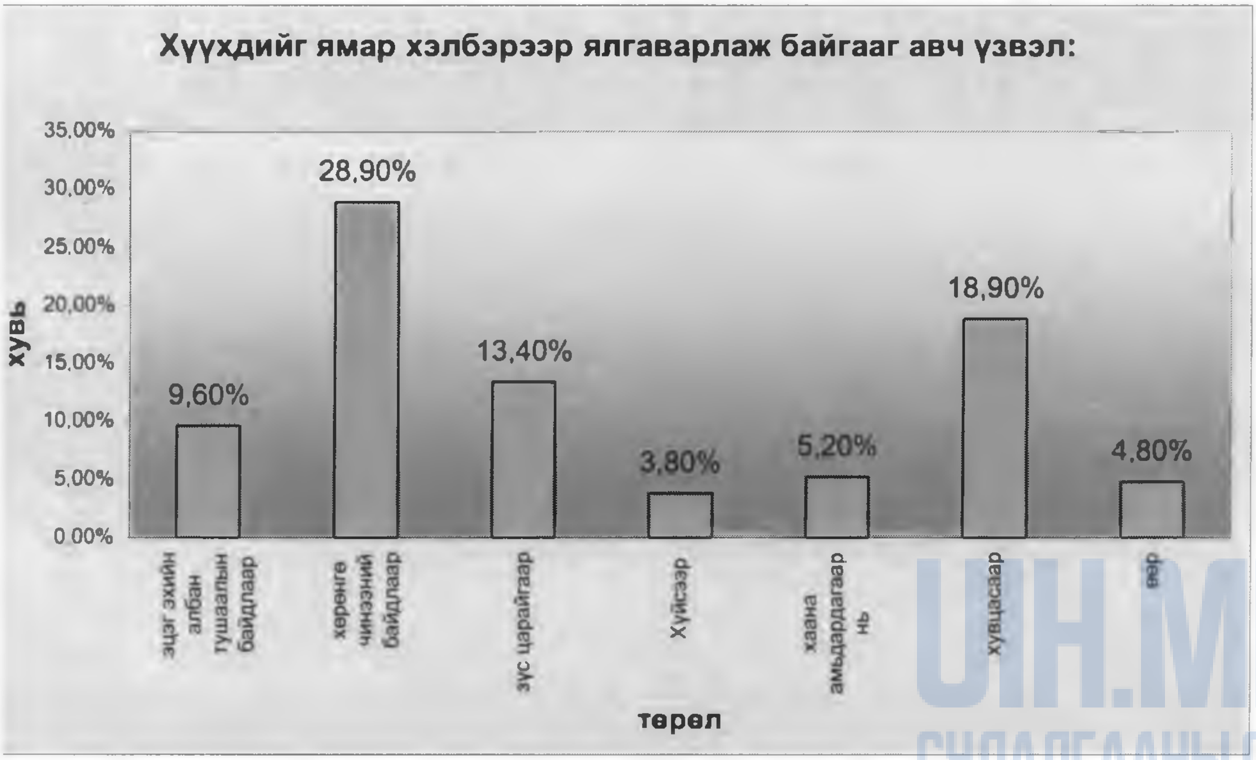

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Таныг сурч боловсроход тань ямар нэгэн бэрхшээл байдаг уу? гэж асуухад тийм байдаг гэсэн 37.6%, үгүй байдаггүй гэсэн хариултыг 61.4% нь өгсөн байна.

Таныг сурч боловсроход мөнгө, эд зүйл шаарддаг уу? гэсэн асуултанд байнга шаарддаг гэж 23.0%, хааяа шаарддаг гэсэн 58.4%нь хариулсан байхад үгүй шаарддаггүй гэж 18.2% нь хариулжээ.

Хүүхдийг сурч, хөгжиж, амьдрахад ямар зүйлс хэр хэмжээгээр дутагдаж, гачигдаж байгааг тодруулж асуухад :

Хоол хүнсээр дутагддаг гэж судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн 3.4% нь , өмсөх зүүхээр дутагддаг 5.2%, орон сууцаар 2.4%нь, сургалтын техник тоног төхөөрөмжөөр 15.8%, сурах бичиг ном материалаар гэж 13.4% нь, чөлөөт цагаа өнгөрөөх нөхцөл боломжоор 10.3%, үзэл бодлоо илэрхийлэх боломжоор дутагддаг гэж 10.3% нь, мэдээллээр дутагддаг 13.4% нь, нас биендээ тохирсон тоглох тоглоомоор дутагддаг гэж 2.7% нь, бусад зүйлээр дутагддаг гэсэн хариултыг 11.0% нь өгсөн байна. Энэ асуултанд 11.7% нь хариулаагүй байна. Х

Хүүхдүүдэд дутагдаж гачигдаж буй зүйлийг графикаар үзүүлбэл :

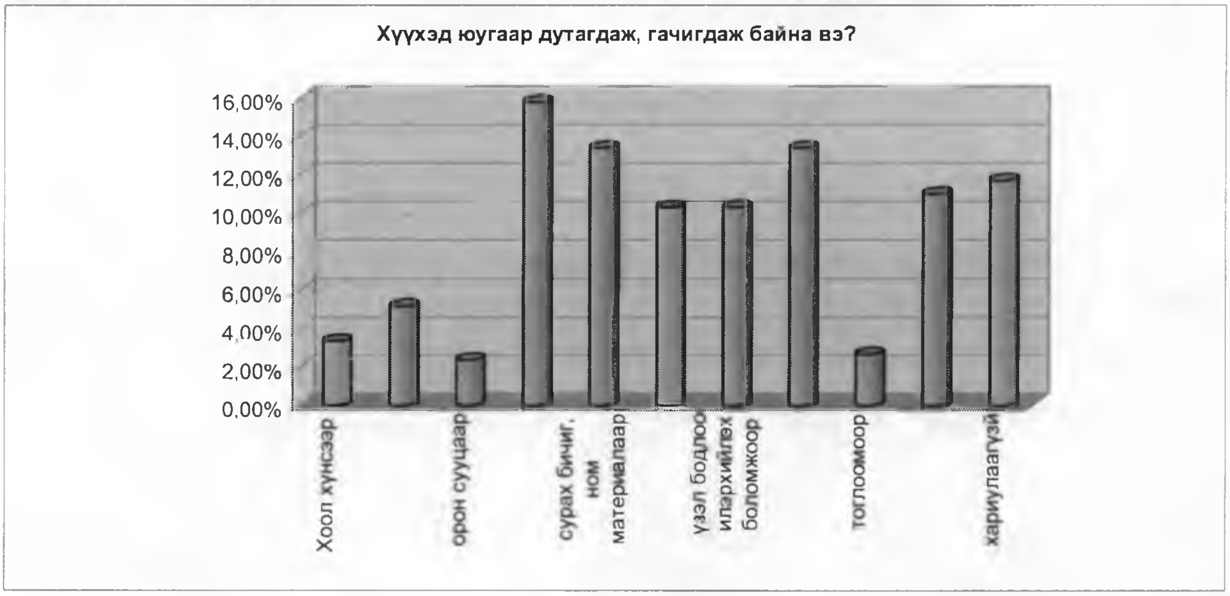

Дээрх графикаас харахад хүүхэд сургалтын техник тоног төхөөрөмжөөр дутагдаж байна гэж хамгийн их хувь гарсныг зохих мэргэжлийн хүмүүс анхааралдаа авах нь зүйтэй болов уу. Мөн энд дурьдаж хэлэхэд хүүхдүүд чөлөөт цагаа өнгөрөөх боломж муутай, гэртээ найзуудтайгаа уулзъя гэхээр ээж аав нь загнадаг, сургууль дээр цугларна гэхээр жижүүр хөөдөг, бааранд орохоор заавал архи юм уу пиво ав гэдэг, Мөн бааранд суухаар янз бүрийн хүмүүс ирдэг ингээд л ихэнх хүүхдүүд буруу замруугаа орох үүд тавигддаг, телевизээр гарч буй японы, америкийн кино үзээд ээж аав нь мөнгө өгөхгүй бол бие үнэлж мөнгө олж болох юм байна гэсэн бодол төрдөг гэсэн 10-р ангийн хэсэг охидуудын яриаг толилуулах нь зүйтэй болов уу

---

4. Таны эрхийг хэн нь илүү зөрчдөг вэ? гэсэн асуултанд хариулсан 290 хүүхдээс 47.4% нь **Үе тэнгийхэн** гэж хариулсан нь хамгийн их оноог эзэлж байна. Бусад хувилбаруудыг авч үзвэл :

- Эцэг эх 8.9%
- Асран хамгаалагчид 6.9%
- Багш нар 19.6%

- ❖ Хуулийн байгууллагын ажилтнууд 7.9%
- ❖ Бусад хүмүүс 32.0%

Судалгааны явцад хүүхдүүдтэй ярилцаж байхад хүүхдүүд эрх үүргийнхээ талаар мэддэг боловч яаж эрхээ эдлэх вэ гэдгийг тэдийлэн сайн ойлгоогүй нь харагдаж байсан бөгөөд Багш харилцааны доголдолтой, хичээл орж байна гэж ихэнх цагийг хэрүүл хийж өнгөрөөдөг, эсвэл номны тэд дүгээр хуудаснаас дасгал ажил гэж үүрэг өгчихөөд гараад явцихдаг, мөн эцэг эхчүүд хүүхдээ сайн хүн болгож хүмүүжүүлж байна гээд хэт их үглэж, цагдаж хоридог талаар хүүхдүүд гомдоллон ярьж байсныг энд дурдах нь зүйтэй болов уу. / Нийслэлийн 33-р сургуулийн хэсэг сурагчидтай хийсэн ярилцлаганаас .../

Хүүхдийн ямар эрх зөрчигдөж байгааг судлахад:

Сурч боловсрох эрх зөчигдөж байна гэж 3.1%, Эрүүл мэндээ хамгаалуулах эрх зөрчигддөг гэсэн 10.0%, Аюулгүй орчинд амьдрах эрх зөрчигддөг гэж 22.7% нь, Хувийн болон захидал харилцааны нууцаа хамгаалах гэж 20.3%, Чөлөөтэй бодож сэтгэх, мэдээлэл хайх 14.4%, Хүчирхийллээс ангид байх эрх зөрчигдөж байна гэж 11.0%, Үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх эрх зөрчигддөг гэсэн 15.1% нь, Эвлэлдэн нэгдэх, оролцооны эрх зүөрчигдөж байна гэсэн хариултыг 11.3% нь, бусад дээр дурьдагдаагүй асуудал зөрчигдөж байна гэж 1.0% нь хариулжээ.

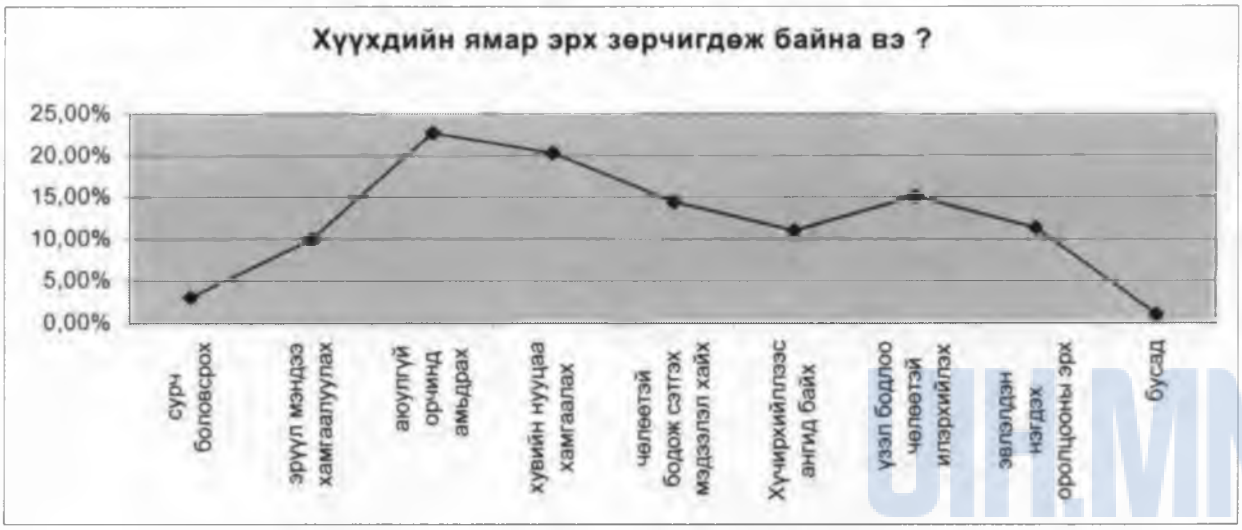

UIH.MN СУДАЛГААНЫ САН

Дээрх графикаас харахад аюулгүй орчинд амьдрах эрх буюу **хүүхдийн хамгаалуулах эрх** илүүтэй зөрчигдөж байна.

Хүүхдийн төлөө үйл ажиллагаагаа явуулдаг олон төрийн болон төрийн бус байгууллагууд байдаг. Одоогоор Улаанбаатар хотод хүүхдийн төлөө үйл ажиллагаа явуулдаг төрийн болон төрийн бус ... байгууллагууд ажиллаж байна. Харин хүүхдээс хүүхдийн эрхийг хамгаалах байгууллагуудыг мэддэг үү? Гэсэн асуултанд

- ❖ Мэднэ гэсэн хариултыг 37.8% нь
- ❖ Мэдэхгүй гэсэн хариултыг 62.2% нь өгчээ.

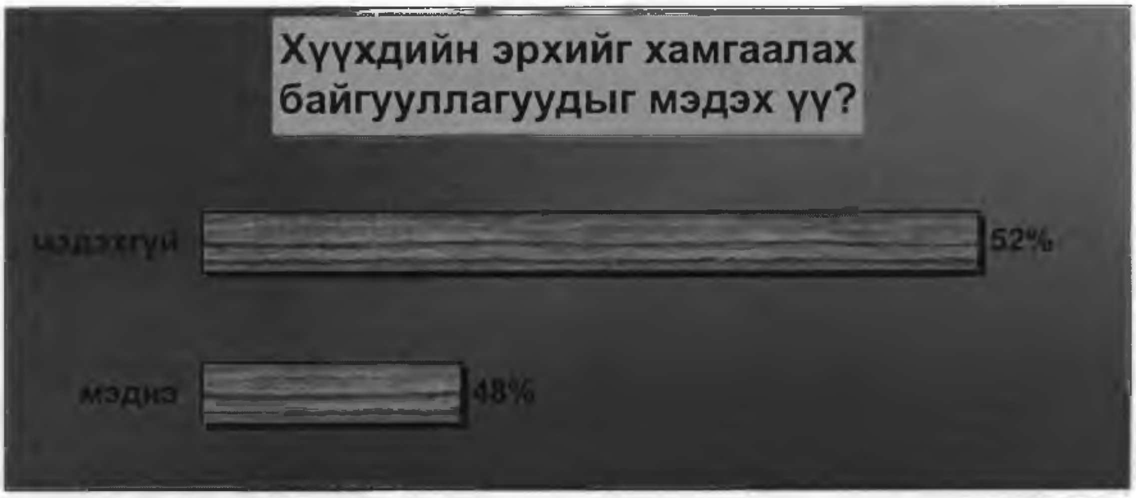

Мэддэг гэж хариулснаас ихэнх нь UNECEF, Хүүхдийн төлөө Үндэсний хороо, Монголын хүүхдийн эрхийн төв, Скаутын холбоо зэрэг хүүхдийн байгууллагуудыг нэрлэсэн байв.

Хүүхдийн нийгэмд оролцох идэвхи оролцоог судлах зорилгоор **Та хүүхдийн олон нийтийн байгууллагын үйл ажиллагаанд оролцдог уу?** Гэсэн асуултанд

Оролцдог	13.1%
Хааяа	29.2%
Үгүй	57.3%

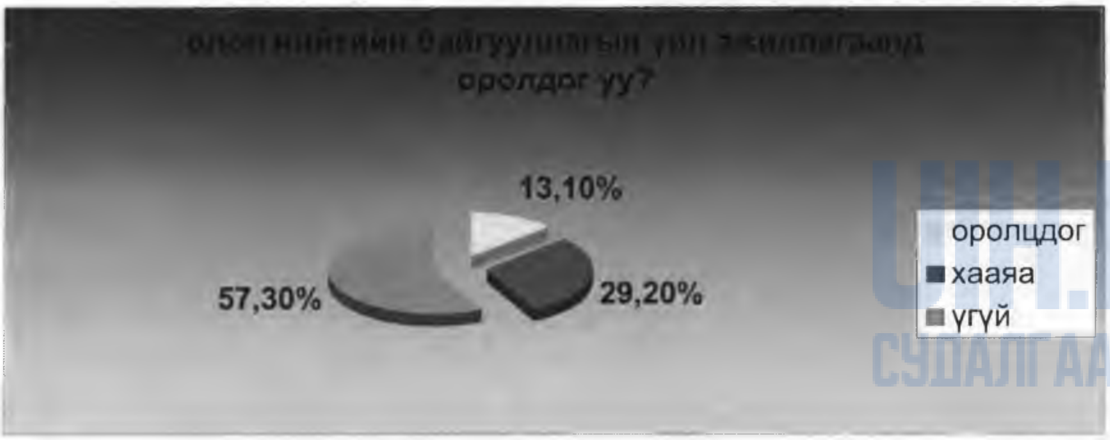

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Хүүхдийг буруу хэрэг хийснийх нь төлөө эцэг эх болон бусад насанд хүрэгчид ихэвчлэн ямар хэлбэрээр шийтгэдэг вэ? Гэсэн асуултанд 4.8% нь ажил хөдөлмөр хийлгэдэг, 3.4% нь айлган сүрдүүлдэг, 6.5% нь зоддог, 38.1% нь үглэдэг, 41.6% нь ярилцдаг гэсэн байхад бусад хэлбэрээ шийтгэдэг гэсэн хариултыг 5.2% өгчээ.

Графикаар харьцуулж үзвэл:

Хүүхдүүд насанд хүрэгчдийн зүгээс ихэвчлэн ямар хэлбэрийн хүчирхийлэлд илүүтэй өртдөг вэ ? гэсэн асуултанд :

Загнах 26.1%
Зодох 15.1%
Доромжлох 14.4%
Гүтгэх, дарамтлах 7.2%
Бусад 5.8% нь хариулсан байна.

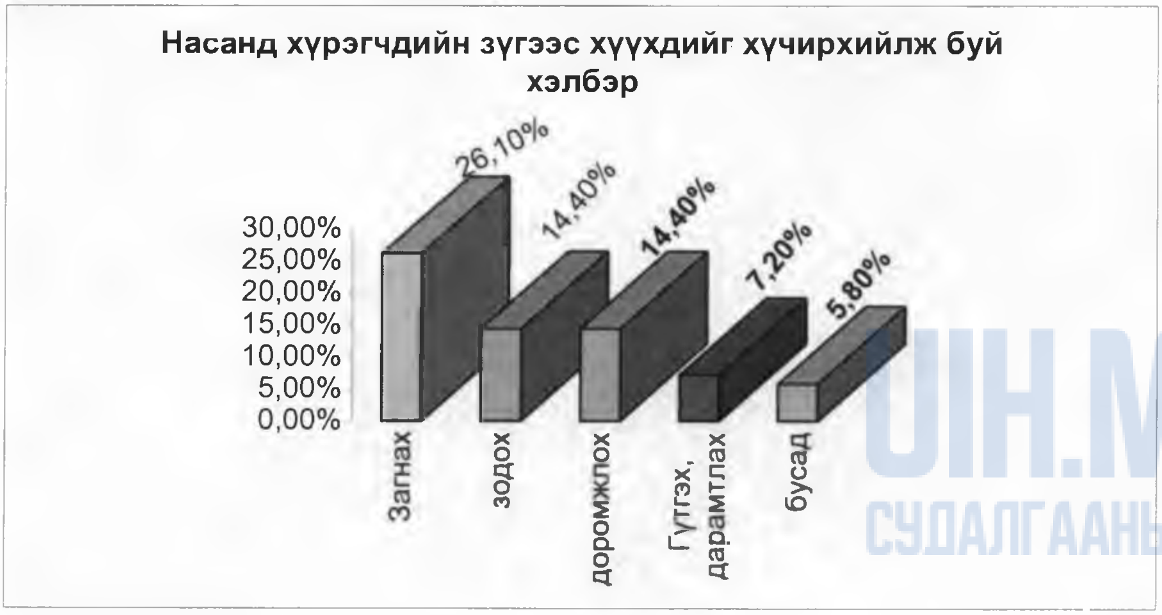

UIH.MN СУДАЛГААНЫ САН

Судалгааг солбилцлын хүснэгтээр нарийвчлан гаргасныг дэлгэрүүлж авч үзвэл :

Багш, ажилтнууд хүүхдэд ялгавартай ханддаг уу? гэсэн асуултанд судалгаанд хамрагдсан 290 хүүхдүүдээс 56.6% нь үгүй ялгаварладаггүй, 43.4% нь ялгавартай ханддаг гэж үзсэн.

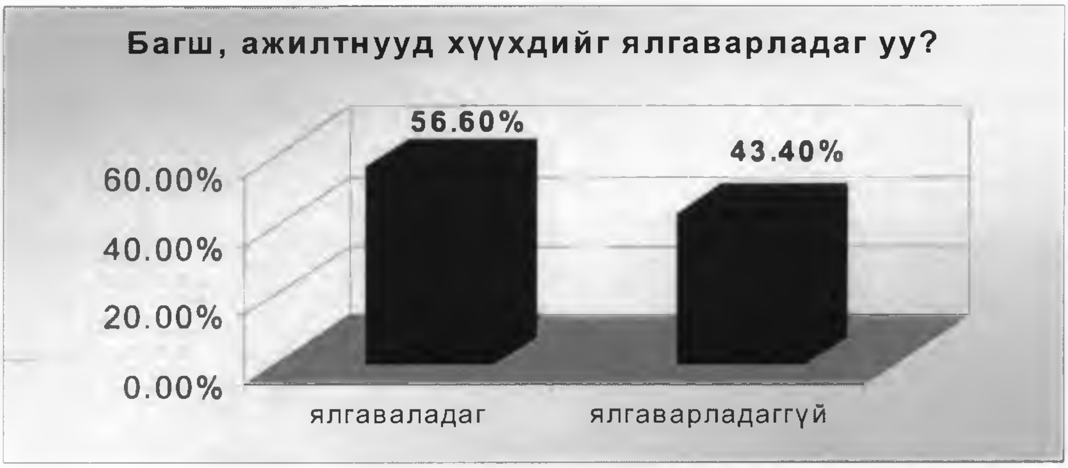

Асуултанд хариулсан байдлыг хүйсээр нь ангилан авч үзвэл: Судалганд оролцсон эрэгтэй хүүхдүүдийн 35% нь ялгаварлал бий гэж хариулсан. Энэ нь нийт ялгаварлал байдаг гэж хариулсан хүмүүсийн 39.7% нь эрэгтэй хүүхэд байлаа.

Судалгаанд оролцсон эмэгтэй 147 хүүхдүүдийн 48.3% нь үгүй, 51.7% нь тийм ялгаварлал байдаг гэж хариулжээ. Ялгаварлал байдаг гэж хариулсан хүмүүсийн 60.3% нь эмэгтэй хүүхэд бөгөөд энэ нь нийт судалгаанд оролцогсдын дунд эмэгтэй бөгөөд ялгаварлал бий гэж хариулсан 26.2% байна.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Ялгаварлал байдаг гэж хариулсан хүүхдүүдийг насны байдлаар нь авч үзвэл:

- 14-өөс доош насны 103 хүүхдээс 38.8% нь ялгаварлал байдаг гэж үзсэн. Энэ нь нийт ялгаварлал байдаг гэж үзсэн хүүмүүсийн 31.7%-ийг эзэлж байна. Нийт судалгаанд оролцогсдын дунд 14-өөс доош насны бөгөөд ялгаварлал байдаг гэж хариулсан 13.8% байна.
- 15-16 насны 131 хүүхэд оролцсноос 54.2% нь ялгаварлал байдаггүй, 45.8% нь ялгаварлал байдаг гэж хариулсан. Нийт судалгаанд оролсогсдын дунд 15-16 насны бөгөөд ялгаварлал бий гэж хариулсан 20.8% байна.
- 17-18 насны нийт 55 хүүхэд судалгаанд хамрагдснаас ялгаварлал байдаггүй гэж хариулсан 52.7%, ялгаварлал байдаг гэж хариулсан 47.3%. Энэ нь ялгаварлал байдаг гэж хариулсан хүмүүсийн 20.6% нь 17-18 насны хүүхэд байлаа. Нийт судалгаанд оролцогсдын дунд 17-18 насны бөгөөд ялгаварлал бий гэж хариулсан 9.0% байна.

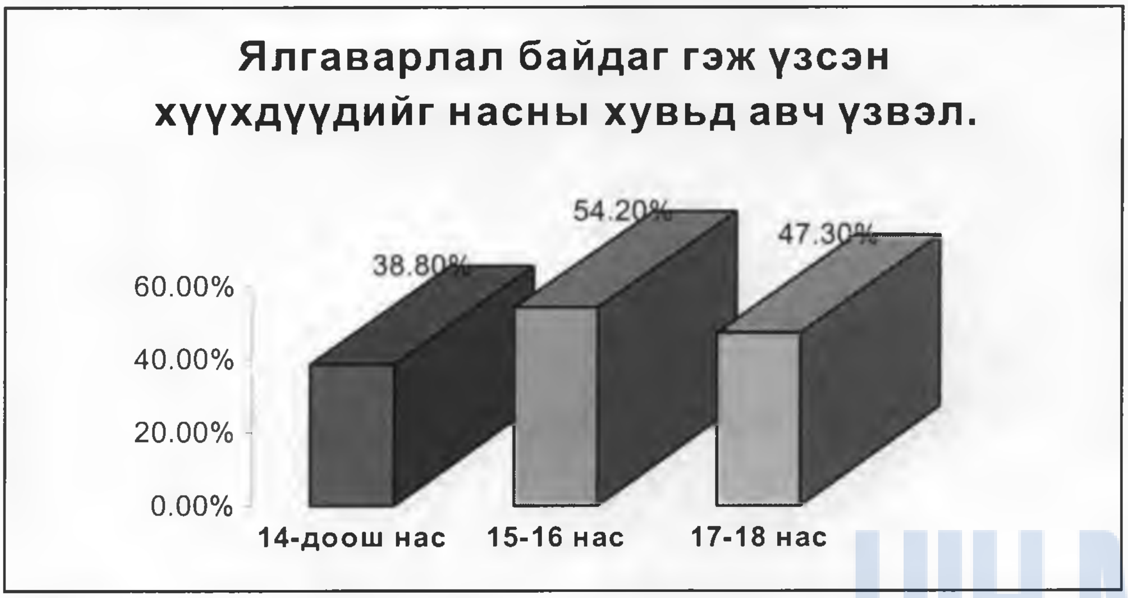

Багш, ажилтнууд хүүхдэд ялгавартай ханддаг уу?

Энэхүү асуултанд ялгавартай ханддаг гэж хариулсан хүүхдүүдийн эцгийнх нь боловсролын түвшинг тусгайлан авч үзье.

Судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн 39.8% нь эцэг нь дээд боловсролтой, 33.3% нь тусгай дунд, 33.3% нь бүрэн дунд боловсролтой гэж хариулсан байна.

Ялгаварлал байдаг гэж үзсэн хүүхдүүдийн өрхийн орлогын дундаж түвшинг авч үзвэл: 0.8% нь 1000000-аас дээш төгрөгний орлоготой айлын хүүхэд, 1.6% нь 500-999 мянган төгрөгний орлоготой, 19.8% нь 150-499 мянган төгрөгний орлоготой, 59.5% нь 50-149 мянга, 18.3% нь 49 мянга хүртэлх төгрөгний орлоготой өрхийн хүүхдүүд байна. Үүнээс үзэхэд

ялгаварлаж хандах хандлага нь орлогын түвшингээс хамаарах бага зэрэг ажиглагдаж байна.

Судалгаанд оролцсон хүүхдүүдийн 39.7% нь орон сууцанд, 31.0% нь галладаг сууцанд, 18.3% нь гэрт, 2.4% нь нийтийн байранд, 7.9% нь халамжийн төвд,.8% нь бусад гэж хариулсан.

Хүүхдийн ямар эрх зөрчигдөж байгааг тодруулж асуухад:

Сурч боловсрох эрх зөрчигддөг гэж хариулсан хүүхдүүдийн 33.3% нь 14-өөс доош насны хүүхэд, 66.7% нь 15-16 насны, 19% нь 17-18 насны хүүхэд. Эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах эрх зөрчигддөг гэж үзсэн хүүхдүүдийн 24.2% 14-доош насны хүүхдүүд, 42.4% нь 5-16 насны, 33.2% нь 17-18 насны хүүхдүүд байна. Хувийн болон захидал харилцааны нууцаа хамгаалуулах эрх зөрчигддөг гэж хариулсан хүүхдүүдийн 28.8% нь 14-өөс доош насны, 50.8% нь 15-16 насны, 20.3 % нь 17-18 насны хүүхдүүд. Чөлөөтэй бодож сэтгэх, мэдээлэл хайх эрх зөрчигдсөн гэж үзсэн хүүхдүүдийн 31.0% нь 14-өөс доош насны, 50.0% нь 15-16 насны, 19.0% нь 17-18 насны, хүчирхийллээс ангид байх эрх зөрчигддөг гэж хариулсан хүүхдүүдийн 28.1% нь 14-өөс доош насны, 53.1% нь 15-16 насны, 18.8% нь 17-18 насны хүүхдүүд, үзэл бодол, саналаа чөлөөтэй илэрхийлэх эрх зөрчигддөг гэж 27.3% нь 14-өөс доош насны, 40.9% 15-16 насны, 31.8% нь 17-18 насны, эвлэлдэн нэгдэх, тодорхой байгууллагын үйл ажиллагаанд оролцох эрх зөрчигддөг гэж 24.2 нь 14-өөс доош насны, 51.5% нь 15-16 насны, 24.2% нь 17-18 насны хүүхдүүд байлаа.

Сурч боловсрох эрх нь зөрчигддөг гэж хариулсан хүүхдүүдийн 11% нь эцэг нь дээд боловсролтой, 22.2% нь тусгай дунд боловсролтой, 33.3% нь бүрэн дунд боловсролтой, 22.0% нь бүрэн бус дунд, 11.1% нь эцэг нь боловсролгүй. Эрүүл мэндээ хамгаалуулах эрх зөрчигддөг гэж үзсэн

хүүхдүүдийн 31.0% нь дээд, 17.2% нь тусгай дунд, 34.5% нь бүрэн дунд, 13.8% нь бүрэн бус дунд боловсролтой эцэгтэй хүүхдүүд, эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах эрх зөрчигддөг гэж хариулсан хүүхдүүдийн 48.4% нь дээд, 12.5% нь тусгай дунд, 32.8% нь бүрэн дунд, 3.1% нь бага боловсролтой эцэгтэй хүүхдүүд, хувийн болон захидал харилцааны нууцаа хамгаалуулах эрх зөрчигдсөн гэж үзсэн хүүхдүүдийн 52.6% нь дээд, 19.3% нь тусгай дунд, 21.1% нь бүрэн дунд, 7.0% нь бүрэн бус боловсролтой эцэгтэй, чөлөөтэй бодож сэтгэх, мэдээлэл хайх эрх зөрчигдсөн гэж үзсэн хүүхдүүдийн 33.3% нь дээд, 12.8% нь тусгай дунд, 30.38% нь бүрэн дунд, 15.4% нь бүрэн бус дунд, 2.6% нь эцэгтэй хүүхдүүд, хүчирхийллээс ангид байх эрх зөрчигддөг гэж хариулсан хүүхдүүдийн 45.2% нь дээд, 6.5% нь тусгай дунд, 32.3% нь бүрэн дунд, 9.7% нь бүрэн бус дунд, 6.5% нь бага боловсролтой эцэгтэй хүүхдүүд. Үзэл бодол, саналаа чөлөөтэй илэрхийлэх эрх зөрчигддөг гэж 47.6% нь дээд, 16.7% нь тусгай дунд, 31.0% нь бүрэн дунд, 4.8% нь бүрэн бус боловсролтой эцэгтэй хүүхдүүд. Эвлэлдэн нэгдэх, тодорхой байгууллагын үйл ажиллагаанд оролцох эрх зөрчигддөг гэж 55.2% нь дээд, 24.1% нь тусгай дунд, 10.3% нь бүрэн дунд, 10.3% нь эцгийн боловсрол нь бүрэн бус дунд байна.Бусад дээр дурьдагдаагүй эрх зөрчигдөж байна гэсэн хариултыг өгсөн хүүхдүүдийн эцгийн боловсролыг авч үзвэл: 33.7% нь дээд, тусгай дунд 0%, бүрэн дунд 0%, бүрэн бус дунд боловсролтой 66.7%, бага 0%, боловсролгүй 0% байна.

Эрх нь зөрчигдөж байна гэж хариулсан хүүхдүүдийн сарын орлогын дундаж түвшинг авч үзвэл:

Сурч боловсрох эрх зөрчигдөж байна гэж үзсэн 1000000-дээш орлоготой өрхийн хүүхэд 0%, 500-999 мянган төгрөгний орлоготой 0%, 150-499 мянган төгрөгний орлоготой 0%, 50-149 мянган төгрөгний орлоготой 44.4%, 49 хүртэлх төгрөгний орлоготой 55.6%.

Эрүүл мэндээ хамгаалуулах эрх нь зөрчигдөж байна гэж үзсэн 1000000-дээш төгрөгний орлоготой айлын хүүхэд 0%, 500-999 мянга 0%, 150-499 мянган төгрөгний орлоготой 24.1%, 50-149 мянган төгрөгний орлоготой 55.2%, 49 хүртэлх төгрөгний орлоготой 20.7%,

Эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах эрх нь зөрчигдсөн гэж үзсэн 1000000-дээш төгрөгний орлоготой 0%, 500-999 мянган төгрөгний орлоготой 4.5%, 150-499 мянган төгрөг 21.2%, 50-149 мянга 54.5%, 49 хүртэлх төгрөгний орлоготой 19.7% .

Хувийн болон захидал харилцааны нууцаа хамгаалах эрх нь зөрчигдсөн: 1000000 –дээш төгрөгний орлоготой 1.7%, 500-999 мянган төгрөгний орлоготой 5.1%, 150-499 мянган төгрөгний орлоготой 20.3%, 50-149 мянга 59.3%, 49 мянга хүртэлх 13.6%

Чөлөөтэй бодож сэтгэх мэдээлэл хайх: 1000000- дээш 0%, 500-999 мянган төгрөг 0%, 150-499 мянган төгрөг 11.9%, 50-149 мянган төгрөг 61.9%, 49 хүртэлх мянган төгрөгний орлоготой 26.2%

Хүчирхийллээс ангид байх эрх зөрчигдсөн гэж хариулсан 1000000-дээш төгрөгний орлоготой өрхийн хүүхэд 0%, 500-999 мянган төгрөгний орлоготой өрхийн хүүхэд 6.3%, 150-499 мянган төгрөг 12.5%, 50-149 мянган

UIH.MN СУДАЛГААНЫ САН

төгрөгний орлоготой 71.9%, 49 хүртэлх мянган төгрөгний орлоготой 9.4% байна.

Үзэл бодол, саналаа чөлөөтэй илэрхийлэх эрх зөрчигдсөн гэж үзсэн 1000000-дээш төгрөгний орлоготой өрхийн хүүхэд 0%, 500-999 мянган төгрөгний орлоготой 0%, 150-499 мянган төгрөг 20.5%, 50-149 мянган төгрөг 63.6%, 49 хүртэлх мянган төгрөгний орлоготойөрхий хүүхэд 15.9% байна.

Эвлэлдэн нэгдэх, тодорхой байгууллагын үйл ажиллагаанд оролцох эрх зөрчигдсөн гэж үзсэн 1000000-дээш төгрөгний орлоготой 0%, 500-999 мянган төгрөгний орлоготой өрхийн хүүхэд 3.0%, 150-499 мянган төгрөгний орлоготой 18.2%, 50-149 мянган төгрөг 48.5%, 49 хүртэлх мянган төгрөгний орлоготой өрхийн хүүхэд 30.3% байна.

Бусад дээр дурьдагдаагүй эрх зөрчигдсөн гэж үзсэн 1000000-аас дээш төгрөгний орлоготой айлын хүүхэд 0%, 500-999 мянган төгрөг 0%, 150-499 мянган төгрөгний орлоготой 0%, 50-149 мянган төгрөгний орлоготой өрхийн хүүхэд 100% байна.

Эрх нь зөрчигдсөн гэж үзсэн хүүхдүүдийг амьдардаг байр сууцаар нь төрөлжүүлэн авч үзвэл:

Сурч боловсрох эрх зөрчигдөж байна гэж үзсэн хүүхдүүдийн 33.3% нь орон сууцанд амьдардаг, 11.1% нь галладаг сууцанд амьдардаг, 33.3% нь гэрт амьдардаг, 22.2% нь нийтийн байранд амьдардаг. Харин халамжийн төвд амьдардаг 0%.

Эрүүл мэндээ хамгаалуулах эрх нь зөрчигдөж байна гэж үзсэн 41.4% нь орон сууцанд амьдардаг, 31.0% нь галладаг сууцанд амьдардаг, 24.1% нь гэрт амьдардаг, 3.4%нь нийтийн байранд амьдардаг, халамжийн төвд амьдардаг 0% байна..

Эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах эрх нь зөрчигдсөн хүүхдүүдийн 48.5% нь орон сууцанд амьдардаг, 15.2% нь галладаг сууцанд 30.3%% нь гэрт амьдардаг, 0%нь нийтийн байранд амьдардаг, 4.5% нь халамжийн төвд амьдардаг.

Хувийн болон захидал харилцааны нууцаа хамгаалах эрх нь зөрчигдсөн гэж хариулсан хүүхдүүдийн 35.6% нь орон сууцанд, 37.3% нь галладаг сууцанд, 18.6% нь гэрт амьдардаг, 1.7%нь нийтийн байранд, 6.8% нь халамжийн төвд амьдардаг.

Чөлөөтэй бодож сэтгэх мэдээлэл хайх эрх нь зөрчигдсөн хүүхдүүдийн 35.7% нь орон сууцанд амьдардаг, 23.8% нь галладаг сууцанд, 19.0% нь гэрт амьдардаг, 4.8%нь нийтийн байранд, 14.3% нь халамжийн төвд амьдардаг, 2.4% нь бусад дурьдаагүй газар амьдардаг байна.

Хүчирхийллээс ангид байх эрх зөрчигдсөн гэж хариулсан хүүхдүүдийн 46.9% нь орон сууцанд амьдардаг. 31.3% нь галладаг сууцанд амьдардаг. 21.9% нь гэрт амьдардаг, 0%нь нийтийн байранд амьдардаг. 0% нь халамжийн төвд амьдардаг.

Үзэл бодол, саналаа чөлөөтэй илэрхийлэх эрх зөрчигдсөн гэж үзсэн 50.0% нь орон сууцанд амьдардаг. 25.0% нь галладаг сууцанд амьдардаг, 20.5% нь гэрт амьдардаг, 0%нь нийтийн байранд амьдардаг, 4.5% нь халамжийн төвд амьдардаг.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Эвлэлдэн нэгдэх, тодорхой байгууллагын үйл ажиллагаанд оролцох эрх нь зөрчигдсөн гэж үзсэн хүүхдүүдийн 36.4% нь орон сууцанд амьдардаг, 33.3% нь галладаг сууцанд амьдардаг, 15.2% нь гэрт амьдардаг, нийтийн байранд амьдардаг 0%, 15.2% нь халамжийн төвд амьдардаг байна.

Судалгаанаас үзэхэд хүүхдүүдийн амьдардаг байршил нь тэр болгон хүүхдийн эрх зөрчигдөхөд нөлөөлдөггүй гэдэг нь харагдаж байгаа бөгөөд хамгийн гол нь хүүдүүдэд өөрийгөө хөгжүүлэх, бусдад өөрийгөө нээж илэрхийлэх, таниулах чадварт суралцуулах хэрэгтэй болов уу гэж бодогдож байна.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Гэмт хэрэгт холбогдсон хүүхдийн талаар

Гэмт хэрэгт холбогдсон хүүхдүүдийн байдалд хийсэн судалгааг 2001,2002 оноор авч үзвэл

2001 оны байдлаар: Судалгаанд Улаанбаатар хотын Чингэлтэй, Сүхбаатар, Баянгол, Хан-УУл, Багануур гэсэн 9 дүүрэг хамрагдаж хүүхдийн байдлын талаарх статистик судалгааны дүнг ирүүлсэн байна.
Хүүхдийн байдлын судалгааг нийслэл хотын хэмжээнд нэгтгэж үзвэл:
Хотын хэмжээнд 416 хүүхэд онц хүнд нөхцөлд амьдарч байгаагийн 107 нь эмэгтэй хүүхэд байна. Эдгээр хүүхдүүдийн 159 нь ямар нэгэн тусламж, дэмжлэг байнгын тусламж тэтгэлэгт хамрагдсан бол 65 нь байнгын асрамжинд байх шаардлагатай хүүхдүүд байна.

Нийт хүүхдүүдийн 114 буюу 27,4% нь гэмт хэрэгт холбогдсон ба 107 нь сэжигтнээр татагдаж 53 хүүхэд нь эрүүгийн хариуцлага хүлээж, 11 хүүхэд нь хорих ял эдэлж байна.

27 эмэгтэй хүүхэд биеэ үнэлдэг ба тэдний 22 нь 16-17 насны, 5 нь 13–15 насны охид байна. Хорт зуршилтай 185 хүүхдийн 51 нь эмэгтэй хүүхэд байгаа нь бага тоо биш байна. Эдгээрийн 124 буюу 29,8% нь тамхи татах, 58 нь архи уух сонирхолтой гэснийг үзвэл үүнээс 50 нь буюу 27,02% нь охид байна. Мансууруулах бодис хэрэглэдэг хүүхдүүд ч байна. Нийт 7хүүхэд амиа хорлох оролдлого хийсний 4 нь эмэгтэй хүүхэд байна.

Гэмт хэрэгт холбогдсон хүүхдүүдийн нарийвчилсан судалгааг Улаанбаатар хотын анхаарал татсан дүүргүүдийн нэг болох Баянгол дүүрэгт авч үзэхэд: 2001 онд 1785 гэмт хэрэг гарсан. Гэмт хэргийн гаралт урьд оныхоос 0.7%-ийр буурч илрүүлэлт 82%-тай байна. Жишээ нь:

Баянгол дүүрэг 2000 онд:

- Насанд хүрээгүй (18 нас хүртэлх) 63 хүүхэд гэмт хэрэгт холбогджээ. Хүүхдүүд ихэвчлэн иргэдийн өмчийн хулгай болон дээрэм, танхайн гэмт хэрэгт холбогддог байна.
- Судалгаа явагдсан 2 хороодод бүлэглэж гэмт хэрэг үйлддэг хүмүүс нь өсвөр насныхны бүлгүүд байв. Тэд бусад хүүхдүүдийг дээрэлхэх, айлган сүрдүүлэх, зодох, маргалдах, биедээ хутга авч яван айлгах зэргээр бусдад халддаг байна. Энэ асуудал Баянзүрх болон бусад дүүрэгт ч бас байдаг.

Гэмт хэргийн төрлөөр, 2000-2001 оны эхний 3 сарын байдлаар авч үзвэл :

Гэмт хэргийн төрөл	2000	2001	Өсөлт бууралт	
			Тоо	Хувь
Учрал	6	12	6	100.0
Хүн амь	-	1	-	-
Хүчин	2	1	-1	-50.0
Дээрэм	13	21	8	61.5
Танхай	15	21	6	40.0

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Иргэний эрх чөлөө	10	8	-2	-20.0
Өмчийн хулгай	69	71	2	2.9
Иргэний өмчийн хулгай	69	68	-1	-1.4
Малын	-	-	-	-
Булаалт	10	5	-5	-50.0
Залилан	11	9	-2	-18.2
Бусад	27	29	2	7.4
Эзэнгүй	50	50		

Гэмт хэргийн төрөлд хулгайн гэмт хэрэг зонхилж байгаа ба 18 хүртэлх насны хүүхэд оролцсон 63 гэмт хэрэг гарсны 42 нь хулгайн гэмт хэрэг байна. Хүүхдүүд иргэдийн өмчийн хулгай (42), дээрэм (7), танхайн (6), хүчин (5) г.м хэрэг үйлджээ. Судалгаа явуулсан хороодод өсвөр насны олон хүүхдүүд бүлэглэж хэрэг үйлддэг байна.

Насанд хүрээгүй хүүхдээс үйлдсэн, оролцсон гэмт хэргийн судалгаа

ЭХ-ийн зүйл / Он	Хүн амь		Хүчин		Хулгай		Булаалт		Дээрэм		Залилан		Танхай		иэчэмэх		Бусад		Нийт	
	Хэрэг	Холбогдогч	Хэрэг	Холбогдогч	Хэрэг	Холбогдогч	Хэрэг	Холбогдогч	Хэрэг	Холбогдогч	Хэрэг	Холбогдогч	Хэрэг	Холбогдогч	Хэрэг	Холбогдогч	Хэрэг	Холбогдогч	Хэрэг	Холбогдогч
2000			6	12	40	45	1	2	3	6	1	1	20	68	5	7	1	1	68	94
2001	1	1	2	6	11	61	3	7	2	4	1	1	3	13	1	5			24	99

Судалгаа гаргасан: Хүүхдийн ахлах байцаагч С.Энхтуяа

Засгийн газрын дэргэдэх " Хүүхдийн болон түүний эсрэг гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх үндэсний хөтөлбөр"-ийн хүрээнд 2002 онд хийсэн ажлын тайланг авч үзвэл:

Монгол улсын Засгийн газрын 229 дүгээр тогтоолоор батлагдсан "Хүүхдийн болон түүний эсрэг гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх үндэсний хөтөлбөр"-ийг хэрэгжүүлэх ажлын 2-р шат буюу 2002 онд хүүхдийн болон түүний эсрэг гэмт хэргийн нөхцөл шалтгааныг судалсан дүн шинжилгээнд үндэслэн түүнийг бууруулах, ялангуяа хүүхдээс зонхилон үйлдэж буй хулгай, танхайн гэмт хэргийг багасгах, Монгол улсад Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах зөвлөлийн хуралдааны 02 тоот тэмдэглэлд заагдсан тодорхой ажлыг хэрэгжүүлэх зорилт тавин ажилласан байна.

Үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд доорхи ажлуудыг хийсэн байна.

Нэг. Зохион байгуулалтын талаар

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

1. Засгийн газрын дэргэдэх “Хүүхдийн болон түүний эсрэг гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх үндэсний хөтөлбөр”-ийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулж, хяналт тавих зөвлөлийн хурал 2 удаа хуралдаж:

    - Үндэсний хөтөлбөр хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд 2001 онд хийсэн ажлын тайлан , 2002 оны ажлын төлөвлөгөө
    - Хөтөлбөрийн хүрээнд 2002 оны эхний 10 сард хийсэн ажлын тайлан, зөвлөлийн гишүүдээс 2003 онд хийх ажил зэрэг асуудлуудыг хэлэлцэж шийдвэр гаргалаа.

2. “Хүүхдийн болон түүний эсрэг гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх үндэсний хөтөлбөр”-ийг хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд 2000- 2002 онд хийсэн ажлаар Монгол улсад Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах зөвлөлийн хуралдааннд мэдээлэл бэлтгэн танилцуулж, тус хуралдаанаас хөтөлбөрийн хүрээнд цаашид зохиох ажлын 02 тоот тэмдэглэл гаргасан.
3. Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны Мэдээлэл, хяналт шинжилгээ, үнэлгээний газар үндэсний хөтөлбөрийн 2000-2002 оны болон 2002 оны хэрэгжилтэнд 2 удаа үнэлгээ өгсөн.
4. “Хүүхдийн болон түүний эсрэг гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх үндэсний хөтөлбөр”-ийн хэрэгжилтийг Ховд, Увс, Баян-Өлгий, Дархан-Уул, Орхон, Сэлэнгэ, Хэнтий, Булган, Төв, Дорноговь аймгуудын салбар зөвлөийн ажилтай танилцсан байна.

Нийслэлийн хэмжээнд зохиосон ажлын талаар:

Нийслэлийн ерөнхий боловсролын 115 сургуулийн дунд “Гэмт хэрэг зөрчилгүй хамт олон” шалгаруулах уралдааны болзол зарлан дүгнэж, Нийслэлийн 10 жилийн 37-р дунд сургууль шалгарлаа.

“Дэлхийн зөн-Монгол” олон улсын байгууллагын санхүүгийн дэмжлэгтэйгээр Нийслэлийн Сонгинохайрхан, Баянзүрх дүүргүүдийн Цагдаагийн хэлтсүүдэд “Хүчирхийлэлд өртсөн хүүхдүүдээс мэдүүлэг авах” өрөөг тохижуулан тусгай техник хэрэгслээр төхөөрөмжлөн ашиглалтанд оруулсан.

Нийслэлийн боловсролын газар, Хүүхдийн төлөө үндэсний хороотой хамтран Нийслэлийн ерөнхий боловсролын сургуулийн багш сурагчдын хууль эрх зүйн мэдлэгийг дээшлүүлэх, насанд хүрээгүй хүмүүсийн гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор “Өсвөрийн зохицуулагч”, “Замын хөдөлгөөний цагаан толгой” , “Өсвөрийн цагдаа”, “Хүүхэд хууль-2003” тэмцээнүүдийг тус тус амжилттай зохион байгуулан дүгнэлээ.

Сурагчдад хууль зүйн зөвлөгөө өгөх, гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх зорилго бүхий хууль эрх зүйн кабинетуудыг нийслэлийн 54 сургууль дээр байгуулж, хүүхдийн өөрсдийн үүсгэл санаачлагаар ерөнхий боловсролын сургууль дээр 35 “Өсвөрийн цагдаагийн бүлэг” ажиллуулж байна.

UIH.MN

Мансуурлын эсрэг үндэсний төв төрийн бус байгууллагатай хамтран Нийслэлийн Баянзүрх, Баянгол, Сүхбаатар, Хан-Уул Сонгино-Хайрхан, Чингэлтэй дүүргүүдийн ерөнхий боловсролын сургуулийн ахлах ангийн сурагчдын дунд хар тамхи, мансууруулах бодис, сэтгэцэд нөлөөлөх эм бодисын хор холбогдол, энэ талаарх хүүхэд өсвөр үеийхний ойлголт хандлагыг тодорхойлох социологийн төвийн судалгааг эхлүүлсэн. Үргэлжлэл / **хавсралт /**

Сонгинохайрхан дүүргийн хэмжээнд хийсэн ажлын талаар:

2001 он	2002 он
2002.03.12-ны өдөр Дүүргийн ИТХТ-н 29 тоот тогтоолоор дэд зөвлөл	2002.04.10-ны өдөр 23 тоот тогтоолоор дэд зөвлөл шинэчлэгдэн байгуулагдсан.
1 сая төгрөг төсөвлөсөн.	Дүүргийн төсөвт 1.5 сая төгрөг төсөвлөгдсөн.
"Эцэг эх, хүүхэд, багш" нэгдсэн арга хэмжээнд 155.0 төгрөг зарцуулсан.	2002.04.12-ны өдрийн А/64 тоот захирамжаар "Архи тамхины хорыг жигшье" гар зургийн уралдаанд 180.0, А/67 тоот захирамжаар "Өсвөрийн цагдаагийн бүлэг" шалгаруулах тэмцээнд 64700 төгрөг зарцуулсан.
Хөтөлбөрийн дагуу хийсэн ажлын тайлангаа ГХУСЗЗ-ийн хуралд тайлагнадаг.	Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхээр жил, улирлын төлөвлөгөө гарган, үр дүнг зохицуулах зөвлөлийн хуралд тайлагнадаг.
	ЕБС-иуд дээр хөтөлбөрийг сурталчилан, зохиосон ажлын талаар мэдээлэл хийж ажилласан.
Монголын Залуучуудын холбоотой хамтран "Эврика" ээлжит бага хурлыг 2001 оны 4-р сард зохион байгуулсан.	2002.04.17-19-нд Залуучуудын соёлын төв дээр багш, оюутнуудын "Эврика" бага хурлыг хийсэн.
Ажлын удирдамжаар улирал тутам шалгаруулж 2001 онд 10-р хорооны салбар зөвлөл шалгарсан.	2002 онд 4-р хорооны салбар зөвлөл шалгарав.
105-р сургууль дээр "Хууль бидний амьдрал" тэмцээнийг зохион явуулж UBS телевизийн "Сониучхан" нэвтрүүлэгт бичлэг хийлгэсэн.	2002.05 сард ЕБС-иудын дунд "Архи тамхины хорыг жигшье" гар зургийн уралдааныг 1-4, 5-7, 8-10-р ангиудын дунд 3 үе шаттайгаар зохион шалгаруулж, бүтээлээр үзэсгэлэн гаргаж, телевизээр сурталчилав.
"Хүүхэд хууль 2001" тэмцээнийг дүүргийн ЕБС-иудын дунд зохион явуулсан.	Их дээд сургуулиудын дунд мөн сэдвээр зохион бичлэгийн уралдаан зарлаж дүгнэв.
Дүүргийн ЕБС-иудын дунд "Гэмт хэрэг зөрчилгүй хамт олон" болох болзолт уралдааныг зарлаж уг уралдаанд 105-р сургууль 1-р байранд шалгарсан.	
"Тэнэмэл" нэгдсэн арга хэмжээг 2 удаа зохион байгуулж 23 хүүхдийг цуглуулан судалгаанд авч, хүүхдийн хаяг тогтоох төвд хүргүүлэв.	"Хараа хяналт","Вакцин" арга хэмжээгээр СХД-ийн нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд хараа хяналтгүй, хог түүж явдаг 32 хүүхдийг цуглуулж зохих арга хэмжээг авав.

Улаанбаатар хотын хэмжээнд 2001 онд насанд хүрээгүй хүмүүсээс үйлдсэн гэмт хэрэг

Д/д	Дүүрэг	2000 он		2001 он		2002 он	
		Хэрэг	Холбогдогч	Хэрэг	Холбогдогч	Хэрэг	Холбогдогч
1	Хан-Уул	29	70	58	111		
2	Баянзүрх	108	108	111	169		
3	Баянгол	38	87	65	164		
4	Сонгинохайрхан	70	94	22	99		
5	Сүхбаатар	94	134	73	152		
6	Чингэлтэй	67	120	60	98		
7	Налайх	9	20	18	29		
8	Багануур	18	24	20	26		
9	Багахангай				1		
10	Нисэх	1	2		1		
	Улаанбаатар	434	659	327	850		

Улсын хэмжээнд насанд хүрээгүй хүмүүсээс 1147 гэмт хэрэгт 1678 хүүхэд холбогдсон нь урьд оны мөн энэ үетэй харьцуулахад хэрэг 103-аар буюу 9 хувиар холбогдогч 212-оор буюу 12.7 хувиар өссөн.

Нийслэлийн дүүргүүдэд " Хүүхдийн болон түүний эсрэг гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх үндэсний хөтөлбөр"-ийг хэрэгжүүлэх ажил сайн зохион байгуулагдсаны үр дүнд 427 гэмт хэрэгт 849 хүүхэд холбогдсон нь хэрэг 6-аар буюу 1.4 хувиар буурсан байна гэж ГХУС хэлтэс дүгнэн үзсэн байна.

Гэмт хэрэг буурч байгаа эсэх, хүүхдүүд ямар шалтгаанаар хорих ял эдэлж буй талаар ШШБЕГ-ын харъяа насанд хүрээгүй хүүхдийн хорих 411-р ангийн ахуй дэглэмийн байцаагч Х.Бадамцэцэгтэй ярилцаж үзэхэд :

Хориход 14-18 насны хүүхэд байдаг. 1-15 жилийн ялтай. Манайд 18 нас хүртлээ байдаг. Одоогоор 125 хүүхдүүд хоригдож байгаа.Хан-Уул дүүрги йн 110-р сургууль гэж байдаг. 1-8-р ангийн боловсрол олгож байна. Мөн мэргэжлийн сургалт / хивс, мужаан, савхи, жижиг урлал, ногоо/ гэх мэт.

"Гэрэлт-Ирээдүй" төв
70-80% хулгайн гэмт хэрэг хийсэн байдаг. Хүүхдүүд энэ оны 9-р сараас хойш ирсэн хүүхдүүд хүнд хэрэгт холбогдож ирэх нь их болсон. Сүүлийн үед хүүхдүүд санаатай, зохион байгуулалттайгаар, бүлгээр гэмт хэрэг хийх нь их болж байна. Сүүлийн 3 жилд 200 гаруй хүүхдийг сулласан. Үүнээс 5-6 хүүхэд дахин гэмт хэрэг үйлдэж ирсэн. Бусад нь ирээгүй. Хүүхдүүд гэмт хэрэг хийх болсон шалтгаан нь гэр бүлийн хүчирхийлэл, гэр бүл салалт, архидалт, нийгмийн ядуурлаас ихэвчлэн үүдсэн байдаг.

40 хүүхдэд 1ахуй дэглэмийн байцаагч байх ёстой. Одоо 120 хүүхдэд 1 байцаагч, хянагч 1 ээлжинд 3, ээлжийн дарга, өдрийн эргүүлд 1 хүн ажилладаг.Хорихын дарга хурандаа Цээсэд, дэд дарга Тэрбиш, 1 эмч, 1 сувилагчтай ажилладаг.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

НИЙСЛЭЛИЙН НУТАГ ДЭВСГЭР ДЭЭР ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА ЯВУУЛЖ БАЙГАА ХАЛАМЖИЙН ТӨВҮҮДЭД АМЬДАРЧ БАЙГАА ХАРАА ХЯНАЛТГҮЙ ХҮҮХДҮҮДИЙН СУДАЛГАА

Хүүхдийн төлөө Үндэсний газрын 2002 оны бүртгэлээр мэдээллийн сүлжээнд нийслэлийн нутаг дэвсгэр дээр байрлаж байгаа 27 халамжийн төвийн нийт 804 хүүхэд бүртгэгдсэнээс нийт хүүхдийн 439 нь эрэгтэй, 365 нь эмэгтэй хүүхэд байна. Насны байдлаар авч үзвэл 0-3 насны хүүхэд 89, 4-7 насны хүүхэд 100, 8-10 насны хүүхэд 97, 11-13 насны хүүхэд 159, 14-16 насны хүүхэд 215, 17-18 насны хүүхэд 90, 19-өөс дээш насны хүүхэд 54 байна. Насны байдлаас харахд 11-16 насны буюу өсвөр үеийнхэн ихэнхи хувийг эзэлж байна.

Нийт хүүхэдийн 171 нь тодорхой хаяггүй, 467 нь Улаанбаатар хотын харъяат, үлдсэн нь бусад хөдөө орон нутаг, аймгаас ирсэн хүүхдүүд байна. Жишээлбэл Сэлэнгэ аймгаас 34, Төв аймгаас 23, Дархан хотоос 34, Дорнод аймгаас 19 хүүхэд тус тус байна.

2002 оны 11-р сарын байдлаар гудамжинд тэнүүчлэн амьдарч байгаа хүүхдийн тоо өмнөх онуудтай харьцуулахад эрс цөөрсөн байна. Энэ нь тэдгээр хүүхдүүдийг байрлуулах халамж, асрамжийн төвүүд хангалттай олон болж, тэднийг байрлуулах, нийгмийн үйлчилгээ үзүүлэх, сургуульд хамруулах үйл ажиллагааг явуулж байгаатай холбоотой юм. Гэхдээ эдгээр хүүхдүүд халамжийн төвөөсөө оргох, гэрт нь буцаахаар буцаж тэнэх үзэгдэл тасрахгүй байсаар байна.

Дээрх бүртгэлд орсон 804 хүүхдийг байрлуулан нийгмийн, боловсролын, эрүүл мэндийн үйлчилгээ үзүүлдэг халамж, асрамжийн байгууллагуудын тухай товч дурдвал:

1. Хөдөлмөр хүмүүжил сургалтын төв. Нийслэлийн төсвөөс санхүүжилттэй уг төв нь Баянзүрх дүүргийн 8-р хорооны нутаг дэвсгэр дээр байрладаг. 250 хүүхэд хүлээн авах хүчин чадалтай. Одоогоор 100-120 хүүхэд тогтмол байрладаг. Сард нэг хүүхдэд ногдох зардлын хэмжээ 425. Мян төг. (утас 458359)
2. Нялхсын клиниксувилал. Улсын төсвөөс санхүүжилттэй уг төв нь эцэг, эх асран хамгаалагчгүй, хаягдсан хүүхдүүдийг авч асаргаа, сувилагаа үзүүлэх зорилготой. Баянгол дүүргийн 19-р хорооны нутаг дэвсгэр дээр байрладаг. Нийт 100 хүүхдийг хүлээн авах хүчин чадалтай боловч одоогийн байдлаар 113 хүүхэдтэй байна. (утас: 360735, 360548, 360724)
3. Хүүхдийн хаяг тогтоох, шалган хуваарилах тасаг. Уг тасаг нь хараа хяналтгүй гадуур тэнүүчилж байгаа, хаягдсан хүүхдийг түр саатуулах, гэр бүлд нь буцаах буюу халамжийн газар хүлээлгэн өгөх зорилготой. Өдөрт 50 хүүхдэд үйлчлэх хүчин чадалтай. Улсын төсвөөс санхүүждэг. Нэг хүүхдэд өдөрт 950 төгрөгийн зардал ногддог. Хан-Уул дүүргийн 11-р хорооны нутаг дэвсгэр дээр байрладаг. Одоогийн байдлаар 43 хүүхэд байна.
4. Дэлхийн Зөн ОУБ-ын Гэрэлт-Өргөө 1, 3, 5, 9-р төвүүд: 1-р төв нь Баянзүрх дүүргийн 1-р хороо, 24-р байрны 31 тоотод байрладаг. 10-15 хүүхэд байлгах хүчин чадалтай. Одоогийн байлаар 13 хүүхэд байгаа. (утас: 460778). 3-р төв нь Баянгол дүүргийн 17-р хороо, 41-р байранд байрладаг. 15-20 хүүхэд байлгах хүчин чадалтай, одоогийн байдлаар 19 хүүхэд байгаа. (утас: 367603). 5-р төв нь Баянзүрх дүүргийн 3-р хороо 11-б байрны 29 тоотод байдаг. Одоогийн байдлаар 9 эрэгтэй хүүхэд байгаа. (утас: 458621). 9-р төв нь Баянзүрх дүүргийн 1-р хороо, Дарь-Эхэд байрладаг. Одоогийн

UFE.MN СУДАЛГААНЫ САН

байдлаар 8 эрэгтэй хүүхэд байна. (утас: 95151148). Эдгээр төвүүдэд амьдарч байгаа хүүхдэд өдөрт ногдох зардал нь (хувцсыг оруулахгүйгээр) 1000 төгрөг болдог.

Мөн Дэлхийн-Зөн ОУБ нь өдрийн цагаар үйлчилгээ үзүүлдэг төвүүдийг байгуулан ажиллаж байна. 1-р өдөр өнжүүлэх төв нь өөрсдийн Гэрэлт-Өргөө төвүүдэд амьдарч байгаад гэртээ буцсан хүүхдүүдэд үйлчилгээ үзүүлэх зорилготой. Баянзүрх дүүргийн 1-р хороо, 27-р байрны 4-р орцны подвальд байрладаг. Өдөрт 20-30 хүүхдэд тогтмол үйлчилгээ үзүүлдэг байна. (утас:450911). 2-р өдөр өнжүүлэх төв нь нээлттэй үйлчилгээ үзүүлэх зорилготой. Энэ төв нь Сүхбаатар төвийн 5-р хорооны 9-р байрны 2-р орцонд байрладаг. Өдөрт 17-20 хүүхдэд тогтмол үйлчилгээ үзүүлдэг байна.

5. Английн Хүүхдийг Ивээх сангийн Улаан сарнай, Рик, Эгч дүүс, Отгон, Андууд хот айлууд:
   Улаан сарнай хот айл нь Сонгинохайрхан дүүргийн 9-р хорооны Баруунбаян уулын 3-18-д байрладаг. Одоогийн байдлаар 4-19 насны 14 эмэгтэй, 9 эрэгтэй хүүхэд амьдарч байна. (утас: 91182573). Эгч дүүс хот айл нь Сонгинохайрхан дүүргийн 10-р хороо, Баянхошууны хөтөлийн 105-р сургуулийн ойролцоо байрладаг. Одоогийн байдлаар 5-18 насны 12 эмэгтэй, 10 эрэгтэй нийт 22 хүүхэд тус төвд байрлаж байна. Отгон хот айл нь Баянзүрх дүүргийн 16-р хороо, 3-6-д байрлаж байнаа бөгөөд одоогийн байдлаар 10-18 насны 10 эмэгтэй, 11 эрэгтэй нийт 21 хүүхэд тус төвд байрлаж байна. Андууд хот айл нь Чингэлтэй дүүргийн 16-р хороо, Соготын 67-640-д байрлаж байгаа бөгөөд одоогоор тус төвд

   Эдгээр төвүүдэд сард нэг хүүхдэд 40.000 төгрөгийн санхүүжилт ноогддог.
6. Бадамлянхуа төв. Хан-Уул дүүргийн 4-р хороо, Яармаг арцадын 8-р гудамжинд байрладаг. 100 хүүхдийн багтаамжтай, одоогийн байдлаар 0-20 насны 95 хүүхэд амьдарч байгаагийн 25 нь эрэгтэй, 70 эмэгтэй хүүхэд байна. Хувь хүн, буяны байгууллага, пүүс компаниас санхүүждэг. (утас: 379471)
7. Оюунтүлхүүр сангийн Тэмүүлэл төв: Сүхбаатар дүүргийн 16-р хорооны Бэлхийн 12-ын 291 тоотод байрладаг. Одоогийн байдлаар 9-21 насны 7 эрэгтэй, 7 эмэгтэй 14 хүүхэд амьдарч байгаа. Нэг хүүхдэд өдөрт 500-600 төгрөгийн хоол хүнсний бүтээгдэхүүн ногддог.
8. Кристина Ноблийн сангийн Нарны хотхон төв: Сонгинохайрхан дүүргийн Баянхошууны морин тойруулгын 7-р хорооны задгайд байрладаг. Одоогийн байдлаар 0-15 насны 17 эмэгтэй, 17 эрэгтэй нийт 34 хүүхэд, 5 гэр-ээж амьдарч байна. Нэг хүүхэдэд өдөрт 800 төгрөгийн зардал ноогддог. (утас: 327445, 325945)
9. Алс Дорнодын элч 1, 2 төвүүд нь АНУ-ын иргэн Жон Найтын тусламжтайгаар байгуулагдсан.
10. Японы энх тайвны салхи байгууллагын Нарны хүүхдүүд, Азийн дэлбээ халамжийн төвүүд. Чингэлтэй дүүргийн 16-р хорооны Соготын 44-495, 3-34 тоотод тус тус байрладаг. Одоогийн байдлаар 6-18 насны 10 эмэгтэй, 21 эрэгтэй нийт 31 хүүхэд байрлаж байгаа. Нэг хүүхдэд 7 хоногт 3500 төгрөгийн зардал гардаг. (утас: 315140, 315141, 95156698)

UIH.MN СУДАЛГААНЫ САН

11. Ватиканы төлөөлөгчийн газрын санхүүжилттэй Вербист халамжийн төв. Баянгол дүүргийн 4-р хорооны нутаг дэвсгэрт байрладаг. 150 хүүхэд байлгах хүчин чадалтай. Одоогийн байдлаар 2-20 насны 57 эрэгтэй, 63 эмэгтэй нийт 120 хүүхэд амьдарч байна. Нэг хүүхдэд өдөрт 3300 төгрөгийн санхүүжилт ногддог.
12. Дани-Монголын хамтарсан нийгэмлэг Дамост төвийн харъяан дор үйл ажиллагаагаа явуулдаг Хад төв. Баянзүрх дүүргийн Дарь-эхийн 7-р гудамжны 149 тоотод байрладаг. Одоогийн байдлаар 12-15 насны 4 эрэгтэй, 4 эмэгтэй нийт 8 хүүхэд байна. (утас: 99268096)
13. Анадо Марго халамжийн төв. Бадамлянхуа халамжийн төвийн салбар. Сонгинохайрхан дүүргийн нутаг дэвсгэрт байрладаг. Одоогийн байдлаар 12 хүүхэд амьдарч байгаа.

ХҮҮХДИЙН ТӨЛӨӨ ҮНДЭСНИЙ ГАЗАР

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

НАСНЫ БАЙДЛААР Аймгаар

Аймаг, хот	Нийт	Эр	Эм	0-3 насны	4-7 насны	8-10 насны	11-13 насны	14-16 насны	17-18 насны	19-с дээш
Тодорхойгүй	171	85	86	14	24	30	39	37	15	12
Архангай	3	1	2	0	0	0	0	1	1	1
Баянхонгор	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0
Говь-Алтай	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0
Булган	2	2	0	0	0	0	1	0	0	1
Дорноговь	9	5	4	0	0	0	1	5	3	0
Дорнод	19	11	8	1	0	1	5	4	5	3
Дундговь	7	2	5	0	1	2	1	2	1	0
Завхан	3	3	0	0	0	1	1	0	0	1
Өвөрхангай	5	2	3	0	0	0	1	4	0	0
Сэлэнгэ	34	22	12	1	1	1	10	15	4	2
Тов	23	11	12	0	1	1	6	9	4	2
Увс	2	0	2	0	0	1	0	1	0	0
Ховсгол	2	1	1	1	0	0	0	1	0	0
Хэнтий	7	2	5	0	0	2	2	1	1	1
Дархан	34	23	11	2	1	1	11	8	6	5
Улаанбаатар	467	258	209	69	72	57	77	119	48	25
Орхон	10	8	2	0	0	0	1	6	2	1
Эрдэнэт	4	2	2	1	0	0	2	1	0	0
НИЙТ ДҮН	804	439	365	89	100	97	159	215	90	54

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

БОЛОВСРОЛЫН БАЙДЛААР

Аймаг, хот	Нийт	Эр	Эм	Сургуульд сурдаг	Бичиг vсэг гадарладаг	Бага боловсролтой	Суурь боловсролтой	Бичиг vсэггүй	Сургууль завсардсан	Сургуулийн өмнөх
Архангай	3	1	2	1	0	1	0	0	1	0
Баянхонгор	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0
Булган	2	2	0	1	0	1	0	0	0	0
Говь-Алтай	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0
Дархан	34	23	11	12	5	7	0	2	7	1
Дорноговь	9	5	4	5	2	0	0	0	2	0
Дорнод	19	11	8	9	2	3	0	1	4	0
Дундговь	7	2	5	4	0	0	0	1	1	1
Завхан	3	3	0	0	0	1	0	1	1	0
Орхон	10	8	2	7	2	1	0	0	0	0
Өвөрхангай	5	2	3	3	0	0	0	1	1	0
Сэлэнгэ	34	22	12	15	4	4	0	6	5	0
Тов	23	11	12	9	1	3	1	3	5	1
Тодорхойгүй	171	85	86	55	18	12	5	29	22	30
Увс	2	0	2	0	1	0	0	1	0	0
Улаанбаатар	467	258	209	139	28	28	12	61	72	127
Ховсгол	2	1	1	1	0	0	0	0	0	1
Хэнтий	7	2	5	4	1	0	0	1	1	0
Эрдэнэт	4	2	2	2	0	0	0	0	1	1
НИЙТ ДVН	804	439	365	268	64	61	18	108	123	162

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

ЭРVVЛ МЭНДИЙН БАЙДЛААР

Дvvргvvд	Нийт	Эр	Эм	Тураалтай	Бусад	Арьсны овчтэй	Онгоний овчтэй	Тахир дутуу	Халдварт овчтэй	Оюуны овчтэй	Хамуутай	Эрvvл	Суурь овчтэй
Багануур	5	2	3	0	2	0	0	0	0	1	0	2	0
Багахангай	18	9	9	2	4	1	0	0	0	1	0	10	0
Баянгол	102	63	39	36	37	1	0	3	1	2	0	22	0
Баянзvрх	126	73	53	8	24	0	1	2	0	1	0	90	0
Бусад газар	8	6	2	0	2	0	0	0	0	0	0	6	0
Гачуурт	25	19	6	1	5	1	0	0	0	0	0	18	0
Налайх	13	6	7	0	8	0	0	0	0	1	0	4	0
Нисэх	11	4	7	0	1	1	0	0	0	0	0	9	0
Партизан	7	3	4	0	1	0	0	0	0	0	0	6	0
Сvхбаатар	34	18	16	2	18	2	0	0	0	1	0	8	3
Сонгинохайрхан	75	39	36	4	28	0	0	0	1	1	0	41	0
Төмөр зам	4	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0
Туул	7	4	3	1	2	0	0	0	0	1	0	3	0
Хан-Уул	43	19	24	4	16	0	0	0	0	1	1	20	1
Чингэлтэй	66	35	31	3	21	0	0	1	0	2	0	39	0
НИЙТ ДVН	544	302	242	61	169	6	1	6	2	12	1	282	4

Жич: Бусад гэсэн хариултыг хүүхдүүд хариулаагүй тохиолдолд, мөн өөр ямар нэгэн өвчтэй тохиолдолд сонгосон.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

ГЭРЭЭС ДАЙЖИХ БОЛСОН ШАЛТГААН

Аймаг, хот	Нийт	Эр	Эм	Бусад	Гэр бүлийн зөрчил	Амьдрал ядуу	Бусдын нөлөөнд автсан	Шоовдор логдсон	Хаягдсан	Ороо тэнэх дуртай	Орон гэргүй
Архангай	3	1	2	0	1	1	0	1	0	0	0
Баянхонгор	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Булган	2	2	0	1	0	1	0	0	0	0	0
Говь-Алтай	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Дархан	34	23	11	3	1	13	4	3	1	6	3
Дорноговь	9	5	4	0	0	0	1	3	3	0	2
Дорнод	19	11	8	2	5	3	0	0	0	4	5
Дундговь	7	2	5	1	1	4	0	0	0	0	1
Завхан	3	3	0	0	0	1	0	0	1	0	1
Орхон	10	8	2	2	2	2	2	0	1	0	1
Өвөрхангай	5	2	3	0	1	1	0	1	1	0	1
Сэлэнгэ	34	22	12	0	3	18	2	5	1	4	1
Тов	23	11	12	0	2	14	1	2	0	3	1
Тодорхойгүй	171	85	86	17	13	73	3	11	16	8	30
Увс	2	0	2	0	0	1	0	0	0	0	1
Улаанбаатар	467	258	209	29	33	182	12	32	103	27	49
Ховсгол	2	1	1	0	1	0	0	0	1	0	0
Хэнтий	7	2	5	0	0	6	1	0	0	0	0
Эрдэнэт	4	2	2	1	0	0	0	0	0	1	2
НИЙТ ДҮН	804	439	365	56	63	320	26	58	128	54	99

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

ХИЙДЭГ АЖИЛ

Аймаг, хот	Нийт	Хийдэг ажил								Одрийн дундаж орлого					
		Бусад	Холсний ажил хийдэг	Хоёрдагч түүхий эд цуглуулдаг	Гуйлга гуйдаг	Хог ухдаг	Оглог тусламжаар	Авьяас сонирхол	Үгүй	Бусад	100-аас доош	100-500	500-1000	1000-аас дээш	Байхгүй
Архангай	3	2	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	1
Баянхонгор	1	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Булган	2	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	0	0	0	1
Говь-Алтай	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Дархан	34	17	5	3	1	0	0	5	3	15	2	3	5	5	4
Дорноговь	9	2	2	0	0	0	1	1	3	3	0	0	1	1	4
Дорнод	19	7	1	0	0	1	3	3	4	6	2	1	0	3	7
Дундговь	7	4	0	0	0	0	0	0	3	4	0	0	0	0	3
Завхан	3	0	0	1	0	0	0	1	1	1	0	1	0	0	1
Орхон	10	2	1	0	0	0	1	3	3	2	1	2	0	0	5
Өвөрхангай	5	0	1	0	0	0	0	1	3	0	0	0	1	1	3
Сэлэнгэ	34	3	8	6	2	0	1	6	8	9	1	5	3	8	8
Тов	23	14	0	2	1	1	0	2	3	15	1	2	2	0	3
Тодорхойгүй	171	77	8	15	6	2	17	15	31	85	14	19	4	8	41
Увс	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0
Улаанбаатар	467	148	29	26	12	6	22	44	180	168	28	33	20	42	176
Ховсгол	2	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2
Хэнтий	7	5	1	0	0	0	0	0	1	4	1	0	0	1	1
Эрдэнэт	4	2	0	0	0	0	0	0	2	2	0	0	0	1	1
НИЙТ ДҮН	804	284	57	53	23	10	45	81	251	317	52	66	36	71	262

Жич: Авъяас сонирхол гэсэн хэсэгт хүүхдүүд өөрсдийнхөө дуртай , сонирхдог зүйлээ бичсэн тул хийдэг ажилд хамаарахгүй болно.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

МУУ ЗУРШИЛ

Аймаг, хот	Нийт	Эр	Эм	Vгvй	Тамхи	Согтууруулах ундаа	Мансууруулах бодис
Архангай	3	1	2	2	1	0	0
Баянхонгор	1	1	0	1	0	0	0
Булган	2	2	0	2	0	0	0
Говь-Алтай	1	0	1	1	0	0	0
Дархан	34	23	11	19	13	1	1
Дорноговь	9	5	4	6	3	0	0
Дорнод	19	11	8	14	5	0	0
Дундговь	7	2	5	7	0	0	0
Завхан	3	3	0	2	1	0	0
Орхон	10	8	2	7	3	0	0
Өвөрхангай	5	2	3	4	1	0	0
Сэлэнгэ	34	22	12	20	13	1	0
Тов	23	11	12	20	3	0	0
Тодорхойгүй	171	85	86	147	23	1	0
Увс	2	0	2	2	0	0	0
Улаанбаатар	467	258	209	383	82	1	1
Ховсгол	2	1	1	2	0	0	0
Хэнтий	7	2	5	6	1	0	0
Эрдэнэт	4	2	2	4	0	0	0
НИЙТ ДVН	804	439	365	649	149	4	2

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

ХЭРЭГ ЗОРЧИЛД ХОЛБОГДСОН ЭСЭХ

Аймаг, хот	Нийт	Эр	Эм	Бусад	Биеэ үнэлдэг	Хулгай хийдэг	Танхайрдаг	Үгүй
Архангай	3	1	2	1	0	1	0	1
Баянхонгор	1	1	0	1	0	0	0	0
Булган	2	2	0	1	0	0	0	1
Говь-Алтай	1	0	1	0	0	0	0	1
Дархан	34	23	11	18	0	5	2	9
Дорноговь	9	5	4	4	0	0	0	5
Дорнод	19	11	8	4	0	5	1	9
Дундговь	7	2	5	4	0	0	0	3
Завхан	3	3	0	2	0	0	0	1
Орхон	10	8	2	2	0	2	0	6
Өвөрхангай	5	2	3	0	0	1	0	4
Сэлэнгэ	34	22	12	14	0	7	0	13
Төв	23	11	12	16	0	1	1	5
Тодорхойгүй	171	85	86	92	0	12	4	63
Увс	2	0	2	2	0	0	0	0
Улаанбаатар	467	258	209	190	0	23	3	251
Хөвсгөл	2	1	1	0	0	0	0	2
Хэнтий	7	2	5	5	0	0	0	2
Эрдэнэт	4	2	2	2	0	0	0	2
НИЙТ ДҮН	804	439	365	358	0	57	11	378

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

УРЬД НЬ ХАЛАМЖИЙН ТӨВҮҮДЭД БАЙСАН ЭСЭХ, ТҮҮНИЙГ ШИЙДВЭРЛЭСЭН ВАЙДАЛ

Аймаг, хот	Нийт	Шийдвэрлэсэн байдал				Халамжийн төвд байсан тухай																			
		Бусад	Гэртээ харьсан	Таалагдаагүй	Оор товд шилжсэн	ХХСТов	Дэлхийн зон	АХИС	Вербист-Ватикан	Тэмvvлэл	Бадамлянхуа	НКС	Нарны хотхон-КНС	Японы Энх Тайвны Салхи	Алс дорнодын элч	Хад2 - ДАМОСТ	Тэмvvжин Андын Номын Оргоо	ХТШХТ	Итгэл	Хvvхэд хамгаалал	ХАХТ	Дарханы Энэрэл	ХЭ?Т	Байхг?й	Ананда Марго
Архангай	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Булган	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Дархан	12	7	2	1	0	1	0	1	1	0	0	0	4	1	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0
Дорноговь	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Дорнод	8	0	1	0	1	2	0	2	0	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Дундговь	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Завхан	2	1	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Орхон	5	3	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0
Өвөрхангай	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Сэлэнгэ	6	6	0	0	0	1	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Тов	11	5	0	0	2	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0
Тодорхойгүй	73	44	4	3	3	3	5	7	14	10	0	1	1	0	0	0	0	2	21	0	0	0	0	0	0
Улаанбаатар	173	64	17	7	49	10	8	11	11	9	2	18	13	1	0	4	0	2	31	2	1	0	1	0	0
Ховсгол	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Хэнтий	4	2	0	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Эрдэнэт	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
НИЙТ ДVН	301	136	25	12	59	19	14	25	31	22	3	20	19	2	0	5	0	7	62	2	3	0	1	0	0

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

ГЭР БҮЛИЙН БА ОРХИЙН АМЖИРГААНЫ БАЙДАЛ

Аймаг, хот	Нийт	Дундаж ам бүл	Амжиргааны байдал						Гэр бүлийн байдал									
			Мэдэхгүй	Нэн ядуу	Ядуу	Дунд зэрэг	Хангалуун	Бусад	Бүтэн өнчин	Асран хамгаалагчгүй	Хагас өнчин	Эцэг, эх салсан	Хойд эцэг, эхтэй	Эцэг (эх) ял эдэлж байгаа	Эцэг (эх) өвчтэй	Эцэг (эх) оюуны хомсдолтой	Эцэг (эх) архаг архичин	Эцэг (эх) ажилг?й
Архангай	3	4	0	1	0	2	0	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Баянхонгор	1	5	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Булган	2	3	1	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Говь-Алтай	1	6	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Дархан	34	5	6	8	12	8	0	9	2	0	9	10	3	0	0	0	1	0
Дорноговь	9	5	2	2	4	1	0	0	2	2	1	3	1	0	0	0	0	0
Дорнод	19	5	0	8	8	3	0	2	2	0	6	6	3	0	0	0	0	0
Дундговь	7	3	1	1	4	1	0	0	1	1	4	1	0	0	0	0	0	0
Завхан	3	4	1	1	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Орхон	10	4	1	1	5	3	0	1	0	2	4	2	0	0	1	0	0	0
Өвөрхангай	5	5	0	0	4	1	0	1	0	0	2	1	1	0	0	0	0	0
Сэлэнгэ	34	5	1	9	18	6	0	4	4	0	13	10	1	0	0	0	2	0
Төв	23	5	1	6	12	4	0	4	2	0	4	3	6	0	2	1	1	0
Тодорхойгүй	171	3	33	59	68	11	0	26	14	16	42	34	16	5	0	3	15	0
Увс	2	4	0	1	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
Улаанбаатар	467	3	124	160	135	43	5	117	36	49	109	79	31	9	7	4	20	6
Хөвсгөл	2	2	1	0	1	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Хэнтий	7	4	0	3	4	0	0	0	0	1	3	1	1	1	0	0	0	0
Эрдэнэт	4	3	2	1	0	1	0	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0
НИЙТ ДҮН	804	78	175	263	277	84	5	170	67	71	199	154	64	15	10	9	39	6

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

ХААГУУР БАЙРЛАЖ ХОНОДОГ

Аймаг, хот	Нийт	Эр	Эм	Бусад	Айлд хонодог	Орцонд хонодог	Нvхэнд хонодог	Халамжийн тоөд очдог	Шонийн vйлчилгээний газар
Архангай	3	1	2	0	0	1	0	2	0
Баянхонгор	1	1	0	0	0	0	0	1	0
Булган	2	2	0	1	0	0	0	1	0
Говь-Алтай	1	0	1	0	0	0	0	1	0
Дархан	34	23	11	10	2	4	4	14	0
Дорноговь	9	5	4	2	2	1	2	2	0
Дорнод	19	11	8	3	3	2	1	10	0
Дундговь	7	2	5	4	1	1	0	1	0
Завхан	3	3	0	1	0	0	0	2	0
Орхон	10	8	2	4	0	0	0	6	0
Өвөрхангай	5	2	3	1	1	0	0	2	1
Сэлэнгэ	34	22	12	9	5	7	2	9	2
Тов	23	11	12	4	3	2	1	13	0
Тодорхойгүй	171	85	86	45	14	6	11	92	3
Увс	2	0	2	0	0	1	0	1	0
Улаанбаатар	467	258	209	152	34	24	16	226	15
Ховсгол	2	1	1	1	0	0	0	1	0
Хэнтий	7	2	5	1	1	1	0	4	0
Эрдэнэт	4	2	2	4	0	0	0	0	0
НИЙТ ДVН	804	439	365	242	66	50	37	388	21

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

ГЭРТЭЭ ОЧДОГ БАЙДАЛ, ЦААШДЫН ЗОРИЛТ

Аймаг, хот	Нийт	3 сараас доош	3-с 1 жил	1 жилээс дээш	Гэртээ очдог байдал					Цаашдын зорилт							
					Бусад	Гэртээ байнга очдог	Гэртээ хааяа очдог	Гэртээ огт очдоггүй	Бусад	Гэртээ харьна	Бие дааж амьдарна	Халамжийн товд очино	Ажил хийнэ	Суралцана	Үрчлэгдэнэ	Хамаатныда а очно	Ходоо мал маллана
Архангай	3	0	0	3	0	0	1	2	0	1	1	0	1	0	0	0	0
Баянхонгор	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Булган	2	0	0	2	1	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0
Говь-Алтай	1	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Дархан	34	0	0	27	3	0	14	17	2	10	1	5	4	11	0	1	0
Дорноговь	9	0	1	8	0	0	3	6	1	2	0	0	2	2	1	0	1
Дорнод	19	0	0	16	4	1	6	8	0	5	4	2	3	5	0	0	0
Дундговь	7	0	0	5	2	1	2	2	0	0	0	1	0	6	0	0	0
Завхан	3	0	0	3	1	0	1	1	0	0	1	1	0	0	0	1	0
Орхон	10	0	0	9	0	0	2	8	0	3	0	2	2	3	0	0	0
Өвөрхангай	5	0	0	5	0	0	3	2	1	2	1	0	0	1	0	0	0
Сэлэнгэ	34	0	5	28	3	4	13	14	0	20	2	5	2	5	0	0	0
Төв	23	0	1	18	0	1	9	13	0	11	1	4	3	4	0	0	0
Тодорхойгүй	171	1	6	141	35	5	51	80	12	49	17	39	19	33	1	1	0
Увс	2	0	0	1	0	0	1	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0
Улаанбаатар	467	1	31	340	56	36	161	214	48	137	38	113	28	99	2	0	2
Хөвсгөл	2	0	0	2	0	0	0	2	0	1	0	1	0	0	0	0	0
Хэнтий	7	0	0	6	0	0	0	7	0	2	1	2	0	2	0	0	0
Эрдэнэт	4	0	1	3	3	0	0	1	0	1	0	3	0	0	0	0	0
НИЙТ ДҮН	804	2	45	618	108	48	268	380	65	246	67	178	65	173	4	3	3

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

ХБ-7 **Тахир дутуу хүүхдийн 2002 оны тайлан**

№	Аимаг	БӨ	БУ	ГА	ДР	ДУ	ЗА	ОВ	СЭ	УВ	ХӨ	ХЭ	ДА	ОР	ГС	УБ	ХО	ДО	ОМ	СБ	ТӨ	АР	БХ	ДҮН
	үзүүлэлт	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
1	**Вие эрхтний согогтой**	46	202	59	57	47	70		35	267	164	7	53	123	5	314	38	71	22	58	137	10	155	1940
2	эмэгтэи	14	112	31	29	20	36		15		89	4	18	38	3	138	20	30	16		58	5	39	715
3	удамшлын		8	25	11	23	12					1		76	4	35	16	19	2		53	2	34	321
4	өвчнөөр	25	25	29	32	10	45					6	27	30	1	190		48	16	58	79	6	60	687
5	ослоор	21	3	5	11	14	1						26	17		27		5	4		5	2	31	172
6	ясли цэцэрлэг сургуульд	32	33	22	20	14	25			106		2	20		1	77		28	6				48	434
7	нөхөн сэргээх эмчилгээ	40	7	13	20	1	12					1	5	123	1	73		1					10	307
8	тусгай хэрэгсэл	18	1	1	14		1						4	21	1	47		7	4					119
9	тэтгэлэгт	46			13	9	28			104				41	2	51		9					11	314
10	тусламжинд		3			3							4		1	78								89
11	бусад		9	15	22	1	25								1	43			6				36	158
12	*0-4 насны үүнээс*	12	1	8	4	5			5		28	1	4	35		29			4		25	2	6	169
13	эмэгтэй	6		4	3	3					1	1	2	12		11			2		9	1	3	58
14	удамшлын			6		3								18		10					14	1	2	54
15	өвчнөөр	8	1	2	4							1	4	12		14			2		11	1		60
16	ослоор	4				2								5		3								14
17	ясли цэцэрлэг сургуульд	5		2												12								19
18	нөхөн сэргээх эмчилгээ	8		2	2							1		35		16							2	66
19	тусгай хэрэгсэл				1									12		8								21
20	тэтгэлэгт	12			2		1							12		11							2	40
21	тусламжинд															7								7
22	бусад			1		1	4									7							2	15
23	*5-7 нас бүгд үүнээс:*	8	17	7	12	7	20		9		50		11	34	2	54					43	2	16	292
24	эмэгтэй	4	2	4	4	4	12				33		5	8		31					17	1	8	133
25	удамшлын			5	3	2	5							21	1	11					17	1	10	76
26	өвчнөөр	5	1	2	5	2	12						6	7	1	17					26		10	94
27	ослоор	3			8	3							5	6		2						1	5	33
28	ясли цэцэрлэг сургуульд	6		3	3	2	5						6			25							8	58
29	нөхөн сэргээх эмчилгээ	7		2	3		3						1	34		17							4	71
30	тусгай хэрэгсэл	6			4									6		11								27
31	тэтгэлэгт	8			4	1	15							21		14							4	67
32	тусламжинд	2				1										16								19
33	бусад				4		6									10							1	21
34	*8-15 нас бүгд үүнээс*	19	43	36	26	28	32	15	15		70	5	31	36	2	192			14		57	6	117	744
35	эмэгтэй	6	54	15	14	11	18	4			49	2	8	10	2	76			14		28	3	28	342
36	удамшлын		8	10	5	13	6					1		27	2	14			2		20	2	12	122
37	өвчнөөр	12	22	21	10	8	13					4	15	6		107			8		32	2	44	304
38	ослоор	7	5	5	8	7	1						16	3		14			4		5	2	12	89
39	ясли цэцэрлэг сургуульд	15	29	16	11	11	16					1	2		1	18			4				23	147
40	нөхөн сэргээх эмчилгээ	18	13	9	9	1	6						2	36	1	28							4	127

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

41	тусгай хэрэгсэл	9			4		1	3					2	3	1	20			4					47
42	тэтгэлэгт	19			7	6	7							6	1	12							4	62
43	тусламжинд	4	2			1							1			49								57
44	бусад			9	7		10	8							1	26			6				31	98
45	*16-17 нас бүгд*	7	85	8	15	7	18	2	6		16	1	7	18	1	39					12		16	258
46	эмэгтэй	2	55	8	8	2	6				6	1	3	8	1	20					4			124
47	удамшлын			4	3	5	1							10	1						2		10	36
48	өвчнөөр		4	4	13		20					1	2	5		52					10		6	117
49	ослоор	7	2		1	2							5	3		8							14	42
50	ясли цэцэрлэг сургуульд	6	5	1	6	1	4					1	5			22							17	68
51	нөхөн сэргээх эмчилгээ	7			6		3						2	18		12								48
52	тусгай хэрэгсэл	3		1	5								2			9								20
53	тэтгэлэгт	7				2	5							2	1	14							1	32
54	тусламжинд					1							1		1	6								9
55	бусад			5	11		5																2	23
56	**Хараагүй,сул хараат**	106	388	185	65	57	140	17	15	20	229	19	112	55	1	85	48	45	10	192	107	204	216	2316
57	эмэгтэй	101	262	122	53	32	62	10	7		113	5	66	32	1	35	26	21	8		49	101	110	1216
58	удамшлын		6	58	2	35	22					3	15	14		21	31	18	6		36	73	45	385
59	өвчнөөр	160	29	126	62	12	55					16	77	16		57		39	2	192	71	101	101	1116
60	ослоор	18	10	1	1	10							20	2	1	2		6				30	5	106
61	ясли цэцэрлэгсургуульд	139	57	158	60	37	70					11	90	28	1	35		40	6				94	826
62	нөхөн сэргээх эмчилгээ	115	12	42	5		6					1	6	11		19		6	6				31	260
63	тусгай хэрэгсэл	106	22	60		3	15						1	8		12		6	4				24	261
64	тэтгэлэгт	16			1	12	11						1	8		8		10					4	71
65	тусламжинд		3		4	2										23								32
66	бусад		22	39	1		25								1	18			8				81	195
67	*0-4 насны үүнээс:*	69		1	1		5		2		5	1				10			2		5	28	2	131
68	эмэгтэй	42		1								1		12		2			2		1	16		77
69	удамшлын													7		2					2			11
70	өвчнөөр	61		1	1		1					2		8		8			2		3			87
71	ослоор	8																						8
72	ясли цэцэрлэг сургуульд	31			1									4		7							9	52
73	нөхөн сэргээх эмчилгээ	35										1		4		4								44
74	тусгай хэрэгсэл	13												3										16
75	тэтгэлэгт	2					2																	4
76	тусламжинд															4								4
77	бусад						1									2								3
78	*5-7 насны үүнээс:*	34		6		6	21		3		52	5	20			13			2		41	58	15	276
79	эмэгтэй	18		5		2	16				30	2	11	9		6					2019	30	12	2160
80	удамшлын			4		4	2						2	3		4					22		15	56
81	өвчнөөр	32		2		1	12					6	18	4		11							26	112
82	ослоор	2			1	1								1		1							3	9
83	я\ц \ сургуульд	26		4		2	3					3	12	5		6							14	75
84	нөхөн сэргээх эмчилгээ	24					2							5		6							12	49
85	тусгай хэрэгсэл	17												4		4							6	31

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

86	тэтгэлэгт	3					4							6		1							2	16
87	тусламжинд	4														5								9
88	бусад			1			4									1							13	19
89	*8-15 насны үүнээс*	18	397	144	50	48	80		7		148	6	67		1	43			4		57	104	170	1344
90	эмэгтэй	7	166	91	41	30	28				74		38	9	1	25			4		27	52	89	682
91	удамшлын		26	40	2	30	18					2	5	3		8			6		13		25	178
92	өвчнөөр	12	28	103	47	10	17					3	56	3		9			4		44		68	404
93	ослоор	6	2	1		8							6	1	1	1					4		2	32
94	я\ц \ сургуульд	18	44	121	45	33	48					2	63	15	1	14			6		1		60	471
95	нөхөн сэргээх эмчилгээ	12	6	27	5		1						3	1		7			4		2		17	85
96	тусгай хэрэгсэл	16	22	45		3	5							1		3			4		2		18	119
97	тэтгэлэгт	6			1	12	5							1		4							1	30
98	тусламжинд	3	8		4	2										11								28
99	бусад		15	34	1		9								1	8			6				60	134
100	*16-17насны үүнээс*	65	135	34	14	3	34	27	3		24	7	25			19			2			14	29	435
101	эмэгтэй	34	91	25	12		18	12			9	2	17	2		2			2				9	235
102	удамшлын		3	14		1	2					1	8	1		7			2				5	44
103	өвчнөөр	63		20	14	1	25					5	3	1		29							7	168
104	ослоор	2				1		2					14											19
105	я\ц \ сургуульд	64		33	14	2	19					6	13	5		8			2				11	177
106	нөхөн сэргээх эмчилгээ	44		15			3						3	1		2			2				2	72
107	тусгай хэрэгсэл	59		15			10						1			5								90
108	тэтгэлэгт	5											1			3							1	10
109	тусламжинд															3								3
110	бусад			4			11									7			2				8	32
111	**Дүлий,сул сонсгол**	86	220	165	52	31	105		23	26	122	8	33	8	8	212	51	83	8	218	81		170	1710
112	эмэгтэй	49	102	73	32	12	50		11		65	4	15	3	4	89	25	46			41		53	674
113	удамшлын		4	91	2	16	23					3			6	53	30	4	2	1	29		22	286
114	өвчнөөр	42	62	74	48	6	34					5	30	8	2	128		57	4	214	49		29	792
115	ослоор	44			1	9							3			5		4		3	3			72
116	я\ц \ сургуульд	68	40	142	46	17	56					2	18	8	2	95		57	2				51	604
117	нөхөн сэргээх эмчилгээ	36	12	12	3	1						2	5			70		6					19	166
118	тусгай хэрэгсэл	16	2	3	5								5	6		21		7						65
119	тэтгэлэгт	12			1	11	4								2	15		11						56
120	тусламжинд		6		1											68								75
121	бусад		21	26	17		7								6	53			4				57	191
122	*0-4 насны үүнээс:*	21	62				5		3		8					9			2		6		2	118
123	эмэгтэй	9	32				1				4					4					2			52
124	удамшлын		3				1									6					2			12
125	өвчнөөр	8					2							2		16			2		3			33
126	ослоор	13																			1			14
127	я\ц \ сургуульд	6								210						11								227
128	нөхөн сэргээх эмчилгээ	6														9								15
129	тусгай хэрэгсэл	2												2										4
130	тэтгэлэгт	1														2								3

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

131	тусламжинд	6														9								15
132	бусад															2								2
133	*5-7насны үүнээс*	19	6	10	2	1	22		5		28		5		2	30			3		19		9	161
134	эмэгтэй	12	4	5	1	1	10				11		3	2	1	16					9		3	78
135	удамшлын		2	6		1	3								2	12			2		7		10	45
136	өвчнөөр	11	2	4			4						5	4	1	9			4		10		5	59
137	ослоор	8	3		1											2					2			16
138	я\ц \ сургуульд	17					2							4		14			2				19	58
139	нөхөн сэргээх эмчилгээ	10				1							2			14							12	39
140	тусгаи хэрэгсэл	4												3		6								13
141	тэтгэлэгт	1					3									7								11
142	тусламжинд	2														7								9
143	бусад			1	1		5								1	16			4				8	36
144	*8-15 насын үүнээс:*	23	315	107	49	30	65	13	8		75	7	19		4	90			3		50		127	985
145	эмэгтэи	12	107	50	30	11	33	6			44	3	8	1	2	45					28		42	422
146	удамшлын		2	59	2	15	16					2			3	17					18		8	142
147	өвчнөөр	12	54	48	47	6	25					5	16	2	1	29					32		18	295
148	ослоор	11				9							3			3								26
149	я\ц \ сургуульд	22	32	98	45	17	46					2	12	4		32							21	331
150	нөхөн сэргээх эмчилгээ	9	13	10	2							2	2			38							5	81
151	тусгаи хэрэгсэл	4	3	3	5								3	1	2	9								30
152	тэтгэлэгт	2			1	11	1	2								6								23
153	тусламжинд	8	6		1										3	29								47
154	бусад		26	21	16		2									21							49	135
155	*16-17 насны үүнээс:*	23	33	48	1		13	35	7		11	1	9		2	83					6		32	304
156	эмэгтэи	16	19	18	1		6	13			6	1	4		1	24					2		8	119
157	удамшлын		1	26			3					1			1	18					2		4	56
158	өвчнөөр	11		22	1		3						9			74					4		6	130
159	ослоор	12																						12
160	я\ц \ сургуульд	23		44			8						6			38							11	130
161	нөхөн сэргээх эмчилгээ	11		2	1								1			9							2	26
162	тусгаи хэрэгсэл	6						8							2	6								22
163	тэтгэлэгт	8																						8
164	тусламжинд														2	23								25
165	бусад			4												14								18
166	**Хэл ярианы гажигтай**	68	48	82	24	24	78		21	102	127	7	42	92	4	178	47	66	2	24	101		115	1252
167	эмэгтэи	32	19	31	11	13	30		13		58	3	21	45	1	79	15	34			52		49	506
168	удамшлын		4	53	6	19	25					1		15	4	38	27	20	2		47		32	293
169	өвчнөөр	39	18	28	18	2	15					6	35	77		111		48		24	51		35	507
170	ослоор	29		1	1	3							7			6		4			3			54
171	я\ц \ сургуульд	47	18	35	5	4	16						22	77		74		54	2				32	386
172	нөхөн сэргээх эмчилгээ	38		13	2		1						8			78		6					3	149
173	тусгаи хэрэгсэл							3								2		7						12
174	тэтгэлэгт	23			4	6	7								4			11					5	60
175	тусламжинд		3			6										66							2	77

UIH.MN СУДАЛГААНЫ САН

176	бусад			14	8		18									54			2				11	107
177	*0-4 насны үүнээс*	6	6		2		3		5		26		5		1	17					21			92
178	эмэгтэй	2	2		1		1				12		3	18	1	4					9			53
189	удамшлын													9	1	8					9			27
190	өвчнөөр	4	2		2		1						5	28		16					12			70
191	ослоор	2																						2
192	я\ц \ сургуульд	2														14								16
193	нөхөн сэргээх эмчилгээ	1														7								8
194	тусгай хэрэгсэл																							0
195	тэтгэлэгт	1					1								1									3
196	тусламжинд															14								14
197	бусад															4								4
198	*5-7 насны үүнээс:*	17	14	11	1	4	29	5	11		43	2	6		2	43			2		33		40	263
199	эмэгтэй	11	5	2	1	2	12	1			19	1	3	20		14					19		5	115
200	удамшлын			10	1	2	7							5	2	15			2		12		10	66
201	өвчнөөр	9	4	1		1	5					3	6	25		8					20		9	91
202	ослоор	8				1										1								10
203	я\ц \ сургуульд	14	2	5		2	3						3	48		21			2				2	102
204	нөхөн сэргээх эмчилгээ	10					1						1			14							1	27
205	тусгай хэрэгсэл																							0
206	тэтгэлэгт	6			1		4								2								2	15
207	тусламжинд					2										20								22
208	бусад						3									16			2				2	23
209	*8-15насны үүнээс:*	22	82	67	17	19	41	10	5		54	3	27		1	86					43		68	545
210	эмэгтэй	9	48	27	8	10	14	4			26	2	13	7		45					23		36	272
211	удамшлын			39	3	16	15					1		1	1	6					25		15	122
212	өвчнөөр	14		27	14	1	8					3	22	24		44					17		14	188
213	ослоор	8		1	1	2							5			1								18
214	я\ц \ сургуульд	20		29	3	1	12					2	17	29		19							19	151
215	нөхөн сэргээх эмчилгээ	14		13	2								5			26							2	62
216	тусгай хэрэгсэл															1								1
217	тэтгэлэгт	11			2	5	2								1								2	23
218	тусламжинд					4										29							2	35
219	бусад			13	6		12									24							6	61
220	*16-17насны үүнээс:*	23		4	4	1	5	20			4	2	4			32					4		7	110
221	эмэгтэй	10		2	1	1	3	7			1		2			15					1		8	51
222	удамшлын			4	2	1	3									9					1		7	27
223	өвчнөөр	12			2		1						2			43					2		12	74
224	ослоор	11											2			4								17
225	я\ц \ сургуульд	11		1	2	1	1						2			20							11	49
226	нөхөн сэргээх эмчилгээ	15											2			31								48
227	тусгай хэрэгсэл															1								1
228	тэтгэлэгт	5			1	1																	1	8
229	тусламжинд															2								2
230	бусад			1	2		3									10							3	19

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

231	**ОУ-ны хомсдолтой**	21	40	50	33	66	42	73	93		159	8	39	97	11	330	52	89	4	25	123		126	1481
232	эмэгтэй	11	19	31	12	29	20	37	45		76	3	23	42	6	161	28	54			64		42	703
233	удамшлын		2	38	20	37	12					3	23	12	10	86	23	21	2	3	·78		34	404
234	өвчнөөр	21		11	8	9	24					5	10	85	1	128		57	2	22	36		47	466
235	ослоор			1	2	20							6			91		4			9			133
236	я\ц \ сургуульд		2	10	2	3	2						11	85		135		63			18		18	349
237	нөхөн сэргээх эмчилгээ			1												146		6			7		8	168
238	тусгай хэрэгсэл			1	1										1			7			11			21
239	тэтгэлэгт				10	5	14							8	2	9		12			7		14	81
240	тусламжинд					2							6		1	146								155
241	бусад			10	9		7								9	46			4		18		16	119
242	*0-4 насны үүнээс:*	3	3		2	2	4				18		2		2	33					7			76
243	эмэгтэй	2			1	2	2				4		1	15	2	10					11			50
244	удамшлын				1		1							1	2	10					7			22
245	өвчнөөр	3			1		3						2	15		21								45
246	ослоор					2										9								11
247	я\ц \ сургуульд					1								10		21								32
248	нөхөн сэргээх эмчилгээ															36								36
249	тусгай хэрэгсэл																							0
250	тэтгэлэгт					1	1									1								3
251	тусламжинд														1	21								22
252	бусад				1		1								2	8								12
253	*5-7 насны үүнээс:*	6	4	5	7	19	10	7	15		36		3		2	42					32		11	199
254	эмэгтэй	2	1	4	2	7	8	4			17		1	12	1	22					15		4	100
255	удамшлын		1	4	4	14	3						2	2	3	4					19			56
256	өвчнөөр	6		1	1	1	4						1	10	1	19					10		8	62
257	ослоор					4										17					3			24
258	я\ц \ сургуульд				1	1	2						1	20		14							7	46
259	нөхөн сэргээх эмчилгээ															18							3	21
260	тусгай хэрэгсэл																							0
261	тэтгэлэгт				3	1	3									3							3	13
262	тусламжинд					1							3			28								32
263	бусад				3											7							6	16
264	*8-15насны үүнээс:*	9	51	38	21	28	25	11	48		80	8	20		3	143			2		56		92	635
265	эмэгтэй	6	31	22	8	18	7	9			46	3	14	9	2	74					36		20	305
266	удамшлын			29	12	18	6					3	12	4	2	33					39		28	186
267	өвчнөөр	9	3	8	6	4	11					5	5	28		33			2		14		19	147
268	ослоор			1	2	6							3			34					3			49
269	я\ц \ сургуульд			9	1	1							8	47		48							5	119
270	нөхөн сэргээх эмчилгээ		2	1												41							4	48
271	тусгай хэрэгсэл			1	1																			2
272	тэтгэлэгт				6	2	4							2		4							5	23
273	тусламжинд					1							3			53								57
274	бусад			8	5		6									24			2				7	52
275	*16-17 насны үүнээс*	3	8	7	3	17	3	55	30		25		14		4	112			2		17		23	323

UIH.MN СУДАЛГААНЫ САН

276	эмэгтэй	1	2	5	1	2	3	24			9		7	6	1	55					6		18	140
277	удамшлын			5	3	5	2						9	5	3	39			2		9		6	88
278	өвчнөөр	3		2		4	6						2	32		55					5		20	129
279	ослоор					8							3			31					3			45
280	я\ц \ сургуульд			1									2	8		83							6	100
281	нөхөн сэргээх эмчилгээ															51							1	52
282	тусгай хэрэгсэл																							0
283	тэтгэлэгт				1		6							6		1							6	20
284	тусламжинд					1										44								45
285	бусад			2												7			2				3	14

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

ХБ-6

Өнчин хүүхдийн талаар 2002 оны тайлан

№	Асуулт	АР	БӨ	БН	ГО	ДР	ЗА	ӨВ	СЭ	УВ	ХО	ХЭ	ОР	ГС	УБ	хө	до	да	БУ	тө	ду	өм	сү	ДҮН
1	**хагас өнчин**	3200	*2797*	*1074*	*1219*	*730*	*1373*	*1888*	*1565*	*2643*	*2211*	*1329*	*1280*	*193*	*8840*	*2166*	*1804*	*1540*	*806*		*787*	*622*	*868*	*38935*
1.1	эмэгтэй	2074	1496	542	581	361	549	1200	752	1386	1234	682	560	99	4549	1139	958	840	334		361	282	447	20426
1.2	А .хамгаалагчтай	3200	2797	1074	1219	673	1050			2643		1329	1280	193	5840	2166		1070	461		787	306		26088
1.3	я.ц .сургуульд	2400	1331	684	1108	565	800				1736	927	1280	165	4446	1165	1804	1436	447		507	298		21099
1.4	байнгын тэтгэлэгт	3200	2685	627	368	590	686					1270	45	55	6999		1804	1437	326		699	246		21037
1.5	тусламжинд					4	15				54		28		6307			15	30		16	140		6609
1.6	*0-4 насны*	1100	146	51	101	32	88	74	482	849	606	100	60	1	1919	196	140	26	50		53	44	24	6142
1.7	эмэгтэй	500	75	30	20	15	35		208	469	350	90	31		920	78	72	11	16		34	14	11	2979
1.8	А. хамгаалагчтай	1100	146	51	101	32	88	74				100	60	1	841	196		22	25		53	20		2910
1.9	ЯЦсургуульд	123	58	10	45	11	15	21			432	11	60	1	461	66	140	17	14		16	14		1515
1.1	байнгын тэтгэлэгт	1100	146	50	15	29	65	6			67		11	1	1634		140	23	19		47	30		3383
1.11	тусламжинд		68			12		8			13				1608			2	2			6		1719
1.12	*5-7 насны*	476	1015	172	170	58	226	152			1529	196	150	12	1114	357	354	64	98		80	484	88	6795
1.13	эмэгтэй	273	517	59	51	24	90				850	72	107	7	548	173	192	36	33		57	244	37	3370
1.14	А. хамгаалагчтай	476	1015	172	170	58	150	152					150	12	789	357		59	45		80	124		3809
1.15	ЯЦсургуульд	200	393	45	115	33	192	20			1250	76	150	12	358	197	354	50	24		38	242		3749
1.16	байнгын тэтгэлэгт	476	1015	117	40	57	140	5			1529		13	10	2681		354	59	41		67	60		6664
1.17	тусламжинд		1015	5		1	2	70			41			12	646				4			10		1806
1.18	*8-15 насны*	566	1098	617	720	443	770	1201	1083	1794	76	530	780	119	3821	1287	1012	1033	551		442	54	668	18665
1.19	эмэгтэй	294	561	303	310	221	308		544	917	34	320	297	62	1893	757	526	537	210		188	22	321	8625
1.2	А. хамгаалагчтай	566	1098	617	628	418	552	1201		.		730	780	119	1899	1287		521	334		442	42		11234
1.21	ЯЦсургуульд	298	556	425	628	393	400	1002		.	54	370	780	116	3370	849	1012	999	252		348	18		11870
1.22	байнгын тэтгэлэгт	126	1098	400	113	396	352	25		.			32	96	2094		1012	1029	191		397	14		7375
1.23	тусламжинд		743	2		84	11	368		.			105	58	2173			11	24		13	32		3624
1.24	*16-18нас*	498	426	235	228	197	289	321		.	432	503	290	61	1871	311	298	417	142		212	40	76	6847
1.25	эмэгтэй	362	222	120	200	101	116				237	200	125	30	799	131	164	173	88		82	26	21	3197
1.26	А.хамгаалагчтай	498	426	235	320	165	260	321			84	230	290	61	1057	311		368	41		212	32		4911
1.27	ЯЦсургуульд	203	317	204	320	128	193	196					290	33	1370	53	298	370	46		105	10		4136
1.28	байнгын тэтгэлэгт	498	426	60	200	108	129						20	48	1412		298		36		188	20		3443
1.29	тусламжинд		156			3	2	145				.....			1313				3		3			1625
2	**Бүтэн өнчин**	1700	*267*	*102*	*148*	*66*	*143*	*218*	*90*	*175*	*327*	*124*	*155*	*23*	*850*	*273*	*148*	*156*	*47*		*65*	*34*	*12*	5123
2.1	эмэгтэй	853	138	47	66	31	57		54	82	158	69	75	12	391	131	82	63	21		38	8	4	2380
2.2	А. хамгаалагчтай	1700	267	102	148	66	100	214		95		124	155	11	557	273	101	152	40		65	6		4176
2.3	ЯЦсургуульд	800	139	79	148	49	80	177			217		155	19	494	117	148	124	28		52			2826
2.4	байнгын тэтгэлэгт	1700	267	81	60	64	75				327		83	23	788		148	156	38		52			3862
2.5	тусламжинд		267			5	10				47		8	23	742			6	15		3	4		1130
2.6	*0-4 насны*	384	12	7	7	2	2	4	15	36	85	3	8	1	65	10	5	5				4	68	723
2.7	эмэгтэй	290	7	5	3	1	2		6	16	47	2	5	1	37	6	2	2				2	44	478
2.8	А.хамгаалагчтай	384	12	7	7	2	2	4					8		30	10	3	5				4	59	537
2.9	ЯЦсургуульд	101	5	7	7	1	2				62		8		36	3	5	4					47	288
2.1	байнгын тэтгэлэгт	384	12	7	1	2	2				85		8		46		5	5				4	64	625
2.11	тусламжинд		12				2				15				47								19	95

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

2.12	*5-7 насны*	206	144	16	9	4	19	103	20	139	134	6	12	2	195	28	18	9	1		5	4	5	1079
2.13	эмэгтэй	130	85	10	5	3	7		9	66	87	3	6	1	108	19	10	3	1		3		2	558
2.14	А.хамгаалагчтай	206	144	16	9	4	15	103			39	13	12	1	140	28	5	8	1		5	2		751
2.15	ЯЦсургуульд	52	68	10	9	1	5	97			120	9	12	1	110	22	11				2			529
2.16	байнгын тэтгэлэгт	206	144	13	2	4	10				134	17	12	2	187		5	9			4	2		751
2.17	тусламжинд		144			1	2				32				215			1						395
2.18	*8-15 насны*	839	36	61	81	50	72	40	50		37	90	115	10	288	173	100	99	44		47	2	57	2291
2.19	эмэгтэй	433	18	25	22	24	28		35		24	46	50	6	125	68	54	42	23		28	14	21	1086
2.2	А. хамгаалагчтай	345	36	61	60	50	40	40				75	115	4	189	173	68	96	25		47	20		1444
2.21	ЯЦсургуульд	809	29	45	60	39	36	40			35	85	115	9	332	79	100	90	24		39	10		1976
2.22	байнгын тэтгэлэгт	945	36	41	37	49	44				37	63	60	10	266		100	99	27		38	20		1872
2.23	тусламжинд		36			3	4				26				257			3	4		3	4		340
2.24	*16-18 насны*	271	75	18	51	10	50	71	5		37	25	20	5	170	64	25	43	17		14	6	6	983
2.25	эмэгтэй	135	40	7	36	3	20		4		26	20	14	4	76	38	16	16	5		7	2	5	474
2.26	А. хамгаалагчтай	271	75	18	52	10	43	67					20	3	95	64	22	43	9		14	6		812
2.27	ЯЦсургуульд	115	64	17	52	8	37	42			5		20	3	109	13	25	34	7		7			558
2.28	байнгын тэтгэлэгт	271	64	20	20	9	21				15		3	4	144		25	13	3		12	4		628
2.29	тусламжинд		64			1	2								107				1					175

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

"ХҮҮХДИЙН ЭРХИЙГ ХАМГААЛАХ ТУХАЙ МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙН ҮНЭЛГЭЭ, ХҮҮХДИЙН ЭРХИЙН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ" СУДАЛГААНЫ НАСАНД ХҮРЭГЧДЭЭС АВСАН САНАЛ АСУУЛГЫН ДҮНГИЙН ИЛТГЭХ ХУУДАС

2003.03.30 Улаанбаатар хот

Монгол улс Хүүхдийн эрхийн Конвенцид 1990 онд нэгдэн орсноос хойш даруй 13 жил болох хугацаанд Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай хуультай болж Монголын хүүхдүүд эрхээ бүрэн эдлэх хуулиар хамгаалуулах болсон билээ.

Хэдийгээр хүүхдүүд эрхээ хамгаалуулах хуультай болсон хэдий ч Монгол улсын төвлөрсөн төлөвлөгөөт эдийн засгийн нийгмээс зах зээлийн нийгэмд шилжих шилжилтийн үеэс эхлэн хүүхдийг нийгмийн үйлчилгээнд хамруулах, эрүүл амьдрах, сурч боловсрох бүхий л эрхээ эдлэж чадахгүй байгаа үзэгдэл газар авсаар байгаа юм.

Иймээс 1996 онд баталсан Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай хуулиар хүүхэд нийгмийн амьдралд оролцох, хөгжих, хамгаалуулах, аюулгүй, эрүүл саруул амьдрах эрхийг хангах хуулийн баталгааг тогтоож өгсөн.
Энэ хуулиар хүүхэд өөрийн гэсэн нэртэй, Монгол улсын иргэн байх, боловсрол үнэ төлбөргүй эзэмших, эрүүл саруул аж төрөх нөхцлөөр бүрэн хангагдахаар болсон байна.

Хүүхдийн эрхийг насанд хүрэгчид илүү их зөрчдөгтэй холбогдуулан "Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай Монгол улсын хуулийн хэрэгжилтийн үнэлгээ, хүүхдийн эрхийн төлөв байдал" судалгааг насанд хүрэгчдийн дунд явуулж, хүүхдийн эрхийн төлөв байдал болон хүүхдийн эрхийн тухай насанд хүрэгчдийн ойголт, мэдлэгийн түвшинг судлах хэрэгцээ дээр тулгуурлав.

Энэхүү судалгааг Хүний Эрхийн Үндэсний Комисс, Монголын Хүүхдийн Эрхийн төв, УБИС-ийн Түүх, Нийгмийн Ухааны тэнхимтэй хамтран явуулав.

Судалгаанд Нийслэлийн 6 дүүргийн янз бүрийн салбарын 18-60 насны 149 насанд хүрэгчид хамрагдсан байна.

Судалгааны дүнгээс үзэхэд судалгаанд хамрагдсан нийт хүний 34.2% нь эмэгтэй, 65.8% нь эрэгтэй байсан ба тэдний 30.2% нь 25 хүртэлх

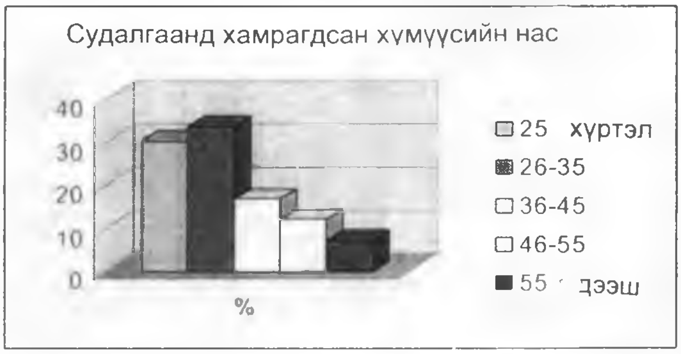

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

настай, 33.6% нь 26-35 настай, 16.8% нь 36-45 настай, 12.1% нь 46-55 настай, 7.1% нь 55-аас дээш настай хүмүүс байв.

Судалгаанд хамрагдагсдын ам бүлийн байдлыг авч үзвэл: 28.9% нь 1-3 уулаа, 60.4% нь 4-6 уулаа, 10.7% нь 7-оос дээш ам бүлтэй амьдарч байна.

Судалгаанд хамрагдагсдын боловсролын байдлыг судлаж үзэхэд 47.7% нь дээд, 14.8% нь тусгай дунд, 30.2% нь бүрэн дунд, 6.0% нь бүрэн бус дунд, 6.0% нь бага, 0.7% нь боловсролгүй хүмүүс байлаа

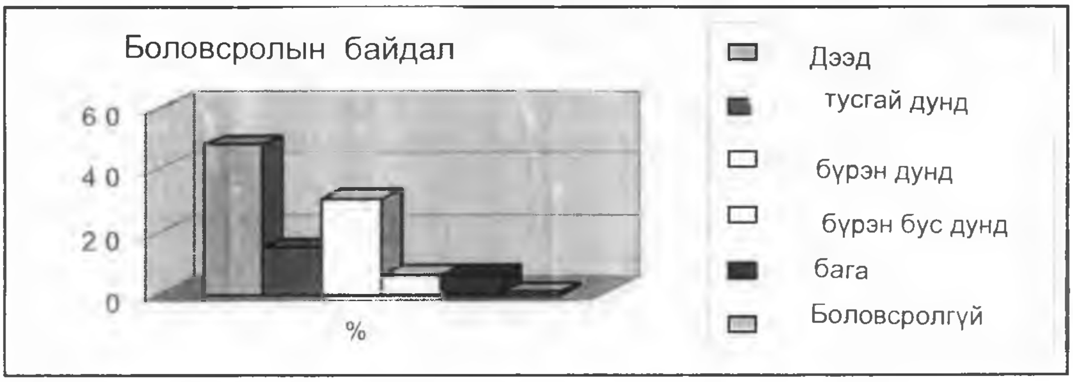

Судалгаанд хамрагдсан хүмүүсийн эдийн засгийн идэвхийн байдлыг судлаж үзэхэд 49.7% нь төсвийн байгууллагад, 5.4% нь хувийн секторт, 8.1% нь төрийн бус байгууллагад, 5.4% нь хувиараа хөдөлмөр эрхэлдэг, 5.4% нь тэтгэвэр, тэтгэмжээр амьдардаг, 13.4% нь ажилгүй, 12.8% нь өөр бусад төрлийн ажил эрхэлж амьдардаг байна.

Судалгаанд оролцогчдын өрхийн орлогын эх үүсвэрийг судалахад нь цалингаар, 6.0% нь тэтгэвэр, 2.0% нь тэтгэмжээр, 13.4% нь хувиараа хөдөлмөр эрхэлж, 2.7% нь жижиг худалдаа наймаа эрхэлж, 1.3% нь буцалтгүй тусламжаар, 2.7% нь бусад гэж хариулжээ.

Судалгаанд хамрагдагсдын сарын дундаж орлогын хэмжээг судлахад 2.7% нь 1.000.000 төгрөг, 3.4% нь 500.000-999.000 төгрөг, 14.8% нь 150.000-499.000 төгрөг, 60.4% нь 50.000-149.000 төгрөг, 18.8% нь 49.000-аас доош төгрөгийн орлоготой гэж хариулжээ.

UIH.MN СУДАЛГААНЫ САН

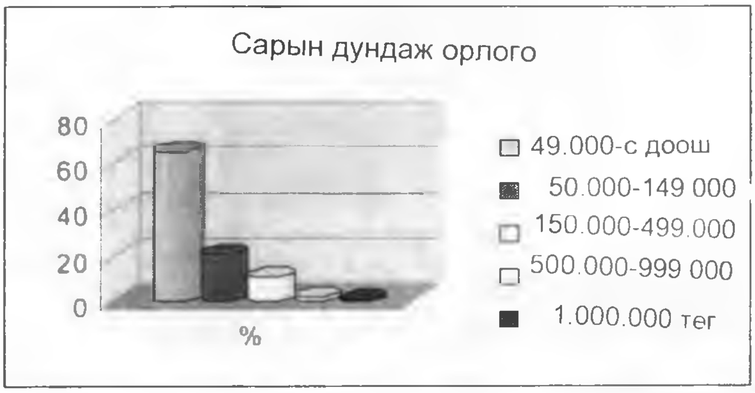

Мөн тэдний амьдардаг байр, сууцыг судлахад 65.8% нь орон сууцанд, 20.8% нь галладаг сууцанд, 10.7% нь гэрт, 2.0% нь нийтийн байранд, 0.7% нь бусад гэж хариулжээ.

<u>Судалгаанд оролцогчдын хүүхдийн эрхийн төлөв байдал, санаа бодлын талаар:</u>

Судалгаанд хамрагдсан хүмүүсээс Та хүүхдийн эрхийн тухай конвенц, хуулийн талаар мэдэх үү? гэсэн асуултанд 51.0% нь мэднэ, 36.9% нь муухан мэднэ, 7.4% нь сонссоноос цаашгүй, 4.7% нь мэдэхгүй гэж хариулжээ.

“Хүүхэд гэж хэн бэ?” гэсэн асуултанд 45.0% нь 16 нас хүрээгүй хүн, 16.1% нь аав ээжийн асрамжинд байгаа хүн, 34.9% нь 18 нас хүрээгүй хүн, 4.0% нь мэдэхгүй гэж хариулжээ.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

“Та хүүхдийн эрх зөрчигддөг гэж үздэг үү?” гэсэн асуултанд 73.8% нь зөрчигддөг, 18.1% нь бага зэрэг, 4.7% нь зөрчигддөггүй, 3.4% нь мэдэхгүй гэж хариулт өгсөн байна.

“Таныхаар хүүхдийн эрхийн зөрчил нийгмийн аль салбарт илүү их гардаг вэ?” гэсэн асуултанд 28.9% нь боловсролын салбарт, 16.8% нь эрүүл мэндийн салбарт, 25.5% нь нийгмийн хангамжийн салбарт, 49.0% нь гэр

бүлийн хүрээнд, 15.4% нь хууль хяналтын байгууллагын хүрээнд, 2.7% нь бусад гэж хариулжээ.

"Сургуулийн өмнөх болон ЕБС-ийн хүрээнд доорхи зөрчлүүд байдаг уу?" гэсэн хаалттай асуулганд 57.7% нь мөнгө, эд зүйлс шаардах, 47.7% нь ямар нэгэн байдлаар хүүхдэд ялгавартай хандах, 20.1% нь дарамтлах, 10.1% нь хүч хэрэглэх, 20.1% нь доромжлох 34.9% нь сургалтын орчин, хэрэглэгдэхүүн хангахгүй байх, 12.8% нь сургууль болон багшаа сонгохгүй байх гэж хариулжээ.

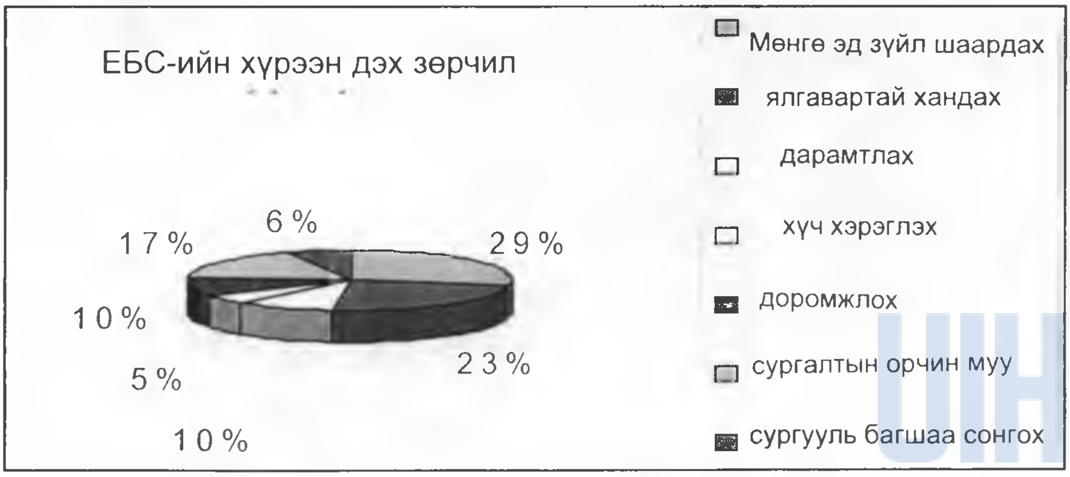

"Таныг сурч боловсроход тань ямар нэгэн бэрхшээл байдаг уу?" гэсэн асуулганд 55.7% нь бэрхшээлтэй, 44.3% нь бэрхшээлгүй гэж хариулт өгсөн байна.

"Хүүхдийн эрхийн хүчирхийлэл доорх салбаруудын алинд нь илүүтэй гардаг вэ?" гэсэн асуулганд 15.5% нь боловсролын салбарт, 47.7% нь гэр бүлийн хүрээнд, 4.0% нь хууль хяналтын байгууллагад, 13.4% нь гудамж талбайд, 12.1% нь үйлчилгээний байгууллагад, 3.4% нь бусад гэсэн байхад 4.0% нь асуултанд хариулаагүй байна.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

"Таны хүүхэд дор дурьдсан зүйлсээс гачигдаж дутагддаг уу?" гэсэн асуулганд 4.0% нь хоол хүнсээр, 8.1% нь өмсөх зүүхээр, 13.4% нь орон сууцаар, 30.2% нь сургалтын техник тоног төхөөрөмжөөр, 10.1% нь сурах бичиг, ном материалаар, 36.2% нь чөлөөт цагаа өнгөрөөх нөхцөл боломжоор, 12.1% нь үзэл бодол, санал хүсэлт, илэрхийлэх боломжоор, 12.8% нь мэдээлэлээр, 1.3% нь тоглоомоор, 2.7% нь бусад зүйлээр гэж хариулжээ.

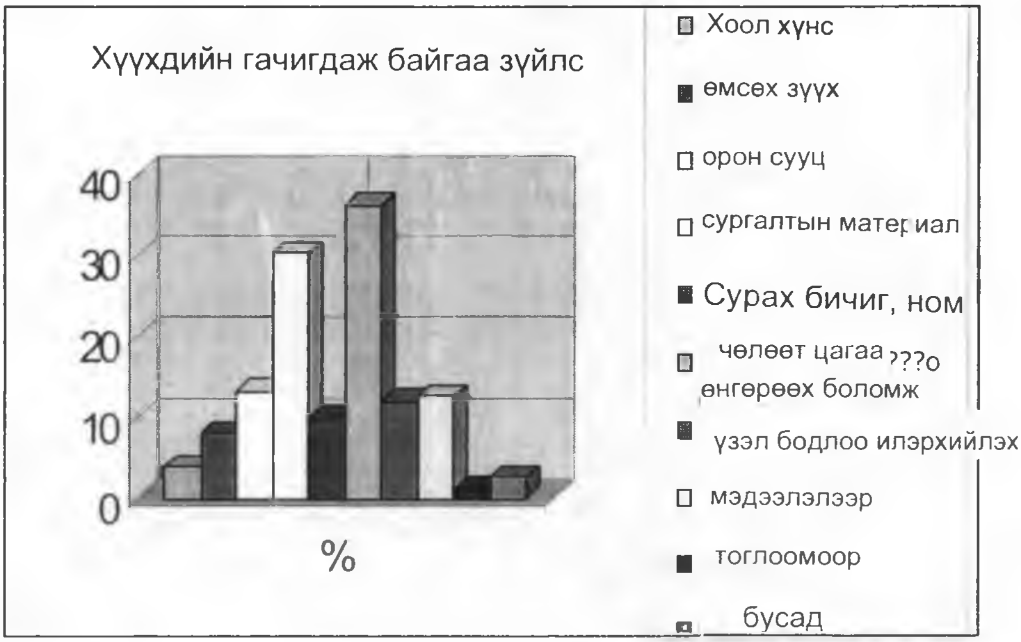

"Хүүхдэд төрөөс үзүүлэх эрүүл мэндийн үйлчилгээ ямар байна вэ?" гэсэн асуултанд 38.3% нь боломжийн, 26.2% нь учир дутагдалтай, 27.5% нь хангалтгүй, 7.4% мэдэхгүй гэхэд 0.7% нь хариулаагүй байна.

Учир дутагдалтай гэж хариулсан бол чухам ямар үйлчилгээ нь илүү бэрхшээлтэй байдаг вэ? гэхэд учир дутагдалтай гэсэн 83 хүнээс 4.8% нь урьдчилан сэргийлэх үйлчилгээ, 3.6% нь эмч нарын мэдлэг муу, 4.8% нь ЕБС дээр эмч ажиллуулан, үйлчлэх, 13.3% нь эмнэлэгт хэвтэж, эмчлүүлэх үйлчилгээ муу, 2.4% нь өрхийн эмч нарын байнгын хяналт муу, 2.4% чийрэгжүүлэлт муу гэж хариулсан байхад 68.7% нь хариулаагүй байна.

"Хүүхэд амралт, чөлөөт цагаа өнгөрөөх нөхцөл боломж ямар байна вэ?" гэсэн асуултанд 12.1% нь сайн, 53.0% нь дунд, 32.2% нь муу, 2.7% нь мэдэхгүй гэж хариулжээ.

"Хүүхдэд зориулсан урлаг, уран зохиол, уран сайхны бүтээлүүдийг төрөөс хэрхэн дэмждэг вэ?" гэсэн асуулганд 12.8% нь сайн 51.7% нь дунд, 18.1% нь муу, 17.4% нь мэдэхгүй гэжээ.

UIH.MN
ЧУУЛГАНЫ САН

"Телевиз радио зэрэг мэдээллийн хэрэгслийн хүүхдэд зориулсан нэвтрүүлгийн цаг ямар байна гэж та үздэг вэ?" гэсэн асуултанд 2.7% нь их, 51.0% нь боломжийн, 38.9% нь бага, 7.3% нь мэдэхгүй гэжээ.

"Та хүүхдийн эрхийн талаарх мэдээллийг хаанаас олж авдаг вэ?" гэсэн асуултанд 30.9% нь сонин хэвлэлээс, 55.7% нь телевизээс, 6.0% нь хүүхдээсээ, 4.7% нь найз нөхдөөсөө, 23.5% нь гарын авлага ухуулга, сурталчилгаанаас, 0.7% нь бусад гэжээ.

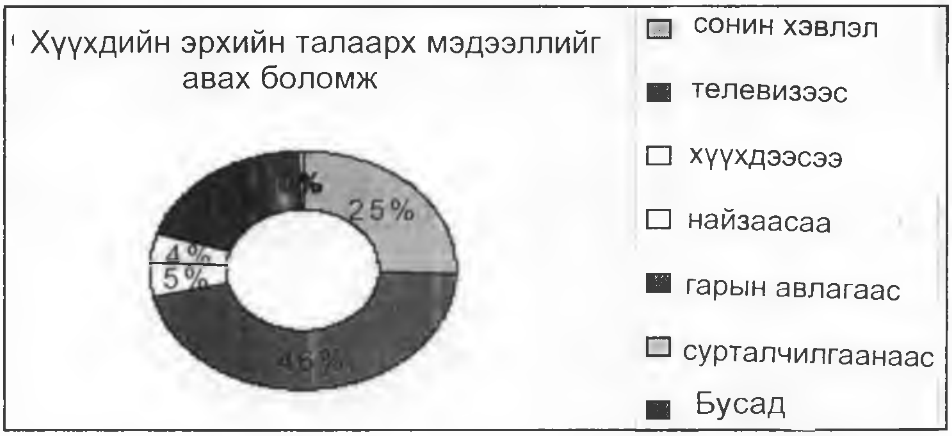

"Хүүхэд насанд хүрэгчдийн нэгэн адил нийгмийн амьдралд оролцох үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх ёстой гэдгийг та юу гэж үздэг вэ?" гэсэн асуултанд 71.8% нь зөв, 16.1% нь хэрэгжих боломжгүй, 2.0% нь угаасаа буруу, 6.0% нь мэдэхгүй, 4.0% нь хариулаагүй байна.

"Гэмт хэрэг анх удаа үйлдсэн хүүхдэд ямар шийтгэл оноохыг зөв гэж үздэг вэ?" 0.7% нь насанд хүрэгчдийн адил шийтгэх буюу хорих, 20.1% нь хорих ял оноож эдлэлтийг нь болзолтойгоор түтгэлзүүлэх, 69.1% нь хорихоос өөр төрлийн, 6.7% нь мэдэхгүй, 3.4% нь хариулаагүй байна.

"Та хүүхдийн ажил ба хөдөлмөрийг юу гэж ойлгодог вэ?" гэсэн асуултанд 2.7% нь хүүхдийн ажил, хөдөлмөр ялгаагүй, 75.8% нь хүүхдийн ажил нь хэвийн нас, бие бялдарт нь тохирсон байх, 15.4% нь хүүхдийн хөдөлмөр нь хүүхдийн нас, бие бялдарт нь муугаар нөлөөлдөггүй 6.0% нь хариулаагүй байна.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

“Таныг буруу хэрэг хийсний төлөө эцэг эх болон бусад насанд хүрэгчид ихэвчлэн ямар хэлбэрээр шийтгэдэг вэ?” гэсэн асуултанд 10.1% нь ажил хөдөлмөр хийлгэх, 2.0% нь айлган сүрдүүлдэг, 6.7% нь зоддог, 39.6% нь үглэж загнадаг, 35.6% нь ярилцаж ойлгуулдаг, 4.7% нь өөр бусад гэсэн байхад 1.3% нь асуултанд хариулаагүй байна.

ДҮГНЭЛТ

Судалгаанд хамрагдсан 149 хүний 34.2% нь эмэгтэй, 65.8% нь эрэгтэй хүмүүс эзэлж байгаагийн ихэнх нь аав нар болон 4-6-уулаа амьдардаг гэр бүлийн хүмүүс хамрагдсан байна. Мөн судалгаанд хамрагдсан хүмүүсийн 47.7% нь дээд боловсролтой ба 49.7% нь төсвийн байгууллагад ажилладаг нийгмийн идэвхи сайтай хүмүүс оролцсон байгааг үзэхэд судалгааны асуулгыг үнэн зөв, идэвхи зүтгэлтэй бөглөсөн нь харагдаж байна.

Та хүүхдийн эрхийн конвенци, хуулийн талаар мэдэх үү гэсэн асуултанд судалгаанд оролцогчдын 51% нь мэднэ, 36.9% нь муухан мэднэ гэж хариулсныг шалгаж үзэхээр “Хүүхэд гэж хэн бэ?” гэсэн тестийн асуулганд 34.9% нь үнэн зөв бөглөсөн байгааг харахад олон нийт хүүхдийн эрхийн конвенц, хуулийн талаар нэрийг нь мэдэх төдий ба тэдний мэдлэг тааруухан байна гэсэн дүгнэлт гаргахаар байна.

Судалгаанд оролцогчдын 73.8% нь хүүхдийн эрхийг зөрчиж байна, үүнээс 49.0% нь хүүхдийн эрхийг гэр бүл, 28.9% нь боловсролын салбарт зөрчиж байна гэж хариулсан нь эцэг эхчүүд хүүхдийн эрхийг гэр бүл, хамаатан садан, багш сурган хүмүүжүүлэгч нь илүү зөрчиж байна гэсэн ерөнхий ойлголттой явдаг байна.

Дээрх асуулгын дүгнэлтийг батгаж үзэхэд 57.7% нь хүүхдээс мөнгө, эд зүйлс шаардаж хүүхдийг дарамталдаг гэж хариулсан нь дүгнэлт үнэн байх магадлалтай байна.

“Таны хүүхэд дор дурьдсан зүйлсээс гачигдаж дутагддаг уу?” гэсэн асуултын ихэнх хувь буюу 36.2%--ийг хүүхэд чөлөөт цагаа өнгөрөөх нөхцөл боломжоор дутагдаж байна гэж хариулсан нь эцэг эхчүүд хүүхдийнхээ хөгжих, нийгмийн амьдралд оролцох эрхийг хангах талаар нэлээд их санаа зовж явдагийг харуулж байна.

“Телевиз радио зэрэг мэдээллийн хэрэгслийн хүүхдэд зориулсан нэвтрүүлгийн цаг ямар байна гэж та үздэг вэ?” гэсэн асуултанд 51.0% нь боломжийн гэж хариулж байгаа нь хүүхдүүд чөлөөт цагаа телевиз, радио сонсож өнгөрөөдөг юм байна дүгнэж болохоор байна.

Хүүхдийн ажил, хөдөлмөрийн тухай олон нийтийн ойлголт ямар байдаг талаар судлах зорилготой асуулганд нийт судалгаанд оролцогчдын 75.8% нь зөв хариулт буюу хүүхдийн ажил нь хэвийн нас, бие бялдарт нь муугаар нөлөөлдөггүй, өөрт нь тохирсон байх хэрэгтэй гэж хариулсан байгаа нь энэ асуудлаарх олон нийтийн ойлголт сайн байна гэж дүгнэхээр байна.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Насанд хүрэгчдийн дунд явуулсан асуулгын товчоон

д/д	Асуулга	Тоо													Дүн
		Өмнөговь	Дорноговь	Төв	Булган	Дундговь	Увс	Дархан-уу	Баянөлгий	Сүхбаатар	Архангай	Завхан	Дорнод	Ховд	
1	***Хүүхэд гэж хэн бэ?***														
	16 насанд хүрээгүй хүн	21	33	44	49	89	44	38	98	106	48	65	201	43	879
	аав ээжийнхээ асрамжид байгаа	16	45	10	21	42	25	29	30	90	25	41	137	37	549
	18 насанд хүрээгүй хүн	39	19	20	46		15	24	60	49	24	10	115	28	449
	Мэдэхгүй		2				1	2	0		3		7	2	17
2	***Та хүүхдийн эрхийг хамгаалах конвенци, хуулийн талаар хэр мэдлэгтэй вэ?***														
	Мэднэ	28	17	17	37	24	21	20	55	51	15	22	98	31	436
	Дунд зэрэг	30	45	28	43	57	21	43	83	126	62	54	190	49	831
	Сонссон	15	29	23	27	29	18	21	30	57	19	25	127	28	448
	Мэдэхгүй	4	8	6	5	21	4	9	20	8	4	15	37	4	145
3	***Та хүүхдийн эрх зөрчигддөг гэж үздэг үү?***														
	Зөрчигддөг	44	73	51	63	97	53	72	83	145	60	75	295	75	1186
	Бага зэрэг	29	21	20	51	31	22	15	86	85	33	38	139	31	601
	Зөрчигддөггүй	4	5	3	1	3	7	6	20	15	7	5	13	2	91
4	***Хүүхдийн эрхийн зөрчил аль салбарт илүү байна вэ?***														
	Боловсрол	29	36	27	52	96	38	51	33	87	50	52	189	57	797
	Эрүүл мэнд	11	18	9	18	42	23	18	33	6	29	20	48	16	291
	Нийгмийн халамж	30	22	17	28	53	22	30	49	77	38	38	111	45	560
	Гэр бүлийн хүрээнд	61	62	47	31	111	50	81	51	227	75	68	244	73	1181
	Хууль хяналтын байгууллагын	17	13	8		31	11	22	31	8	18	10	62	18	248
5	***Сургуулийн өмнөх насны болон ЕБС-ийн хүрээнд доорх зөрчлүүд байдаг уу?***														
	Мөнгө эд зүйл шаардах	47	54	55	77	97	47	72	71	121	41	74	278	61	1095
	Ямар нэг байдлаар хүүхдэд ялгавартай хандах	41	69	33	53	93	53	72	84	157	70	76	260	69	1130
	Дарамтлах	11	14	13	26	83	22	33	21	23	24	11	53	24	358
	Хүч хэрэглэх	7	10	5	1	51	5	21	13	14	6	6	15	16	169
6	***Хүүхдийн эсрэг хүчирхийлэл аль хэр байдаг вэ?***														
	Их	14	27	18	56	78	27	42	23	50	13	22	148	22	539
	Бага зэрэг	57	66	44	86	52	40	46	126	160	76	69	247	73	1142
	Байхгүй	5	6	11	5	1	10	5	40	28	7	20	24	16	178
7	***Хүүхдийн эсрэг хүчирхийлэл доорх салбаруудад гардаг уу?***														
	Боловсролын салбарт	28	32	18	47	104	29	48	26	61	28	33	149	28	631
	Гэр бүлийн хүрээнд	42	59	45	83	121	44	72	59	156	64	61	242	63	1110
	Хууль хяналтын байгууллагын	12	13	8	21	19	12	24	17	24	23	10	78	10	271
	Гудамж талбайд	34	42	29	63	75	34	63	87	126	49	66	204	71	943
8	***Таны хүүхэд доорх зүйлээр дутагддаг уу***														
	Хоол хүнсээр	10	22	15	25	43	9	11	14	13	9	12	86	8	277
	Хувцас хэрэглэлээр	15	30	14	26	68	12	10	24	7	21	28	116	8	379
	Орон байраар	9	13	3	7	19	5	21	3	130	10	9	55	83	367
	Мэдээллээр	34	54	32	82	102	40	55	72	35	66	66	169	59	866
	Эрүүл мэндийн үйлчилгээгээр	26	16	21	21	38	29	29	40	56	38	39	114	24	491
	Сурах боломжоор	19	14	14	46	76	19	29	35		19	30	156	22	479
9	***Хүүхдэд төрөөс үзүүлэх эрүүл мэндийн үйлчилгээ ямар байна гэж та үздэг вэ?***														
	Боломжийн	15	39	21	32	40	22	25	50	74	16	24	126	41	526
	Учир дутагдалтай	47	44	30	65	57	40	38	55	132	59	62	194	37	861
	Хангалтгүй	14	16	20	12	34	16	30	83	39	21	37	132	31	486
10	***Хүүхэд амралт чөлөөт цагаа өнгөрөөх нөхцөл боломж ямар байна вэ?***														
	Сайн	11	7	2	13	10	14	6	33	20	3	2	24	22	166
	Дунд	46	62	46	49	56	36	32	88	132	60	73	275	59	1014
	Муу	19	30	18	41	65	29	55	68	91	36	39	155	30	676

Насанд хүрэгчдийн дунд явуулсан асуулгын товчоон

д/д	Асуулга	Тоо													Дүн
		Өмнөговь	Дорноговь	Төв	Булган	Дундговь	Увс	Дархан-уул	Баянөлгий	Сүхбаатар	Архангай	Завхан	Дорнод	Ховд	
	Хүүхдэд зориулсан урлаг, утга зохиол, уран сайхны бүтээлүүдийг төрөөс хэрхэн дэмждэг вэ?														
11	Дэмждэг	24	26	31	29	21	24	26	58	56	26	34	87	39	481
	Заримдаа дэмждэг	33	62	27	51	66	32	18	88	144	53	57	234	61	926
	Дэмждэггүй	19	11	11	20	44	22	49	43	45	18	29	118	10	439
	Телевиз радио зэрэг мэдээллийн хэрэгслээр хүүхдэд зориулсан нэвтрүүлгийн цаг ямар байна гэж та үздэг вэ?														
12	Боломжийн	29	39	42	59	35	32	44	66	121	39	36	227	29	798
	Бага байна	47	60	32	61	96	51	49	123	124	54	74	230	81	1082
	Та хүүхдийн эрхийн талаархи мэдээллийг хаанаас авдаг вэ?														
13	Сонин хэвлэлээс	52	57	33	72	71	44	49	80	131	64	66	203	75	997
	Телевиз радиогоос	41	77	53	91	90	54	76	53	164	79	80	297	63	1218
	насанд хүрэгчдээс	5	10	4	4	7	10	9	16		1	4	29	4	103
	Найз нөхдөөсөө	19	4	3	4	13	8	18	4		6	5	45	12	140
	Олж мэдэх боломжгүй	9	10	7	16	85	5	5	45	21	7	5	57	10	282
	Гэмт хэрэг анх үйлдсэн хүүхдэд ямар шийтгэл оноохыг зөв гэж үздэг вэ?														
14	Хорих		1	5	4	4	3	1	0	17		1	10	20	66
	Хорих ял оноож, эдлэлтийг нь болзолтойгоор түдгэлзүүлэх	4	14	17	17	24	13	15	18	84	15	11	122	10	363
	Хорихоос өөр төрлийн	71	84	50	95	103	63	77	171	60	82	88	316	80	1341
	Хүүхэд нийгмийн амьдралд оролцох боломж ямар байна вэ?														0
15	Сайн	7	3	7	21	8		62	28	17	2	11	41	16	222
	Дунд	50	75	48	68	81		10	106	164	53	70	312	77	1113
	Муу	12	21	18	27	42		21	55	60	34	22	91	18	421
	Хүүхдийн ажил хөдөлмөрийг та юу гэж үздэг вэ?														
16	Хүүхдийн ажил, хөдөлмөр 2 ялгаагүй	2	36	4	1	6	3	2	8		1	2	46	6	116
	Хүүхдийн ажил нь хэвийн нас, бие бялдарт нь тохирсон байх	41	49	54	83	105	59	71	146	216	84	78	326	88	1400
	Хүүхдийн хөдөлмөр нь хүүхдийн нас, бие бялдарт нь муугаар нөлөөлөхгүй	24	14	16	32	20	18	20	35	26	7	21	75	16	324

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

1.1. Хүүхдийн эрхийн төлөв байдал

2000 оны улсын хүн амын нэгдсэн тооллогоор манай улсын хүн ам 2375,5 мянгад хүрч, дундаж өсөлт 1,4 хувь байсан нь сүүлийн 50 жилийн доторхи хамгийн бага үзүүлэлт болжээ.

Нийт хүн амын доторхи хүүхдийн эзлэх хувийн жин өндөр хэвээр, 46,6 хувийг 18 хүртэлх насныхан, 12,1 хувийг 19-24 насныхан эзэлж байна.

Монгол Улс 1990 онд НҮБ-ын Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцид нэгдэн орж, конвенцийн үзэл санаанд нийцүүлэн үндэсний хууль тогтоомжоо боловсронгуй болгох ажлыг шат дараатай хийж, 1996 онд Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай хуулийг батлан гаргаж, энэ хуулийн хэрэгжилтэнд хяналт тавих, хүүхдийн эрхийг хамгаалах чиг үүрэг бүхий Хүүхдийн төлөө үндэсний газар, аймгуудад хүүхдийн төлөө төв байгуулж, 2002 онд Монгол Улсын Засгийн газраас “Хүүхдийн хөгжил, хамгааллыг сайжруулах үндэсний хөтөлбөр”-ийг батлан гаргаж, хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулж эхэлсэн.

Түүнчлэн Монгол Улс хүүхдийн хөдөлмөрийн талаархи Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагын /ОУХБ/ холбогдох конвенциудад нэгдэн орж, хүлээсэн үүргээ хэрэгжүүлэх, хүүхдийн эрхийг хамгаалахад чиглэгдсэн зорилт, арга хэмжээг дотоодын хууль тогтоомжид тусгаж, хэрэгжүүлэхийн төлөө ажилласан байна.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Олон улсын болон гадаадын цөөнгүй байгууллага, иргэд хүүхдийн эрхийг хамгаалахтай холбоотой багагүй тооны төсөл хөтөлбөр хэрэгжүүлж, дотоодын 70 орчим төрийн бус байгууллага хүүхдийн эрхийг хамгаалах чиглэлээр дагнасан үйл ажиллагаа явуулдаг байна.

Монголын төр, засгаас хүүхдийн эрхийг хамгаалах, хөгжүүлэх чиглэлээр олон чухал арга хэмжээ авч байгаа хэдий ч, нийгэм, эдийн засгийн чадавхи, ажилгүйдэл, ядууралтай холбоотойгоор хүүхдийн эрх зөрчигдөж, олон асуудлууд анхраарал татсаар байна.

ХЭҮК-оос энэ оны эхний улиралд хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай хуулийн хэрэгжилт, хүүхдийн эрхийн асуудлаар хийсэн судалгаа, ОУХБ-ын болон ТББ-уудаас хийсэн судалгаануудаас үзэхэд хүүхдийн эрхийн тулгамдсан дараах асуудлууд анхаарал татаж байна.

1.1.1. Хүүхдийн амьдрах эрх. Монгол Улсын Засгийн газар, ДЭМБ, НҮБ-ын Хүүхдийн сан, Хүн амын сан болон хандивлагч, түншлэгч орнуудын олон талын дэмжлэгтэйгээр эх, хүүхдийн эрүүл мэндийг хамгаалах, өвчлөл, эндэгдлийг бууруулах, эцэг, эхийн эрүүл мэндийн тусламж хайх мэдлэг, чадварыг дээшлүүлэх хүүхдийг дархлаажуулах, хөхүүлэх, хоол хүнсний хангамжийг сайжруулах олон талт арга хэмжээг хэрэгжүүлж байгаа нь хүүхэд, өсвөр үеийнхний эрүүл мэндийг сайжруулахад томоохон хувь нэмэр болж байна.

Эрүүл мэндийн бүртгэл зүйн мэдээгээр 10 000 хүүхдэд ногдох өвчлөл нялхсын хувьд 48,5, нэгээс дөрөв хүртэлх насанд 72,3, таваас арван таван насанд 126,7, арван зургаагаас арван есөн насанд 66,8 тохиолдож байна. Мөн ерөнхий боловсролын сургуулийн 1000 сурагч тутмаас 678,2 нь ямар нэг архаг өвчтэй, өсвөр насны охидын 9 хувь нь жирэмсэлсэн судалгааны дүн мэдээ байна.

1.1.1.1. Хүүхдийн эндэгдэл буурч байгаа ч ураг нярайн болон нялхсын эндэгдэл олон аймагт улсын дунджаас дээгүүр байна. Амьдралын түвшин доогуур өрхийн хүүхэд 2,5 дахин илүү өвчилж, 3 дахин илүү эмнэлэгт хэвтэж, мөн төдий тоогоор эндэж байна.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Хүүхэд, өсвөр үеийнхэнд эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх байгууллагын орчин нөхцөл, технологийг сайжруулахад хүрэлцэхүйц хэмжээтэй хөрөнгө оруулалтыг шаардаж байна. Хүүхэд, өсвөр үеийнхэнд үзүүлж буй эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж шаардлагын түвшинд хүрч чадаагүй, хүүхдийн эмч бэлтгэх, мэргэшүүлэх бодлого алдагдсан байна.

Сүүлийн арваад жилд хүүхдийн эмчийн тоо 3,5 дахин цөөрсөн төдийгүй нийт аймгийн дөнгөж 25 хувь нь хүүхэд, өсвөр үеийн эрүүл ахуйн эмчтэй байна.

1.1.1.2. Хүүхдийн эсэн мэнд амьдрахын үндэс болсон хоол хүнсний чанар хүрэлцээ, хангамж ДЭМБ-ын зөвлөмжийн нийтлэг жишиг хэмжээнд хүрэхгүйгээс тав хүртэлх насны хүүхдэд тураал 12,5 хувь, өсөлтийн хоцрогдол 24,6 хувь, Д аминдэм дутлын рахит 32,1 хувь, цус багадалт 40,2 хувь тохиолдож байна. Мөн таваас дээш насны хүүхэд, өсвөр үеийнхний 16 хувь нь өсөлтийн хоцрогдолтой, 21,4 хувь нь иод дутлын эмгэгтэй байна.

Байгалийн гамшиг, хүрээлэн буй орчны бохирдол, хүний ухамсарт үйлдлээс үүдсэн эрсдэлт байдлаас хүүхэд, өсвөр үеийнхний эрүүл мэнд, амь нас хохирох тохиолдол гарсаар байна. Өсвөр үеийнхний дунд тохиолдох осол гэмтэл, цочмог хордолт насанд хүрэгчдийнхээс 2 дахин илүү байна.

1.1.2. Хүүхдийн сурч боловсрох эрх. Сүүлийн жилүүдэд боловсролын тогтолцоог шинэчлэн өөрчлөх, сургалтын арга хэлбэрийг боловсронгуй болгох, төвлөрлийг сааруулах чиглэлээр нэлээд өөрчлөлт хийгдсэн боловч ерөнхий боловсролын сургуулийн хүртээмж хангалтгүй хэвээр байна.

2000 оны байдлаар улсын хэмжээнд 280,0 мянган суудал бүхий 683 ерөнхий боловсролын сургуульд 494,5 мянган хүүхэд суралцаж, анги дүүргэлт 45-50 хүүхэд болж ЕБС-ийн сургалт дунджаар 2,7 ээлжтэй, зарим сургууль 3 ээлжтэй байна /Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцийн хэрэгжилтийн талаархи Засгийн газрын илтгэл/.

ХЭҮК-оос хийсэн судалгаанд төвлөрсөн хот суурин газруудын сургуулийн ачаалал өндөр байгаа нь хүүхдийн сурч боловсрох эрх, сурлагын чанарт муугаар нөлөөлж байна гэсэн дүгнэлт хийгдсэн. Нийслэлд 2001-2002 оны хичээлийн жилд 154 ерөнхий боловсролын сургууль хичээллэж, анги дүүргэлт 34 болж, нэг ангид суралцаж буй хүүхдийн тоо өмнөх оныхоос 5,5 хувиар буурсан нь хувийн хэвшлийн сургуулийн эзлэх хувь 39,0 хувь болж өссөнтэй холбоотой байна гэж нийслэлийн Засаг даргын Статистик, мэдээлэл судалгааны газрын мэдээлэлд тэмдэглэгджээ.

Хэдийгээр нийслэл болон зарим төв, суурин газарт ерөнхий боловсролын хувийн сургуулиуд нэмэгдэж байгаа нь сургуулийн анги дүүргэлт, ачааллыг багасгах ач холбогдолтой боловч нэг сурагчаас авч буй сургалтын төлбөр харилцан адилгүй,

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

зарим сургуульд хэт өндөр байгаа нь анхаарал татаж байна. Тухайлбал, “MCS” компаний “Орчлон” сургууль нэг сурагчаас жилд 950 долларын төлбөр авдаг нь хамгийн өндөр байгаа бөгөөд их сургуулийн төлбөрөөс даруй 3 дахин их байна. Хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй хуулиар сургуулийг ашгийн төлөө бус байгууллага гэж тодорхойлсон ч бодит байдлаас харахад зарим сургуулиуд эргэлзээ төрүүлж байна. Түүнчлэн 400-500 долларын төлбөртэй сургууль ч байна. Иймд хувийн сургуулиудын төлбөр хураамжийн үндэслэл, зарцуулалт, сургалтын арга барил чанарт тавих мэргэжлийн хяналтыг сайжруулах шаардлагатай байна.

1.1.2.1. ЕБС-ийн хүртээмж бага, ачаалал маш өндөр байгаа нь сурагчдын сурлагын чанарт муугаар нөлөөлөөд зогсохгүй хичээлээс гадуур соёл, хүмүүжлийн ажил зохиох, мэргэжлийн дугуйлан секц ажиллуулах, сурагчдын авьяас чадварыг нээн хөгжүүлэхэд чиглэгдсэн арга хэмжээ зохион байгуулах боломжийг хааж, сурагчид чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрөөхөд муугаар нөлөөлж байна. ЕБС-ийн ачааллыг багасгах, шинээр сургууль барьж байгуулах, өргөтгөх, хувийн бага сургууль байгуулах үүсгэл санаачилгыг дэмжих, урамшуулах талаар Засгийн газраас хөрөнгө хүч гаргах шаардлагатай байна.

1.1.2.2. Хүүхдэд суурь боловсрол олгох, сургууль завсардалтыг багасгахад сурагчдын дотуур байрны хангамж, хүрэлцээ чухал ач холбогдолтой хэвээр байна. 1990 оны үеэс сургуулийн сурагчдын дотуур байрны хэвийн үйл ажиллагаа алдагдаж, дотуур байрны зардлыг эцэг, эхээс нь гаргуулж байсан ба ихэнх сумдын дотуур байр хэвийн ажиллаж чадахгүйд хүрсэн. 1990 оны үед нийт сурагчдын 14,5 хувь дотуур байранд хамрагдаж байсан бол 1996 он гэхэд 4,1 хувь болтлоо буурсан.

Харин 1997 оны үеэс эхлэн дотуур байрны сурагчдын тоо өсч 2001-2002 онд 41448 хүүхэд дотуур байранд орох шаардлагатайгаас 27978, 2002-2003 оны хичээлийн жилд 43927 хүүхэд дотуур байранд амьдрах шаардлагатайгаас 33378 хүүхэд дотуур байранд хамрагдаж, 2002-2003 оны хичээлийн жилд зарим аймгуудад дотуур байранд суугчдын тоо харьцангуй нэмэгджээ.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Сурагчдын дотуур байрны нөхцөл, хангамж шаардлагын хэмжээнд хүрэхгүй, ихэнх дотуур байр өвлийн улиралд хэвийн ажиллах боломж, нөхцөлөөр муу байгаа нь судалгаанаас харагдаж байна.

1.1.2.3. Сургууль завсардалт дорвитой буурахгүй байна. Сургууль завсардалтын талаархи мэдээ судалгаа ихээхэн зөрүүтэй байдаг. Хүүхдийн хөгжил хамгааллыг сайжруулах үндэсний хөтөлбөрт улсын хэмжээнд суурь боловсрол эзэмшвэл зохих насны /8-15/ хүүхдийн 13,5 хувь нь буюу 68155 хүүхэд сургуульд суралцаж чадаагүй, сургууль завсардалт хөдөө, орон нутагт 20,0 хувьтай байна гэж тэмдэглэгджээ.

1999-2000 онд 12167 хүүхэд, 2000-2001 онд 13751 хүүхэд сургууль завсардсаны 10963 нь хөдөө байна. /БСШУЯ-ны мэдээнээс/

ХЭҮК, Хүүхдийн төлөө үндэсний газар, Монголын хүүхдийн эрхийн төвөөс хийсэн судалгаагаар Дорноговь, Баян-Өлгий, Увс, Дархан-Уул, Булган аймгуудад ерөнхий боловсролын сургуульд хамран сургалт 91-94 хувьтай гарсан. Дорнодод 1955, Баян-Өлгийд 1879, Увсад 1638, Завханд 950, Төв аймагт 867 хүүхэд сургууль завсардсан байв. Сургууль завсардсан хүүхдүүдийн дийлэнхийг нь хөдөөгийн малчдын болон ядуу амьдралтай өрхийн, төв суурин газарт зохих зөвшөөрөлгүй оршин суугчдын хүүхдүүд эзэлж байна.

Өнгөрсөн онд ХЭҮК-оос нийслэл хотын зөвхөн Сонгинохайрхан, Баянзүрх дүүрэгт зөвшөөрөлгүй оршин сууж буй иргэдийн дунд хийсэн судалгаагаар 4754 өрхийн 633 хүүхэд сургууль завсардсан болох нь тогтоогдож байв.

UIH.MN СУДАЛГААНЫ САН

1.1.2.4. Хүүхдээ сургуулиас нь гаргаж авах, сургуульд оруулахгүй байх явдал малчдын дунд өсөх хандлагатай болов. ОУХБ-ын "АЙПЕК" хөтөлбөрийн хүрээнд 4 аймгийн хэмжээнд Нийгмийн хөгжлийн төвөөс хийсэн судалгаанд мал маллаж буй 291 хүүхэд хамрагдсан ба тэдний 53,8 хувь сургууль завсардсан, 8,3 хувь нь огт сургуульд суугаагүй байсан байна.

Ядуу амьдралтай, амьжиргааны баталгаажих доод түвшингээс доогуур орлоготой өрхийн сургуулийн насны хүүхдүүд олон тоогоор сургуулиас завсардсаар

байхад тэдэнд орон нутгийн засаг, төрийн байгууллагууд тусалж дэмжих талаар хангалтгүй анхаарч байна.

Ховд аймгийн Мөст сумын “Улаан толгой” багийн иргэн, өрх толгойлсон эмэгтэй “Н” нь 4 хүүхэдтэй, айлын зуны пинд амьдардаг, сургуулийн насны 3 хүүхэдтэй бөгөөд хувцас, хичээлийн хэрэглэлгүй тул гурвуулаа сургууль завсардсан. Төсөв хүрэлцээгүйгээс сумаас ямар нэг дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх боломжгүй /Ховд аймгийн судлаачийн тайлангаас/. Иймэрхүү жишээ баримт олон байна.

1.1.2.5. Насанд хүрээгүй хүмүүсийн хорих ангид жил бүр 150-200 хүүхэд ирдэг бөгөөд тэдний 60-аад хувь нь 1-7 дугаар ангиас сургууль завсардсан, 30 хувь нь огт бичиг үсэг мэддэггүй хүүхдүүд байдаг байна /Хорих ангийн даргын илтгэлээс. 2003.02.18/.

1.1.2.6. Судалгаанаас үзэхэд ядуу иргэдийн хүүхдүүд болон хараа хяналтгүй хүүхдүүд их хэмжээгээр сургуулиас гарч, завсардаж байна. Сурагчдаас элдэв төрлийн шалтгаанаар мөнгө төгрөг хурааж авдаг, хувцас хунар шаарддаг нь ядуу өрхийн хүүхдүүд сургуулиас хөндийрөх, завсардахад нөлөө үзүүлдэг.

Нийслэлд 290 хүүхдийн дунд явуулсан санал асуулгаар сургуулийн захиргаа, багш нарын зүгээс мөнгө, эд зүйл байнга шаарддаг гэж 23,0 хувь нь, хааяа шаарддаг гэж 58,4 хувь, орон нутагт хийгдсэн судалгаанд хамрагдсан 2113 хүүхдийн 69,4 хувь нь, эцэг, эхийн 57,8 хувь нь мөнгө, эд зүйл байнга шаарддаг гэж хариулжээ. Түүнчлэн ЕБС-ийн хүрээнд ном, сурах бичиг, гарын авлага, үзвэрийн билетийг тулгаж зардаг, авахыг шаарддаг, хичээлээс хожигдох, таслахад мөнгө хураадаг болсон талаар иргэд тогтмол гомдол, санал гаргаж байдаг.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

1.1.2.7. Улсын хэмжээгээр тахир дутуу буюу оюуны хомсдолтой 34000 гаруй хүүхэд байдаг гэсэн судалгаа бий. Эдгээр хүүхдүүдэд зориулагдсан тусгай сургууль 5 байдаг бөгөөд 2000 орчим хүүхэд суралцдаг байна.

Хөдөө, орон нутагт амьдардаг тахир дутуу буюу оюуны хомсдолтой хүүхдүүд сургуульд суралцах, суурь боловсрол эзэмших боломж туйлын хязгаарлагдмал

байдаг учир ихэвчлэн сургууль завсарддаг. Хөдөө, орон нутгийн харах, сонсох болон ярих эрхтэний доголдолтой буюу оюуны хомсдолтой хүүхдүүдийн сурч боловсрох эрхийг хангах, тусгай сургуулийн тоог нэмэгдүүлэх, хөдөөд энэ төрлийн сургалтыг ойртуулах арга хэмжээ үнэхээр үгүйлэгдэж байна.

1.1.3. Хүүхдийн хөдөлмөр эрхлэлт. Монгол Улс ОУХБ-ын Аж үйлдвэрт ажилд авах насны доод хэмжээний тухай 59 дүгээр конвенци, Газрын доорх ажилд авах насны доод хэмжээний тухай 123 дугаар конвенци, Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хүнд хэлбэрийг хориглох болон устгах тухай 182 дугаар конвенцид нэгдэн орж, хүүхдийн хөдөлмөрийн тухай асуудлыг Хөдөлмөрийн тухай хуулийн /1999 он/ Наймдугаар бүлгээр зохицуулж, ажилд авах насны доод хязгаарыг 16 нас байхаар тогтоож, насанд хүрээгүй хүн ажиллуулахыг хориглосон ажлын байрны жагсаалтыг батлан гаргаж, хөдөлмөр эрхлэлтийн хүрээнд хүүхдийн эрхийг хамгаалах хэрэгжүүлэх чиглэлээр нэлээд ажил зохиож байна.

Гэвч ядуурал, ажилгүйдэлтэй холбоотойгоор бага насны болон насанд хүрээгүй хүмүүс эрүүл энх өсч хөгжихөд сөрөг нөлөөтэй хүнд, тэвчишгүй хэлбэрийн ажил хөдөлмөр эрхлэх нь бага биш байна.

1.1.3.1. Улсын хэмжээгээр албан болон албан бус салбарт хичнээн хүүхэд хөдөлмөр эрхэлдэг болох талаар нэгдсэн тоо баримт байдаггүй. НХХЯ "Хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдийн ажлын нөхцөлийн талаар судалгаа хийгдсэн боловч албан бус салбарт хичнээн хүүхэд хөдөлмөр эрхэлдэг талаар тодорхой тоо байхгүй, харин сургууль завсардсан хүүхдийн тоогоор багцаалж болно" гэж нийтэд мэдээлсэн /Зууны мэдээ, 2002- 6-12, №145/.

UIH.MN СУДАЛГААНЫ САН

ХЭҮК болон төрийн бус байгууллагуудаас нийслэл болон хөдөө, орон нутагт хийсэн судалгаанаас үзвэл хүүхдүүд эрүүл мэнддээ сөрөг нөлөө үзүүлж болох доорхи төрлийн ажил хөдөлмөрийг эрхэлж байна.

1.1.3.1.1. Сүүлийн жилүүдэд алтны ордуудад насанд хүрээгүй хүмүүс томчуудын нэгэн адил шороо зөөж ухах, ачиж буулгах, чулуу бутлах, мөнгөн ус зэрэг хорт бодистой харьцаж ажиллах нь түгээмэл болсон нь анхаарал татаж байна.

Хамгийн аюултай нь алтны уурхайд албан бусаар хөдөлмөрлөж буй хүүхдүүд хүний эрүүл мэндэд хорт нөлөө үзүүлдэг мөнгөн устай харьцаж ажилладаг байна. ОУХБ-ын "АЙПЕК" хөтөлбөрийн хүрээнд Төв, Дархан-Уул, Сэлэнгэ аймгийн нутагт байдаг үндсэн ба шороон ордны 17 уурхайд хувиараа алт олборлодог 59 хүн, үүний дотор 11-18 насны 17 хүүхдийн дунд НЭМХ-ээс хор судлалын шинжилгээ хийхэд, судалгаанд хамрагдсан 17 хүүхдийн 8 нь мөнгөн усны архаг хордлоготой, тэдний 7 нь мэдрэлийн сульдааны хам шинжийн өвчтэй болсон байна. Эдгээр уурхайнуудад ажилладаг 122 хүүхдийн дунд мөнгөн устай харьцаж ажилладаг хүүхэд 37,7 хувийг эзэлж байжээ. Тэнд ажилладаг эмэгтэйгээс мөнгөн усны хордлоготой, бие эрхтэний согогтой хүүхэд төрсөн талаар дээрх судалгааны тайланд тусгагджээ.

Хувиараа алт олборлогчдоос бэртэж, гэмтсэн осол аваарт орсон, эрүүл мэндээрээ хохирсон тохиолдол цөөнгүй гардаг байна. 2000-2002 онд Борнуурт 3 удаа, Баруунхараад 4 удаа осол гарсан байна.

1.1.3.1.2. Хүүхдүүд осол аваарт өртөж болзошгүй газрын гүнд, нүх цооногт ажиллах, чулуу бутлах хүнд хүчир хөдөлмөрийг эрхэлж, хүүхдийн өргөх ачааны зөвшөөрөгдөх/ эрэгтэй хүүхэд 8-16 кг, эмэгтэй хүүхэд 5-10 кг/ хэмжээнээс 2-3 дахин хүнд шороо, чулуу байнга зөөх нь элбэг байна.

Нийслэлийн Налайх дүүргийн нүүрсний уурхайд 200-300 хүүхэд тогтмол ажиллаж /тэднийг хүмүүс "болжмор", "хэрээ" гэж нэрлэдэг/, нүүрс чирж гаргах, шигших, түүх зэрэг хүнд хортой хөдөлмөр эрхэлдэг.

1.1.3.1.3. Нийслэлийн зургаан дүүргийн том, бага нийлсэн 31 зах дээр 1000 гаруй хүүхэд хөдөлмөр эрхэлдэг гэсэн баримжаа тоо бий. Нийслэлийн зарим дүүргүүдийн зах дээр ажилладаг 300 хүүхдийн /64,3 хувь нь эрэгтэй, 35,7 хувь нь эмэгтэй/ дунд судалгаа хийхэд тэдний 58,7 хувь нь сургууль завсардсан, 45,3 хувь нь өвчин эмгэг тусч, 39,0 хувь нь ямар нэг бэртэл гэмтэл авч байсан байна.

Зах дээр хөдөлмөр эрхэлдэг хүүхдүүдэд томчуудын зүгээс дээрэлхдэг, хөлс мөнгөө дутуу өгдөг, том хүүхдүүдэд зодуулах, дээрэмдүүлэх зэрэг дарамт бэрхшээл байнга гардаг гэж санал асуулгад оролцсон хүүхдүүдийн дийлэнх хариулсан байна.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Судалгаанд хамрагдагсдын 74 хувь нь захын байцаагчид, 29,3 хувь нь атаманд, 4,9 хувь нь захын цагдаад олсон орлогоосоо ямар нэгэн хэмжээгээр татвар, хураамж төлдөг гэж хариулжээ.

1.1.3.1.4. Монголын уламжлалт мал аж ахуй, ёс заншилтай холбоотой зарим асуудлууд ч хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй буюу хүнд хөдөлмөрт тооцогдох эсэх талаар сүүлийн үед ихээхэн яригдах болсон. Энэ нь ч зүй ёсны хэрэг.

Сүүлийн жилүүдэд суурь боловсрол эзэмшвэл зохих насны олон мянган хүүхдүүд хөдөө, орон нутагт янз бүрийн хэлбэрээр хөдөлмөр эрхэлж байна. Хүүхдүүд өөрсдийн эцэг, ах, дүүгийн хамтаар мал маллаад зогсохгүй, ядуу амьдралтай өрхийн хүүхдүүд олон малтай айл өрхөд хөлстэй, хөлсгүй зарагдах явдал түгээмэл болсон байна. 2001 онд Өвөрхангай, Ховд аймгуудын 12 сумын 225 малчин өрх, 122 ажил олгогч өрхийн 291 хүүхдийг хамруулан судалгаа хийхэд судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн 54,6 хувь нь гэртээ буюу хамаатан садныдаа, 45,4 хувь нь айлд мал малладаг, 58,3 хувь нь сургууль завсардсан хүүхдүүд байсан ба ажил олгогч өрхийн 57,4 хувь нь 201-500, 3,3 хувь нь 500-аас дээш толгой малтай өрхүүд байжээ /ОУХБ-ын “АЙПЕК” хөтөлбөрийн хүрээнд НХТ-ийн хийсэн судалгаанаас/.

Айлд мал маллаж байгаа хүүхдүүд ихэнхдээ аман тохиролцоогоор ажилладаг ба судалгаанд хамрагдагсдын 1,5-6,1 хувь нь бичгийн гэрээтэй гэх боловч ийм гэрээг үзүүлж чадаагүй ба айлд мал маллаж байгаа хүүхдийн 54,3 хувь нь хөлс, шан харамж авдаг гэж, 45,7 хувь нь хөлс авдаггүй гэж хариулжээ. ХЭҮК-оос 2003 онд хийсэн судалгаагаар Завханд 743, Өмнөговьд 650, Баянхонгорт 3500, Говь-Алтайд 522 хүүхэд мал аж ахуйн салбарт ажилладаг гэсэн мэдээ байна.

Дорнод аймгийн Баянтүмэн суманд л гэхэд 7-16 насны 12 хүүхэд айлд мал малладаг байна /Сумын нийгмийн ажилтны ярианаас/.

Эдгээр тоо баримтаас ядуу амьдралтай өрхийн хүүхдийн хөдөлмөрийг ямар ч гэрээ хэлцэлгүйгээр, цалин хөлсгүйгээр ашиглаж, завших, тэд боловсрол эзэмших,

UIH.MN СУДАЛГААНЫ САН

сурч боловсрох эрхээ эдэлж чадахгүй хохирох хандлага газар авч байна гэсэн дүгнэлт хийж болох байна.

Энэ нөхцөлд төр, засгийн зүгээс онцгой анхаарал тавьж орон нутгийн засаг захиргааны болон хүүхдийн эрхийг хамгаалах байгууллагаас тавих хяналтыг хүчтэй болгох, нөхцөл байдлыг сайтар хянах судлах шаардлагатай болжээ.

1.1.3.1.5. Уралдааны хурдан морь унаж буй хүүхдийн эрхийн асуудалд олон нийтийн зүгээс шүүмжлэлтэй хандах явдал нэлээд гарах болов.

Монголын уламжлалт хурдан морины уралдааны зорилго, хамрах хүрээ ихээхэн өөрчлөгдөж, зах зээлийн шинж төрхтэй болж, баяр наадам, ой тэмдэглэх үйл ажиллагаа, бооцоот уралдааны тоо ихэсч, өвөл зунгүй хурдан морины уралдаан зохиогддог болсон. Тойм байдлаар авч үзэхэд жилдээ 40-50 баяр наадам болж, морь уралдуулж, 2000 орчим хүүхэд морь унадаг гэсэн баримжаа байдаг байна.

Уралдааны морь унах нь хүүхдийн хөдөлмөр мөн эсэх талаар маргаан мэтгэлцээн байдаг. Морь уях үеэр өглөөнөөс үдэш хүртэл хүүхдүүд морьтойгоо ажиллаж, идэш хоол, уяаг нь тааруулж, унаж үсэргээ сунгаанд оролцож, гэр орноосоо тусгаарлагдан, халуунд халж, хүйтэнд дааран байж, уралдааны үед 15-30 км зайд бартаатай тоос шороотой замаар, нүүр нүдгүй булуулан, заримдаа унаж бэртэн байж уралддагийг харахад хурдны морь унахыг хүүхдийн хөдөлмөр гэж үзэхээс өөр аргагүй.

Бага насны хүүхдүүд хурдан морь унах нь түүний амь нас, эрүүл мэндэд бодит эрсдэлтэй байна. Зөвхөн 2001 оны Ардын хувьсгалын 80 жилийн ойн баяр наадмаар уралдсан их нас, азарганы уралдааны үеэр 49 хүүхэд мориноосоо унаж хүнд, хөнгөн хэлбэрээр бэртсэн, 1999 оны Улсын баяр наадмаар 1 хүүхэд амь насаа алдсан баримт байна.

Монголын Хуульч эмэгтэйчүүдийн холбооноос хурдан морь унадаг 50 хүүхдийн дунд явуулсан судалгаагаар тэдний 68,0 хувь нь 10-15 насны, 32,0 хувь нь 6-9 насны хүүхдүүд байсан ба уяачид, хүүхдүүдийн 68,9 хувь нь хурдан морь унаж байгаа хүүхдийн аюулгүй байдалд үргэлж санаа зовдог гэж хариулжээ.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Хурдан морь унадаг хүүхдийн хөлс, урамшууллын тухайд ч анхаарч үзэх шаардлагатай болсон. Хурдан морины хүүхдийн тухай асуудлыг уламжлалт ёс заншил хэмээн үзэж, тэдний эрүүл мэнд, амь насны талаар анхааран авч үзэхгүй, төрийн зүгээс ямар ч зохицуулалтгүй явж ирснийг хүүхдийн эрхийн ноцтой зөрчил гэж үзэж байна. Хурдан морь унах хүүхдийн насны доод хязгаарыг тогтоох, тэдний амь нас, бие эрхтэнд нь учирч болох эрсдлийг багасгах, аюулгүй ажиллагааг хангах, морины эзэн болон хүүхдийн хоорондын хөдөлмөрийн харьцааг зохицуулах, даатгалд хамруулах зэрэг асуудлыг судлан үзэж, эрх зүйн зохицуулалтыг бий болгох шаардлагатай байна.

1.1.3.1.6. Насанд хүрээгүй хүмүүс /16-18/ үйлдвэр, аж ахуйн газруудад хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллах нь цөөнгүй байна. Насанд хүрээгүй хүмүүсийн хөдөлмөрийн харьцааг хөдөлмөрийн хуульд тусгайлан заасан боловч энэхүү заалт амьдралд тэр бүр хэрэгжихгүй байна. ХЭҮК-оос нийслэл болон Дархан-Уул аймгийн гадаадын хөрөнгө оруулалттай 24 үйлдвэрт хөдөлмөрийн хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг шалгаж үзэхэд тэднийг тогтоосон хугацаанд эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулдаггүй, илүү цагаар болон хөдөлмөрийн хуульд зааснаас илүү хугацаагаар ажиллуулдаг зэрэг зөрчил илэрч байсан.

Дорнод аймгийн “Шинхуа” ХХК-д 17-18 насны охид хөвгүүдийг эрүүл ахуйн шаардлага хангаагүй байранд шөнийн цагаар ажиллуулдаг байна /Дорнод аймгийн судлаачийн тайлангаас/.

1.1.4. Хүүхдийн гэмт хэрэг. Хууль тогтоомжоор насанд хүрээгүй хүмүүсийн үйлдсэн гэмт хэргийг мөрдөн шалгах, шүүн таслах тусгай зохицуулалттай бөгөөд тэднийг цагдан хорих, ял эдлүүлэх тусгай төрөлжсөн байгууллагуудтай байна.

1.1.4.1. Насанд хүрээгүй хүмүүсийг гэмт хэрэг, хэв журмын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, хараа хяналтгүй, тэнэмэл хүүхдийг асрамж халамжтай болгох, багасгах талаар орон нутгийн засаг захиргааны болон цагдаагийн байгууллагаас багагүй ажил зохиож, ихээхэн хөрөнгө хүч зарцуулдаг байна.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Гэвч гэмт хэрэгт холбогдсон насанд хүрээгүй хүмүүс болон хараа хяналтгүй хүүхдийн тоо харьцангуй их байна. Цагдаагийн Ерөнхий Газраас гаргасан мэдээгээр 2001 онд улсын хэмжээгээр 1147 гэмт хэрэгт 1675 хүүхэд холбогдсон бол 2002 онд 1059 хэрэгт 1703 хүүхэд холбогдож, гэмт хэрэгт холбогдсон хүүхдийн тоо 1,6 хувиар өссөн байна. Гэмт хэрэг үйлдсэн нийт хүүхдүүдийн 70 гаруй хувь нь Улаанбаатарт байдаг. Насанд хүрээгүй хүмүүсийн үйлдэж байгаа гэмт хэргийг төрлөөр нь авч үзвэл хэрэгт холбогдогчдын бараг 70 орчим хувь нь бусдын өмчийн эсрэг тухайлбал, хулгайн гэмт хэрэгт холбогджээ.

1.1.4.2. Шүүхийн статистик мэдээгээр 2000 онд 990, 2001 онд 1034, 2002 онд 1162 насанд хүрээгүй хүмүүс ял шийтгүүлсэн. Гэмт хэрэгт холбогдож шүүхээр ял шийтгүүлсэн насанд хүрээгүй хүмүүсийн 10 гаруй хувьд нь хорих ял оноодог бөгөөд хүүхдийн хорих ангид жил тутам 150-200 шахам хүүхэд ирж хүмүүждэг.

1.1.4.3. Хорих ангид ирж хүмүүжиж буй хүүхдүүдийн 70 орчим хувь нь огт бичиг үсэг мэддэггүй, 60-аад хувь нь сургууль завсардсан, 10-15 хувь нь бүтэн өнчин, орон гэргүй тэнэмэл хүүхдүүд байна.

Хорих ял шийтгүүлсэн хүүхдүүд ялынхаа тал хувийг эдлээд магадлангаар орж хугацаанаасаа өмнө тэнсэн суллагддаг байсан бол шинэ Эрүүгийн хууль хэрэгжиж эхэлснээс хойш тэд хугацаанаасаа өмнө тэнсэн суллагдах магадлал тун хомс болжээ. Уг хуулийн 74.4-д зааснаар: учруулсан хохирлоо нөхөн төлөөгүй бол хугацаанаас өмнө тэнсэн суллах журмыг хэрэглэхгүй гэжээ. Тэдний дийлэнх нь өмчийн эсрэг гэмт хэрэгт шийтгүүлж, учруулсан хохирлоо нөхөн төлөөгүй, төлөх ч чадваргүй байдаг.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Гэмт хэрэгт холбогдож, ял эдэлж суллагдсан хүүхдүүдийг нийгэмд байр сууриа олох, ажил мэргэжилтэй болоход нь төрөөс тусгайлан авч үзэж, тусалж дэмжих талаар онцгой анхаарах шаардлагатай байна.

"Би хулгай хийхгүйгээр амьдарч чадахгүй, амьдрал надаас хулгай хийхийг шаардаж байна, надад гэр орон байхгүй, би хаачих юм бэ, би дахиад л хулгай хийж

шоронд орох байх” гэж 18 настай хүү ярьсан байна /ХЗДХЯ, ЦЕГ, ХЭҮК, МӨХ-ноос хийсэн судалгааны тайлангаас/.

1.1.4.4. Судалгаанаас үзэхэд насанд хүрээгүй хүмүүст оноож байгаа хорих ялын хувийн жин насанд хүрэгчдийнхээс доогуур байгаа хэдий ч Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцийн заалтын дагуу насанд хүрээгүй хүмүүст онцгой, гарцаагүй тохиолдолд л хорих ял оноож байх бодлогыг шүүх баримтлах шаардлагатай байна.

Анх удаагаа онц хүнд биш гэмт хэрэгт холбогдсон хүүхдүүдэд хорих ял оноосон тогтоол биелүүлэхийг түдгэлзүүлэх, хорихоос өөр ял оноох хуулийн заалтыг өргөн ашиглах хэрэгтэй байна.

Гэмт хэрэг зөрчилд холбогдсон хүүхдүүд нь ихэвчлэн амьдралын түвшин доогуур, бүтэн өнчин буюу хагас өнчин хүүхдүүд байдаг бөгөөд тэдний өмгөөлөгч авч эрх зүйн туслалцаа авах эрх нь ихээхэн хязгаарлагдмал байна. ХЭҮК-оос 2001 онд хийсэн судалгаанаас үзэхэд Ганц худагт хоригдож буй 70 орчим хүүхдийн 60 орчим хувь нь огт өмгөөлөгч аваагүй байсан.

Шинээр мөрдөгдөж буй ЭБШ хуулиар хөнгөнөөс бусад бүх төрлийн гэмт хэрэгт хүүхдүүдийг цагдан хорьж болохоор байгаа ба хорьж мөрдөх дээд хугацааг бүтэн 1 жил 6 сараар тогтоосон нь Иргэний болон улс төрийн эрхийн тухай пакт, Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцийн “Цагдан хорих арга хэмжээг онцгой тохиолдолд хэрэглэх, хэргээ аль болох ахар богино хугацаанд хянан шийдвэрлүүлэх эрхтэй” гэсэн зарчимтай зөрчилдөж байна.

Гэмт хэрэгт холбогдсон хүүхдүүдийн хэргийг богино хугацаанд таслан шийдвэрлэх, онц шаардлагагүй тохиолдолд цагдан хорихоос түдгэлзэх, өмгөөлөгч авах эрхийг нь ойлгуулах, тийм нөхцөл боломжоор хангах талаар хуулийн байгууллагууд онцгой анхаарах шаардлагатай байна.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

1.1.5. Хараа хяналтгүй хүүхэд. Нийслэлийн Цагдаагийн газрын Хүүхдийн хаяг тогтоох газрын мэдээгээр 2000 онд 1795, 2001 онд 1829, 2002 онд 1279 хараа хяналтгүй тэнэмэл хүүхдийг хүлээн авч хаягийг нь тогтоох ажиллагаа явуулж эцэг, эх, асран хамгаалагчид болон асрамж, халамжийн байгууллагад шилжүүлжээ.

Түүнчлэн улсын хэмжээнд 231 хүүхэд орон гэрээсээ дайжин, хараа хяналтгүй тэнэж явaa гэсэн мэдээг тус газар гаргажээ.

Хараа хяналтгүй тэнэмэл гэгдэх хүүхэд Дархан-Уул, Дорнод, Дундговь, Сэлэнгэ аймгуудад бусад аймгаасаа харьцангүй олон байна.

1.1.5.1. Хараа хяналтгүй тэнэж яваад хаяг тогтоох газарт ирсэн хүүхдийг авч хүмүүжүүлэх газар нь хүүхдийн асрамж халамжийн төвүүд байдаг. Улаанбаатар хотод 27, Дорнод, Дархан-Уул, Орхон, Сэлэнгэ, Төв аймагт 10 орчим хүүхдийн асрамж халамжийн төвүүд үйл ажиллагаа явуулдаг байна. Тэдний дийлэнх олонхи нь гадаадын байгууллага, иргэдийн санхүүжилтээр ажилладаг.

Хүүхдийн хаяг тогтоох газар тэнэмэл хүүхдийн тухайд чухал үүрэг гүйцэтгэдэг хэдий ч ахуй нөхцөл, боловсон хүчин, хангамжийн хувьд төдийлөн сайн биш байна. Хараа хяналтгүй хүүхдийг албадан саатуулах тухай хуулиар /1994 он/ тэдгээр хүүхдийг 7 хүртэл хоногоор албадан саатуулахаар заасан нь ямар нэгэн гэмт хэрэг зөрчилд холбогдоогүй, гэм буруугүй байхад хүүхдүүдийг ингэж олон хоногоор албадан саатуулж байгаа нь тэдний халдашгүй чөлөөтэй байх эрхийг зөрчиж байна.

1.1.5.2. ХЭҮК, Хүүхдийн төлөө үндэсний газраас 2003 оны эхээр хийсэн судалгаагаар улсын хэмжээнд асрамж, халамжийн 37 байгууллагад 1606 хүүхэд хүмүүжиж байгаагийн 758 нь бүтэн буюу хагас өнчин, 171 нь эцэг, эхтэйгээ таарамжгүйн улмаас, 124 нь хойд эцэг, эхтэйгээ таарамжгүйн улмаас, 171 нь эцэг, эх нь ял эдэлж байгаагаас асрамж, халамжийн төвд ирсэн хүүхдүүд байсан байна. Нийслэлийн асрамж, халамжийн 27 байгууллагад 1262 хүүхэд хүмүүжиж байна.

Манай бизнесийн салбарынхан элдэв төрлийн ой, тэмдэглэлт үйл явдал, алдар цолтнуудыг ивээн тэтгэх, хөрөнгө мөнгө гаргах нь их байдаг хэдий ч хараа хяналтгүй, эцэг, эхгүй болон ядуучуудын хүүхдүүдэд хөрөнгө оруулалт хийх, хүмүүнлэгийн тусламж үзүүлэх нь цөөн байна. Тэдний хүч туслалцааг нийгмийн энэ салбарт чиглүүлэхэд анхаарах хэрэгтэй байна.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай хуулинд улсын асрамжид хүмүүжиж байгаад 18 насанд хүрсэн өөрийн гэсэн эд хөрөнгөгүй хүүхдүүдэд улсаас орон байр олгох заалттай боловч энэ нь амьдралд хэрэгждэггүй.

1.1.5.3. Орон гэргүй буюу орон гэрээсээ дайжсан охидууд биеэ үнэлэх явдал бодит байдал болсон. Биеэ үнэлдэг охидын талаар олон янзын тоо байдаг хэдий ч ЦЕГ-аас гаргасан судалгаагаар улсын хэмжээгээр насанд хүрээгүй 119 охид биеэ үнэлдэг гэсэн мэдээ бий. Хамгийн харамсалтай нь бага насны буюу 11-16 насны охид биеэ үнэлэх явдал нэлээд байдаг бөгөөд тэднийг ихэвчлэн насанд хүрэгчид зохион байгуулж удирддаг, зочид буудал, баар, цэнгээний газрууд боломж олгодог байна. Биеэ үнэлэх явдлыг зохион байгуулсан, орон байраар хангасан, боломж олгосон хүмүүсийг илрүүлэх, хариуцлага хүлээлгэх, биеэ үнэлэгч охидуудад ухуулга, сурталчилгаа хийх ажлыг эрчимжүүлэх шаардлагатай гэж үзэж байна.

1.1.6. Гэр бүлийн орчин. Хүүхэд эрх чөлөөтэй, эрүүл энх өсч, хөгжихөд гэр бүлийн орчин буюу эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч онцгой үүрэгтэй билээ.

Эцэг, эхчүүд гэрлэлтээ цуцлуулах, гэмт хэрэг үйлдэж, ял шийтгүүлэх, архинд орох, ажилгүй болох тохиолдол бүрийн цаана хүүхдийн эрх ашиг хөндөгдөж байна. Иймээс гэр бүлийг бэхжүүлэх, эцэг, эхийн асран хүмүүжүүлэх үүргээ биелүүлэх ухамсрыг дээшлүүлэх, үүргээ биелүүлээгүй эцэг, эхтэй тооцох хариуцлагыг чангатгах хэрэгтэй байна.

1.1.6.1. Шүүхийн статистик мэдээнээс үзвэл гэр бүл салалт сүүлийн 4 жил дараалан өсчээ. 1999 онд 1425, 2000 онд 1517, 2001 онд 1657, 2002 онд 1803 гэр бүл гэрлэлтээ цуцлуулж, 2000 онд 899, 2001 онд 1371, 2002 онд 1125 хүүхдэд тэтгэвэр тогтоосон.

Тэтгэврийн хэмжээг 11 хүртэл насны хүүхдэд амьжиргааны баталгаажих доод түвшингийн хэмжээгээр, 11-16 насны хүүхдийг амьжиргааны баталгаажих доод түвшингийн хэмжээгээр тэжээн тэтгүүлэх хуультай ч, сүүлийн жилүүдэд хүүхдийн тэтгэлгийн төлөлт эрс доошилсон байна.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Нийслэлийн хэмжээнд гэхэд 2576 хүн шүүхийн шийдвэрээр хүүхдийн тэтгэлэг төлөх гүйцэтгэх хуудасны бүртгэлтэй боловч ихэнх нь хаяг дээрээ байхгүй, төлбөрийн чадваргүй гэсэн үндэслэлээр биелдэггүй байна.

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн тухай хуулиар шийдвэр гүйцэтгэгчид биелүүлсэн төлбөрийнхөө 10 хувиар урамшуулал авахаар хуульчлагджээ. Харин хүүхдийн тэтгэлгийн тухайд шийдвэр гүйцэтгэгчид ямар нэгэн урамшил байхгүй учир тэд хүүхдийн тэтгэлгийг төлүүлэхээр нэг их хүч гаргадаггүй нь тодорхой. Хүүхдийн тэтгэлгийн төлөлтийг сайжруулах үүднээс эдгээр гүйцэтгэх хуудсыг биелүүлсэн шийдвэр гүйцэтгэгчид олгох шагнал урамшлыг тогтоож өгөх шаардлагатай байна.

1.1.6.2. Хараа хяналтгүй тэнэж, асрамж халамжийн байгууллагад хүмүүжиж буй нэлээд хүүхдүүд эцэг, эхтэй байна. Нийслэлийн асрамж, халамжийн төвд хүмүүжиж байгаа 1262 хүүхдийн 436 нь хагас өнчин, 447 нь эцэг, эхтэй хүүхдүүд юм.

Судалгаа хийх явцад зарим эцэг, эхчүүд гэр орноо зараад хүүхдээ орхиод сураггүй болсон тохиолдол ч гарсан. Төв аймгийн Баруун Зуун мод багийн иргэн “С” эхнэр нь нас барсны дараа, гэр орон, эд зүйлээ зараад хүүхдүүдээ хаяж явсан, 4-15 насны 4 хүүхэд нь айлын хашаа байшинд амьдарч байна. Саяхнаас хүүхдүүдийг нь дотуур байранд авчээ /Төв аймгийн судалгааны тайлангаас/.

Ийм маягаар үр хүүхдээ асарч хүмүүжүүлэх үүргээсээ зайлсхийсэн хүмүүст иргэний болон эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэх, үүргээ биелүүлдэг болгох талаар хууль хяналтын болон хүүхдийн эрхийг хамгаалах байгууллагын ажлын уялдаа холбоог сайжруулах хэрэгтэй байна.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН